Biblioteca Bucureştilor

4
Aprilie
2007

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN ROMÂNIA • **BIBLIOTECA METROPOLITANĂ** • DIRECTOR FLORIN ROTARU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

PASCAL BENTOIU

– 80 de ani –

„… trebuie accentuat că arta este – totdeauna – un act de credință şi că în această materie nu studiile teoretice vor avea vreodată cuvîntul decisiv.
Orice experiență artistică trebuie epuizată istoric;
concluzia finală este totdeauna trasă din trăinicia faptelor…
… artistul conduce publicul pe căi pe care numai el le întrevede, însă cînd îşi pierde divina capacitate de vizionar, nu-i rămîne altceva de făcut decît să se lase condus de mînă, ca un orb, înapoi spre terenul realităților de totdeauna ale sufletului omenesc".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

Centenar Mircea Eliade
Jurnal portughez 2
[„Cuvântul"] 3
Mac Linscott RICKETTS – Mircea Eliade şi Nicolae Iorga 6
Mircea ELIADE – Lucian Blaga şi sensul culturii 8

Eliade în eternitate
Valeriu RÂPEANU – Un spirit modern 9
Julieta ROTARU – Timp bătrân cu Chitrita Devi 11
Rodica POP – Mircea Eliade şi şamanismul siberian: o abordare controversată 14
Simona GALAȚCHI – Nouă motive pentru a-l reciti pe Eliade 16

Pe marginea presei
Nina VASILE – Noul Eliade! 18

Bucureștii de altădată

Arhive bucureștene
Georgeta FILITTI – SOCEC 20

Patrimoniu 23

Autografe contemporane

Doina URICARIU – Maternitatea norilor 24

Meridian biblioteconomic

Strategia EBLIDA pentru perioada 2007 – 2010 26
EBLIDA – Spațiul european 29

Din viața filialelor Bibliotecii Metropolitane București
Gabriela TOMA – Intrare liberă, permis gratuit
la Filiala pentru Copii EMIL GÂRLEANU 30

Liviu BUTUC – Scurtă istorie a mijloacelor de comunicare din România (VIII)
Globalizarea comunicării (2) 31

Catalog 36

Repere
Nina VASILE – Boema cuminte a „Cafenelei literare" 38

Calendar 39

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ
BUCUREȘTI
Inventar Nr. 30103

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Centenar Mircea Eliade

Jurnal portughez

Găsesc într-un număr vechi din Ecoul *un articol al lui Miron R. Paraschivescu, în care, pomenindu-mă, scrie: „domnişorul Mircea Eliade, cel din India şi din Portugalia".*

Mă amuză întotdeauna proza acestui băiat inteligent, plin de resentimente la adresa mea. Existența unui Mircea Eliade, contemporan lui, îl exasperează pur şi simplu. Dar, îl înțeleg. Să fi fost în India, să fi iubit pe Maitreyi şi să o fi pierdut, să fi fost în Himalaya şi să te fi întors, să fi scris douăzeci şi cinci de volume, să fi devenit autorul favorit al publicului şi să-ți alungi acest public de domnişoare şi elevi de liceu cu cărți „grele", ilizibile, să poți pierde totul (catedra, dreptul de a publica, libertatea, sănătatea – şi printr-o întâmplare numai n-am pierdut şi viața), să fi primit lovituri (procesul cu Universitatea, moartea lui Nae Ionescu, moartea prietenilor, plecarea Ninei), să fi cunoscut bombardamentul Londrei – să fii romancier, eseist, erudit, filozof şi dramaturg, fără să-ți sterilizezi viața, fără să îmbătrâneşti înainte de vreme, fără să te îmbogățeşti; să fii la treizeci şi şapte de ani sărac, dat afară din toate părțile, fără să fi avut un singur moment de victorie (căci, la venirea Gărzii „la putere", tot Dimăncescu era şeful presei la Londra; eu, din fericire, n-am primit nimic, nici măcar o felicitare); să fi avut o asemenea existență plină de evenimente, intensă, dramatică, creatoare; să fii ales de destin ca să reactualizezi nenorocul, şi totuşi să nu te doboare deznădejdea – cum s-ar putea, oare, ca toate acestea să nu-l exaspereze pe Miron R. Paraschivescu? El, chiar când țara ducea războiul în Rusia, era liber, era la Bucureşti, scria la Timpul *şi* Ecoul, *şi scria ce gândea, adică filocomunst etc. N-a riscat să-şi piardă sănătatea – nu mai vorbesc de viață! – pentru că a scris un articol ce nu era pe placul cenzurii. El scria despre Serghei Esenin în 1942, iar eu nu puteam scrie despre Eminescu în 1938. (Cf. articolele cenzurate de la* Vremea.*)*

Îl înțeleg, şi îl iert. Iert întotdeauna resentimentele față de geniul, opera şi existența mea. Dar să nu-şi ia aere de martir, căci nu-i şade bine. „Domnişorul" a muncit şaisprezece ore pe zi timp de peste douăzeci de ani, ca să învețe, să cunoască şi să creeze – şi astăzi trăieşte din subsidiul pe care i-l dă prietenul lui, Brutus Coste. Şi încercările, fără îndoială, nu s-au încheiat…

*Interesantă observația lui Kierkegaard (*L'école du christianisme, *p. 128 – carte excelentă din toate punctele de vedere) că Petru n-ar fi tăgăduit pe Cristos, dacă l-ar fi considerat pur şi simplu un om, oricât de perfect, dar numai un om. Ceea ce tulbură pe Petru este Fiul lui Dumnezeu, de care nu se îndoise niciodată până atunci; zace acum neputincios, paralizat, asemenea oricărui alt om. Petru nu se tulbură că Isus s-a lăsat prins – ci tăgăduieşte în momentul când vede că Fiul lui Dumnezeu, care ar fi putut să-i mătură pe toți cu un singur deget, se comportă ca un prizonier oarecare. Nu spaima îl face să tăgăduiască, ci „sminteala", adică îndoiala cea mare, necredința. Dacă în locul lui Isus ar fi fost un zelot oarecare, Petru ar fi fost ucenicul lui, ar fi rămas neclintit alături, şi la tortură, şi în moarte. În fond, nu au, astăzi, toți şefii politici din lume adepți a căror credință rezistă chiar celor mai teribile torturi? Să nu fi avut Petru nici măcar tăria unui SS sau tânăr comunist? Evident că e vorba de cu totul altceva; de sincopa credinței că Isus e Fiul lui Dumnezeu…*

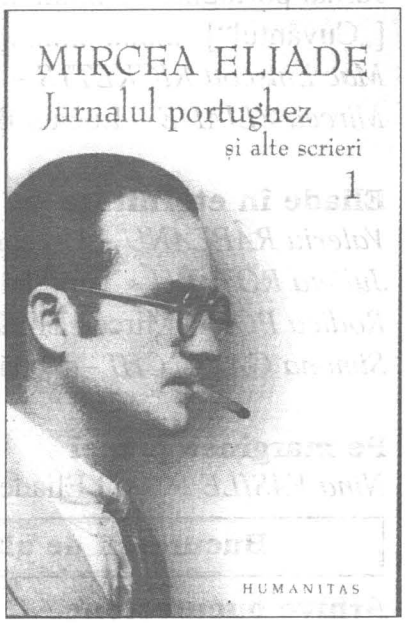

Când reflectez la tot ce mi s-a întâmplat în ultimul timp, îmi dau seama că fiecare lovitură a urmărit un sens precis şi fiecare durere a împlinit un rol anume. Recapăt libertatea față de „societăți", mă regăsesc, redevin singur în fața lui Dumnezeu. – Nu voi mai scrie pentru a respecta contractele cu editorii. Nu-mi voi mai dărui cea mai mare parte din timp pentru a-mi câştiga viața. Nu mai am griji, şi foarte puține nevoi. Teribila mea pasiune pentru erudiție şi cultură s-a istovit. Astăzi, sunt în stare să-mi vând toate cărțile; şi poate voi fi silit s-o fac într-o zi, ca să trăiesc. Dacă aş auzi că mi-a dispărut biblioteca de la Bucureşti, că mi-au ars fişele – aş da din umeri. Ştiu că sunt acolo, în sertare, zeci de studii şi cărți nescrise – de indianistică, istoria religiilor, etnografie, istoria culturii. Dar n-am ce face. Nu mă mai interesează. Deocamdată – nu mă interesează decât problemele esențiale. Nina m-a legat mai mult de ea, eliberându-mă de atâtea iluzii şi ajutându-mă să mă recapăt…

Mariaux îmi spune că Ortega y Gasset, vorbindu-i de mine, i-a mărturisit că numai un român ar putea fi filozof mistic şi om de ştiință în acelaşi timp, căci noi suntem aproape de Orfeu, dar putem fi şi cu privirile spre Occident. Formula era: Eliade e un om de ştiință orfeizant. Eu i-am răspuns că mă consider un cal troian în tabăra ştiințifică şi că misiunea mea este de a pune o dată capăt „războiului Troiei" care durează de mult între ştiință şi filozofie. Vreau să validez ştiințificeşte sensul metafizic al vieții arhaice: adică să conving pe sociologi, comparatişti, etnografi şi folcloriști că studiile lor nu-şi găsesc sens decât valorificând aşa cum se cuvine, înțelegându-l aşa cum este, *omul culturilor tradiționale. Cred că numai în asemenea chip ştiințele etnoistorice pot ieşi din penibilul impas în care se află...*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Cuvântul
Săptămâna
OPINIA PUBLICA
și politica magnaților

Vara aceea a trecut mai repede decît de obicei. Am hoinărit cîteva săptămîni pe munți cu foștii mei camarazi de cercetășie. Am primit pentru prima oară scrisori de la fete: Gigi, Thea, R[ica]. Și, ca în fiecare vară, am citit enorm, deși nu întotdeauna în legătură cu cursurile pe care știam că trebuie să le pregătesc pentru anul următor.

Dar mai mult decît toate mă urmărea proiectul unei noi reviste. Convinsesem pe dr. Zissu și Comitetul Centrului Studențesc Ilfovean să publicăm „Revista universitară". Primul număr a apărut o dată cu deschiderea cursurilor. Ca și la „Vlăstarul", adunasem singur materialul și mă îngrijeam de corecturi. Dar de data aceasta era vorba de o revistă care trebuia distribuită pe la chioșcuri și librării. Am fost ajutat în această corvoadă de Pîrvulescu, șeful corului, care devenise acum și administratorul revistei. Am izbutit să tipărim trei numere sub direcția unui comitet din care făceam și eu parte, și al patrulea – și ultim – număr după ce am fost nevoit să mă retrag. Dintre profesori, colaborau Rădulescu-Motru și D. Gusti. Îmi amintesc de un text scurt, concis, ironic al lui Stelian Mateescu, de un articol juridic al lui Petru Viforeanu. Eu am publicat, printre altele, un articol despre Ionel Teodoreanu și o critică a primului volum din *Essai de synthèse de l'Histoire Universelle* al lui N. Iorga.

Paginile acestea au jucat un rol hotărîtor în tinerețea mea. Critica volumului lui Iorga era exagerată și plină de teribilisme juvenile. În admirația mea fără margini față de genialul polihistor, fusesem profund dezamăgit de acest prim volum al *Sintezei*. E drept că Iorga nu era un specialist în istoria vechiului Orient, nici în Antichitatea greco-romană. Dar, pentru că *Essai de synthèse* trebuia să devină capodopera marelui nostru istoric, mă așteptam să fie pregătit și redactat cu mai multă grijă decît sutele de volume care îl precedaseră. Îmi închipuiam că N. Iorga se va sili să dea în aceste patru volume de sinteză esența gîndirii lui istorice. Visasem ani de zile această carte; mi-o închipuiam limpede, concentrată, lapidară, adevărat monument ridicat ca să înfrunte secolele.

Evident, fusesem amar dezamăgit regăsind aceeași proză repezită și descusută pe care o cunoșteam din celelalte scrieri ale lui N. Iorga; dezamăgit, de asemenea, de notița publicată pe versoul paginii de gardă, în care ni se spunea că autorul n-a avut întotdeauna posibilitatea să consulte cărțile pe care le citează; descurajat, mai ales, că cel mai învățat istoric pe care îl dăduse neamul românesc ignora bibliografia recentă, că folosea bibliografiile la modă pe vremea tinereții lui, că – ceea ce mi se părea mai grav – nu se ținuse la curent cu modificările care avuseseră loc în problematica istoriografiei orientale și antice.

Critica era cu atît mai cruntă cu cît eram de mulți ani un admirator frenetic al lui Iorga. Printre rînduri se ghicea, în articolul meu, furia iconoclastă a celui care se trezește deodată înșelat, care descoperă că zeul adolescenței lui se face vinovat de lipsuri și slăbiciuni omenești. Eșecul *Sintezei* lui Iorga mă lovea de altfel personal. Crezusem în știința lui istorică enciclopedică și *Essai de synthèse* trebuia să-mi confirme strălucitor credința mea în posibilitatea unui nou tip de Pico della Mirandola. Celor care ar fi criticat diversitatea preocupărilor mele, le-aș fi putut răspunde: Dar iată rezultatul unei asemenea diversități, iată *sinteza* la care a ajuns Iorga!

Cum era de așteptat, articolul meu a provocat un mic scandal. Profesorul Iorga i-a telefonat lui Gusti, spunându-i: „Îți mulțumesc, dragă colega, că ai colaborat la această revistă unde sunt înjurat birjărește!" În „Neamul românesc" a publicat un articolaș, *Mai multă omenie!*, unde, printre altele, făcea aluzie la „fițuici în care studenții împroașcă cu noroi pe propriii lor profesori". Șase-șapte luni mai tîrziu apărea în „Cele trei Crișuri" ultimul articol al lui V. Bogrea: *Ce n-a citit N. Iorga și a citit dl. Mircea Eliade, student în Filozofie.* Era o lecție usturătoare dată de un formidabil erudit unui tinerel înflăcărat. În ceea ce-l privește pe N. Iorga, nu m-a iertat niciodată deși, cum o amintește în *O viață de om,* în anul 1930, cînd era ministrul instrucției, mi-a prelungit bursa de 180 lire sterline pe an pe care o dobîndisem cu un an mai înainte, pentru studii la Universitatea din Calcutta. Mai scria în *O viață de om* că articolul meu a fost singura recenzie apărută asupra primului volum din *Essai de synthèse*, ceea ce mi se pare o nedreptate strigătoare la cer. M-aș fi așteptat ca toți istoricii români să discute *Sinteza* celui care fusese profesorul tuturor.

Paradoxal și tragic a fost faptul că, abia intrat în Universitate, criticasem violent și mă rupsesem definitiv de profesorul pe care îl admiram mai mult, de omul pe care mi-l alesesem de model și a cărui viață și operă jucaseră un rol aproape „magic". Într-adevăr, de cîte ori mă simțeam obosit

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Alături de Nae Ionescu în Bucureşti, în anul 1936

sau deprimat, îmi era destul să privesc cele cîteva zeci de volume de Iorga, pe care le adunasem în rafturile bibliotecii mele, ca să-mi regăsesc forţele intacte. Şi tocmai pe acest uriaş, în umbra căruia jinduisem să cresc, îl jignisem adînc.

* * *

În urma acestui articol, a trebuit să mă retrag din comitetul de redacţie al „Revistei universitare". Curînd după aceea, revista şi-a încetat apariţia. Dar între timp Pamfil Şeicaru i-a consacrat în „Cuvântul" un articol elogios. Scria: „Printre toate aceste nume se desprinde unul, Mircea Eliade", şi continua entuziasmat, punînd în lumină însuşirile pe care le găsise în textele mele. Îi plăcuseră îndeosebi paginile despre Ionel Teodoreanu, pe care, cîteva zile mai tîrziu, le-a şi reprodus în „Cuvântul". Succesul acesta mi-a dat curaj. D. Gusti îi spusese lui Viforeanu că aş putea avea dificultăţi la Rectorat, că s-ar putea lua măsuri disciplinare împotriva mea. Nu ştiu cît erau de adevărate zvonurile acestea. În orice caz, obţinusem un premiu de cîteva mii de lei cu o lucrare la seminarul lui Mircea Florian şi premiul mi-a fost retras.

După vreo săptămînă, m-am prezentat la redacţia „Cuvântului" şi am cerut să-l văd pe Pamfil Şeicaru. Adusesem cu mine două foiletoane, unul despre experienţa religioasă şi altul despre cartea lui C. Formichi *Il pensiero religioso nell'India antica.* În sala în care am fost introdus se aflau Pamfil Şeicaru, Nae Ionescu şi alţi cîţiva ziarişti, printre care l-am recunoscut pe Cezar Petrescu. De cîteva luni, Nae Ionescu nu scria numai celebra lui rubrică săptămînală, *Duminica*, ci şi scurte articole politice, semnate Skythes sau Kalikles. Prezenţa profesorului meu de logică şi metafizică în redacţia „Cuvântului" mă asigura că acest fel de gazetărie nu era incompatibil cu o activitate ştiinţifică riguroasă. De altfel, pentru mine, ca şi pentru toată generaţia mea, „Cuvântul" nu era o gazetă ca oricare alta. O consideram mai mult o revistă, pentru că articolele erau semnate (şi erau şapte articole numai pe prima pagină) şi pentru că, în afară de Cezar Petrescu, Nichifor Crainic, Pamfil Şeicaru, Nae Ionescu, colaborau şi Lucian Blaga, Perpessicius, G. Breazul, O. W. Cisek şi atîţia alţi scriitori, critici şi eseişti din cercurile *Gândirea* şi *Ideea europeană.*

Nu e locul aici să vorbesc despre începuturile şi istoria „Cuvântului". Cînd am intrat pentru întîia oară în clădirea din strada Sărindar, director era tot Titu Enacovici, primredactori erau Pamfil Şeicaru şi C. Gongopol şi secretar de redacţie era Ion Dragu. M-am prezentat lui Pamfil Şeicaru şi el mi-a lăudat din nou cultura şi talentul literar. M-a întrebat dacă nu vreau să colaborez la „Cuvântul", şi atunci i-am arătat articolele pe care le adusesem. Se apropiase şi Nae Ionescu de noi şi, parcurgînd manuscrisele, a spus că pot fi publicate ca foiletoane. Pamfil Şeicaru ar fi preferat articole de critică literară. I-am făgăduit texte despre Hasdeu, Papini şi cîţiva autori români contemporani.

Cele două foiletoane au apărut în decurs de o săptămînă şi, cînd am adus altele, secretarul de redacţie mi-a spus să trec pe la administraţie, să-mi încasez onorariul. Primeam 1.000 de lei, mai mult decît mi-aş fi îngăduit să sper. La începutul lui decembrie, deveneam redactor la „Cuvântul": trebuia să dau două foiletoane pe săptămînă, plus notiţe şi informaţii pentru pagina literară şi mi se fixase un salariu de 4.000 de lei lunar. Totul se petrecuse atît de repede şi de neaşteptat, încît aproape că nu avusesem timp să mă bucur. Doar cînd mi-am încasat salariul pe prima chenzină am înţeles ce înseamnă să fii bogat. O puteam invita pe R[ica] la restaurant, puteam comanda cărţi în Italia şi în Anglia.

Treceam pe la redacţie aproape în fiecare seară, fascinat de tot ce vedeam în jurul meu, ascultînd ieşirile impetuoase ale lui Pamfil Şeicaru, discuţiile cu Gongopol şi Nae Ionescu, şuetele reporterilor. Aduceam cu o nedezminţită punctualitate foiletoanele pe care le scriam fără efort, uneori „inspirat", căci eram liber să scriu despre ce voiam, despre entomologul Fabre sau Emanoil Bucuţa, despre *Cartea ceaiului* sau Mihail Dragomirescu. Uneori, atingeam probleme considerabile pe care, în încrederea robustă pe care mi-o dădea tinereţea, le socoteam deja rezolvate şi lesne de expus: Orient şi Occident, Istorie şi Document şi altele de acest fel. Notiţele şi informaţiile pentru pagina literară se deosebeau prin noutatea materialelor pe care le utilizam: citeam articole din „Bilychnis" sau „Archeion", revistă de istorie a ştiinţelor, pe care o conducea Aldo Mieli, recenzam „Buletinul" Academiei Române sau „Revista istorică" a lui Iorga, îl comemoram pe Victor Anestin.

În preajma Crăciunului, secretarul de redacţie mi-a cerut pentru numărul de sărbători „o bucată literară, o nuvelă

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

sau fragment de roman". Am rămas surprins. „Dar de unde știi că scriu literatură?" l-am întrebat. „Mi-am închipuit. Toți studenții scriu literatură..."

I-am adus un fragment din *Romanul adolescentului miop,* capitolul despre societatea noastră „Muza". A apărut pe o pagină întreagă a „Cuvântului", și această manifestare literară, deși i-a nedumerit pe unii din profesorii mei, m-a înălțat brusc în ochii colegilor...

În acea iarnă 1927, la numai două-trei luni după primele articole publicate în „Cuvântul", directorul și redactorii mă socoteau unul de-al lor. Am aflat mai tîrziu că Titus Enacovici voise „să mă facă gazetar", adică să-mi ceară și articole neliterare, dar se împotrivise Nae Ionescu. „Lăsați-l să-și termine întîi studiile", le-a spus. N-aș fi acceptat în nici un caz, și cred că și Enacovici s-a convins repede că nu sunt pregătit pentru meseria de gazetar. În primul rînd, nu-mi dădeam seama de ce se poate și ce nu se poate publica într-o gazetă. Cînd scriam un articol, încercam să spun tot ce credeam eu că merită să fie spus, fără să mă gîndesc la „politica gazetei" sau la propriul meu interes. Așa, bunăoară, începusem o serie de foiletoane sub titlul: *Citind pe Iorga.* Voiam să le adun mai tîrziu într-o carte, să arăt cît de bine l-am citit pe Iorga și cît de mult îi admir geniul. Primul foileton se intitula, de altfel, *De la Hermes Trismegistos la Nicolae Iorga* și vorbeam în termeni exaltați despre poligrafia lui Iorga, sugeram fondarea unui institut pentru studierea operei acestui uriaș.

În al doilea foileton însă, începeam analiza „metodei" lui Iorga și arătam, printre altele, că de foarte mulți ani Iorga nu mai citește, ci doar frunzărește cărțile, ceea ce mi se părea firesc pentru un savant de o prodigioasă cultură și care se apropia de 60 de ani. Mai spuneam iarăși că una din deficiențele „metodei" lui Iorga se datorește lipsei de interes pentru filozofie; comentam mărturisirea lui că n-a citit niciodată pe Aristot, în timp ce izbutise să citească pe Platon, și încheiam că asta era un lucru foarte grav, că mintea genială a lui Iorga e asistematică.

Probabil că articolul conținea și alte informații de acest gen, pe care le făcusem cu o perfectă bună-credință, socotind că numai după ce voi preciza structura „metodei" lui Iorga se va putea înțelege originalitatea concepției lui istoriografice, solidară, în cele din urmă de un profetism cultural fără pereche în acest secol. Dar uitasem că redactorii „Cuvântului" erau admiratori fanatici ai lui Iorga, care în nici un chip nu puteau admite că marele savant „nu citește" sau că profetismul lui cultural răscumpără naivitatea lui filozofică. A doua zi după apariția articolului, trecând pe la redacție, l-am găsit pe Pamfil Șeicaru vînăt de mînie: „Ne-ai făcut-o!" a șuierat el printre dinți. Am fost chemat în biroul directorului. Titus Enacovici era la birou, demn și supărat, iar Gongopol, așezat într-un fotoliu, alături, mi-a spus că eu probabil n-am citit niciodată „Cuvântul" și n-am aflat ce înseamnă Iorga pentru ei, că un tinerel ca mine n-are dreptul să îl „maltrateze" pe cel mai mare savant al neamului românesc și așa mai departe. De aici înainte, nu voi mai avea dreptul să scriu despre Iorga în „Cuvântul" și pe viitor toate manuscrisele mele vor trebui să fie citite de el sau de Nae Ionescu. L-am ascultat, în picioare, cu obrazul dogorind, fără să scot un cuvînt și cînd, după o pauză, Gongopol a adăugat: „Asta aveam să-ți spun", am șoptit „Bună seara", am salutat și am ieșit.

D-nii Nae Ionescu și Mircea Eliade primesc defilarea pocților „recruți"

Nu știam ce să fac. Mă simțeam profund jignit de dojana lui Gongopol, dar eram de asemenea mîhnit că din tot ce scrisesem despre Iorga în cele două articole introductive nu fuseseră reținute decît elementele negative și că mi se interzisese să continuu seria abia începută, *Citind pe Nicolae Iorga.* Îmi spusesem că după un asemenea incident ar trebui să-mi dau demisia, dar, cînd l-am întrebat pe Nae Ionescu, m-a bătut pe umăr și mi-a zîmbit: „Fă cum crezi, mi-a spus. Dar dacă la vîrsta dumitale nu știi să primești o lecție de la un om mai bătrîn ca dumneata nu e semn bun..."

Nae Ionescu, care era și el un admirator fanatic al lui Iorga, a adăugat: „Ceea ce spui dumneata despre metoda lui Iorga e just, dar asta trebuie elaborată într-un studiu; într-un foileton, o asemenea critică poate fi confundată cu un pamflet..."

Am rămas deci la „Cuvântul", prezentîndu-mi foiletoanele spre cenzură. S-a întîmplat însă că tot ce-am scris în săptămînile următoare a plăcut grozav lui Gongopol și lui Enacovici. Îndeosebi o serie de articole polemice despre Ion Minulescu, Mihail Dragomirescu, Paul Zarifopol, Tudor Arghezi au avut mare succes, și Gongopol a ținut să mă felicite în fața tuturor redactorilor. Ajunsesem din nou un „tînăr care promite" și nu mi se mai controlau manuscrisele. Dar tot mi-am dat în petic. Am scris despre primul volum din *Întunecare*, apărut la Editura „Universul", un foileton destul de dur, care l-a supărat pe Pamfil Șeicaru. „Dumneata nu știi că Cezar Petrescu e prietenul nostru?" a exclamat el. Iar cînd, în urma articolului meu violent împotriva lui Arghezi, Dem Theodorescu a publicat în „Adevărul" o notiță răutăcioasă și eu i-am răspuns obraznic, tot Pamfil Șeicaru m-a dojenit: „Dumneata nu știi că Dem. Theodorescu e colaboratorul nostru? Nu știi că Rastignac e pseudonimul lui?"

Nu știam.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Mircea Eliade și Nicolae Iorga

Mac Linscott RICKETTS

Unul dintre oamenii cei mai admirați de Mircea Eliade, în tinerețe și, totodată, cel de la care s-a inspirat mult, a fost compatriotul său, profesorul Nicolae Iorga (1871 – 1940)...

Emil Cioran, prieten apropiat cu Eliade timp de aproape cinci decenii, a scris despre „pasionata" admirație a acestuia pentru Iorga într-un articol-contribuție publicat cu prilejul aniversării celor 60 de ani împliniți de Eliade (1967): „Eliade îl admira așa cum se admiră elementele naturii în sine, pădurea, marea, cîmpiile, fertilitatea, tot ce germinează, proliferează, încolțește și se impune".

Mai mult, Eliade însuși vorbește în memoriile sale despre considerația avută în prima tinerețe pentru „acel mare om". El spune că era „un admirator fanatic" al lui Iorga și că într-o vreme acesta a fost „profesorul pe care l-am admirat cel mai mult, personalitatea aleasă ca model și a cărui viață și operă au jucat un rol aproape magic în și după perioada adolescenței mele". Îl numește apoi „acel uriaș la umbra căruia tînjeam să cresc, să mă maturizez..." Și cu toate acestea, în primul an de studenție la Universitatea din București, Eliade a publicat un articol care l-a ofensat profund și îndepărtat pentru totdeauna pe profesorul Iorga, așa încât ei n-au devenit niciodată prieteni.

Eliade scrie despre acest articol (și cîteva altele de mai tîrziu, care au contribuit la dezaprobarea, disfavoarea lui Iorga) în capitolul IV din memorii. Citind această autobiografie, trebuie avut în vedere faptul că Eliade reproduce de cele mai multe ori din memorie, fără a mai fi consultat articolele la care se referă sau măcar bibliografia lor. Totuși, chiar după o perioadă atât de lungă – mai mult de jumătate de viață – amintirea sa asupra celor scrise între 1925 – 27 este foarte vie și exactă, așa cum am putut constata cercetînd scrierile respective. Pe baza căutărilor mele pot prezenta aici detalii suplimentare, completînd fascinanta dar trista istorie a evenimentelor care au provocat neînțelegerea dintre cei doi savanți români de frunte.

*

Între 1925 și '27 Mircea Eliade a publicat șase articole despre Nicolae Iorga. Primul, numit simplu: „Iorga", a apărut în „Văstarul" și în mod evident a atras atenția pozitiv asupră-și – Eliade nu avea nici optsprezece ani și era elev în ultima clasă la Liceul „Spiru Haret". Al doilea, o privire critică asupra „Eseului de sinteză" al lui Iorga, a apărut un an mai tîrziu, în Revista Universitară – acesta este articolul care avea să nemulțumească inițial pe Iorga și pe adepții săi...

În toamna lui 1926, Eliade acum de 19 ani, student în anul doi al Universității din București, începe să scrie regulat la ziarul „Cuvântul". Primul său editorial publicat

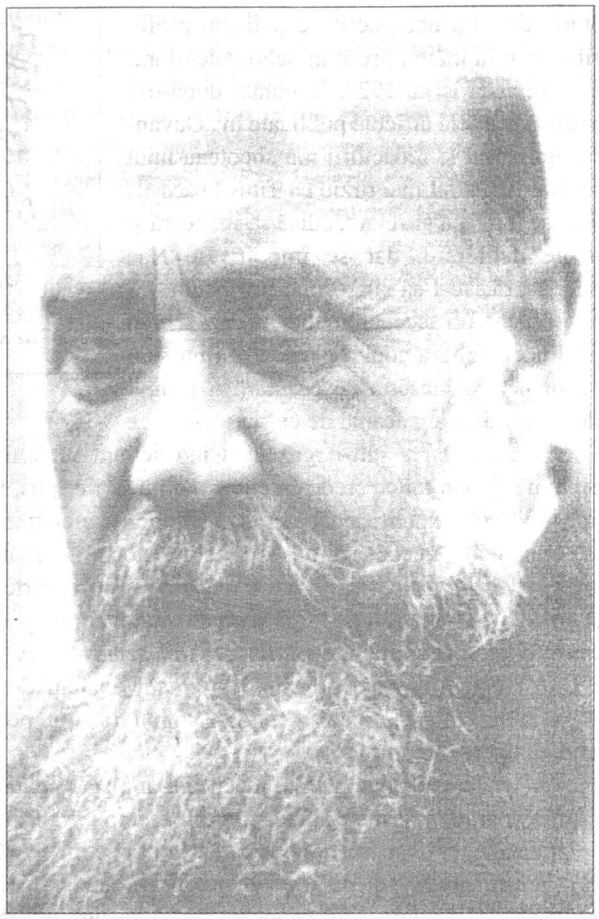

se numea „Noi și Nicolae Iorga" și se menționa că ar constitui fragmente din introducerea la cartea (nepublicată încă) „Citindu-l pe Iorga". Era un articol important, semnificativ, care a prefigurat multe viitoare scrieri despre „tînăra generație" – deviză care urma să stîrnească discuții în următorii zece sau doisprezece ani – pentru că acest articol are de precizat tot atît de mult despre „noi" din titlu, cît o face referindu-se la Iorga.

Pentru Eliade, „noi", „tînăra generație", însemna cei născuți aproximativ la vremea cînd fusese el (1907), aceia care erau elevi de gimnaziu în timpul ocupației germane din primul război mondial și care au crescut sub altă influență decît cea a lui Nicolae Iorga. Căci, pe cîtă vreme cei din generația antebelică și generația războiului (acum către mijlocul vieții) erau mult influențați de Iorga, pentru generația lui Eliade Iorga reprezenta doar „un istoric care se compromisese făcînd politică". Ei erau nefamiliarizați cu „profetismul lui cultural" care inspirase și condusese generația taților lor. Dacă tînăra generație și-a însușit vreuna din învățăturile lui Iorga, a făcut-o indirect, nepreluînd conștient ceva din scrierile sau discursurile sale. Iorga însuși *nu încearcă* efectiv să se apropie de această generație

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Mircea Eliade împreună cu Mac Linscott Ricketts

– spune Eliade, întrucît simte că tineretul „îl va privi de-acum înainte nu doar cu dragoste ci şi cu spirit critic". Vorbind în numele generaţiei sale dar exprimînd ceea ce ştim că erau, de fapt, sentimente personale, Eliade spune: „Iorga nu mai poate mişca masele de tineret şi încă şi mai puţin pe intelectualii de acum. El poate, cel mult, să găsească admiratori fanatici pentru hărnicia sa, pentru *producţia* şi strălucirea geniului său". Aşa cum se ştie, unul din aceştia a fost Eliade însuşi – dar el devenise – lucru ce se citeşte printre rîndurile articolului – cu precădere critic.

În acest foileton Eliade îndrăzneşte prima încercare de a-şi caracteriza generaţia – proiect pe care urma să-l continue pînă la epuizare în renumitul „Itinerar spiritual". Referindu-se pe scurt la „manifestările politice" ale cîtorva extremişti naţionalişti dintre tinerii intelectuali – care ar putea, observă el în trecere, să fi beneficiat de o oarecare influenţă din partea lui Iorga – Eliade se mişcă iute mai departe, spunînd că acestea „nu sînt reprezentative" pentru tînăra generaţie. Mai degrabă, „ceea ce ne caracterizează pe noi ar fi: dezvoltarea spiritului critic, interesul pentru erudiţie şi ştiinţă în general şi, în al treilea rînd, stîrnirea, înviorarea esenţei mistice".

Cu spiritu-i critic şi experienţele variate, aceasta ar fi prima generaţie care e aptă a critica lucrările profesorului Iorga – continuă Eliade. El admite că „noi nu avem încă perspectiva istorică necesară pentru o analiză precisă" – poate o recunoaştere a faptului că mersese puţin prea departe, primăvara trecută, în lucrarea sa de demolare a „Sintezei" lui Iorga. Şi totuşi, spune el, *trebuie* să analizăm scrierile lui Iorga pentru că „înţelegîndu-l pe el înţelegem o bună parte a trecutului nostru cultural". Interesul ştiinţific pe care-l manifestă această generaţie o obligă să studieze critic *opera* lui Iorga în sine şi să ajungă la propriile ei concluzii. Cît despre cea de-a treia trăsătură a acestei generaţii, aşa-numita „esenţă mistică", Eliade nu precizează nimic despre cum s-ar aplica la o examinare a lui Iorga.

Comparînd acest articol cu altele scrise mai înainte despre Iorga, se observă că Eliade încetează a se mai identifica cu cronicarul universal şi se priveşte ca pe cel ce reprezintă spiritul generaţiei precedente. Şi, cum se întîmplă totdeauna, „tînăra generaţie" trebuie să aibă spirit critic faţă de cei vîrstnici, pentru a-şi defini astfel propria personalitate şi valorile, pentru a-şi dobîndi independenţa. Acest articol este semnificativ, de asemeni, şi pentru că ilustrează modul în care Eliade evoluează – poate neconştient – ca reprezentant al generaţiei sale, rol pe care şi-l va asuma extrem de clar în anul următor...

Fragment din studiul
„Mircea Eliade şi Nicolae Iorga",
apărut în „Caiete critice" nr. 1 – 2/1988

În româneşte de
Sabina DRĂGĂNEL

Texte şi imagini (pp. 2 – 8) reproduse din: Mircea Eliade, *Jurnalul portughez şi alte scrieri*, 1, prefaţă şi îngrijire de ediţie de Sorin Alexandrescu, studii introductive, note şi traduceri de Sorin Alexandrescu, Florin Ţurcanu, Mihai Zamfir, traduceri din portugheză şi glosar de nume de Mihai Zamfir, Editura Humanitas, Bucureşti, 2006, pp. 223, 300 – 301, 303 – 304; Mircea Eliade, *Memorii (1907 – 1960)*, ediţia a II-a revăzută şi indice de Mircea Handoca, Editura Humanitas, Bucureşti, 1997, pp. 118 – 125; „Caiete critice" nr. 1 – 2/1988, pp. 202 – 203, 207 – 208; Mircea Eliade, *Insula lui Euthanasius*, Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1943, pp. 190 – 191, 193 – 195; Mircea Handoca, *Mircea Eliade. O biografie ilustrată*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2004; Academia Română, *Dicţionarul General al Literaturii Române*, E/K, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2005; Dora Mezdrea, *Nae Ionescu. Biografia*, vol. II, Editura Acvila, 2002; Lucian Blaga, *Poezii*, Editura Minerva, Bucureşti, 1986.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Lucian Blaga și sensul culturii

Mircea ELIADE

Lucian Blaga se deosebește de ceilalți doi mari filosofi contemporani ai culturii, Spengler și Frobenius, prin ceea ce am putea numi, cu o formulă cam prea sonoră, *voința metafizică.* Teama de metafizică se remarcă atât la Frobenius cât și la Spengler. Cel dintâi descoperă *„matca stilistică"* a unei culturi în *peisaj,* în ceea ce numește el *paideuma*, pe câtă vreme Blaga fixează rădăcinile creației culturale într-un subconștient „cosmizat" care are mai puțin valoarea psihologică pe care suntem noi obișnuiți s-o acordăm acestui termen, cât valoarea metafizică a unui „logos larvar"... Firește, pe câtă vreme la Spengler și Frobenius stilul este monolitic, și este aproape totdeauna explicat printr-o singură valență, Lucian Blaga, descoperind garnitura categoriilor abisale, acordă matcei stilistice „o pluralitate de dominante, care pot apărea succesiv în cursul istoriei aceleiași culturi, și se pot înlocui una prin alta, fără ca prin aceasta să adultereze stilul".

Curajul metafizic, care caracterizează întreaga producție filosofică a lui Blaga, dar mai vârtos ultimele sale trilogii, îl deosebește net de iluștrii săi contemporani, creatori ai morfologiei culturii... Blaga a ajuns la problema stilului, plecând dela estetică și, în general, dela filosofie. De aceea nivelul teoretic al gânditorului român este incontestabil superior iluștrilor tovarăși de drum. Cum vom vedea îndată, Blaga nu șovăiește să-și pună probleme de metafizică (bunăoară problema teleologică) în cercetarea unui fenomen care participă, în aparență, atât de total la istorie și viață organică, așa cum e cultura…

Lucian Blaga consideră cultura ca o *cădere*, deși catastrofa aceasta nu are nici un element pesimist în concepția gânditorului nostru. Pentrucă, este adevărat că omul nu-și poate revela misterele – din cauza frânei transcendentale a Marelui Anonim, care se apără astfel de încercarea omului de a i se substitui prin această revelare – dar nu este mai puțin adevărat că tocmai prin această încercare omul se apropie mai mult de transcendent, marcând astfel punctul maxim al existenței sale în Cosmos. Ceea ce constituie „căderea omului" constituie, în același timp, măreția lui. Pentrucă, dacă omul ar renunța la încercarea de a-și revela misterele, dacă s-ar mulțumi să trăiască numai întru autoconservare și securitate, ar renunța, prin aceasta, la *firea lui de om.* Singularizarea omului în Univers se datorește tocmai acestei încercări permanente a sa de a-și revela misterele. Încercarea aceasta se deosebește *calitativ* de orice alt gest al omului. Și nu este numai un gest *nou* în Univers, ci un gest *unic*, care aduce după sine *o mutațiune ontologică.* „Așa cum în natură admitem mutațiuni biologice de apariție subită prin salturi a unor noi specii, trebuie să admitem în Cosmos și mutațiuni ontologice de noi moduri de a exista ca atare". Câtă vreme, însă, în Univers există milioane de mutații biologice, milioane de specii de organisme, există numai foarte puține *moduri de a exista*, mutațiuni ontologice. Cultura este rezultatul unei asemenea mutațiuni ontologice.

Omul încearcă să-și reveleze misterele: Marele Anonim zădărnicește această încercare, pentru a menține echilibrul în Univers, pentru a nu lăsa pe om să i se substituie; dar efortul omului, deși eșuează, îi deschide calea spre creația de cultură. Cultura este rezultatul mutațiunii ontologice care are loc în om, prin încercarea sa de a-și revela misterele. Ca atare, orice creație culturală este o garanție de echilibru în Univers; căci, pe de o parte, ea apără pe Marele Anonim, iar pe de altă parte ea păstrează pe om

în condiția sa specifică de a exista. Departe, deci, de a fi un parazit, sau o boală a vieții, cultura este un triumf al vieții și un triumf al omului.

Marele Anonim se apără împotriva omului prin „matca stilistică"; silește, adică, pe orice om creator de cultură să creeze într-un anumit *stil*. Actele de creație ale culturii nu sunt decât întâmplător dirijate de categoriile conștientului. Ele își găsesc izvorul și puterea plăzmuitoare în „matca stilistică", așa cum o înțelege Blaga: ca o garnitură de categorii abisale, ale inconștientului, para-corespondente categoriilor conștientului. Orice ar face – pe plan spiritual – omul, nu poate face *decât* prin aceste categorii abisale. Ori, aceste categorii sunt frânele transcendentale ale marelui Anonim, censura prin care se apără el împotriva încercărilor omului de a i se substitui.

Cultura, aflându-se la intersecția atâtor planuri de existență, este condiția maximă pe care o poate dobândi omul în Univers. Lucian Blaga se deosebește, în această privință, de toți înaintașii și contemporanii săi, care consideră cultura ca o boală, un organism, un blestem sau o abstracțiune care sterilizează viața și închide calea mântuirii. Nu e locul aici să comentăm, așa cum se cuvine, valoarea de maximă sinteză pe care o are teoria lui Blaga. Ea cuprinde atâtea planuri și îndestulează atâtea întrebări, încât dacă n-ar fi elaborat decât această teorie, și gloria filosofică a gânditorului român ar fi fost deajuns de temeinică. Blaga este singurul, între filosofii culturii, care n-a șovăit să-și pună problema ontologică, în legătură cu creația culturală și stilul. Curajul acesta metafizic are considerabile rezultate. Să notăm pe cel dintâi; se scoate cultura din seria faptelor istorice, și i se acordă o validitate metafizică. Deși creația de cultură reprezintă o *eșuare* a încercării omului de a-și revela misterele, ea are, în sine, destule *semne ontologice*. Care pot fi numai catalogate de istorie, dar nu pot fi înțelese decât de metafizică.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ELIADE ÎN ETERNITATE

În contextul relansării evenimentelor culturale care se desfăşoară la Biblioteca Metropolitană Bucureşti în sediul central MIHAIL SADOVEANU, ne oprim de data aceasta la Centenarul Eliade, *aniversat printr-un simpozion ce s-a desfăşurat în sala rondă, pe 13 martie, şi având ca temă* Eliade în eternitate. *Elevii de la două şcoli – Liceul Teoretic „Mircea Eliade" şi Colegiul Tehnic „Edmond Nicolau" – au putut audia lucrări cu ţinută academică dar şi prezentări libere, susţinute de reprezentanţi ai Institutului de Orientalistică: actualitatea operei literare a istoricului religiilor tematizată de doamna Simona Galaţchi (doctorand) a fost completată de aspectul inedit adus de interviul cu sora lui Maitreyi realizat de către doamna Julieta Rotaru (doctorand);* Arta de a muri şi vechiul Egipt la Mircea Eliade *s-a intitulat comunicarea susţinută de asist. dr. Renata Tatomir, iar despre şamanism, într-o interesantă expunere, a vorbit doamna cercetător dr. Rodica Pop; moderator a fost prof. Valeriu Râpeanu, iar un cuvânt introductiv l-a avut domnul director al Bibliotecii Metropolitane, dr. Florin Rotaru. La sfârşit, câţiva elevi ai Liceului „Mircea Eliade" au prezentat un fragment dramatizat din* La ţigănci, *urmărit cu atenţie de către colegii lor de la „real". Am putea spune că această combinaţie de rigoare ştiinţifică şi fapte anecdotice, ca şi întâlnirea între elevii unor şcoli cu specific atât real cât şi umanist, este marca evenimentului* Eliade, *nu întâmplător tocmai aşa, dată fiind dubla calitate a savantului român, creator în aceeaşi măsură valorică în literatură. (N. V.)*

Un spirit modern

Valeriu RÂPEANU

Biblioteca Metropolitană Bucureşti a organizat acest simpozion dedicat centenarului naşterii lui Mircea Eliade, personalitatea care reuneşte în fiinţa sa scriitoricească şi ştiinţifică deopotrivă dimensiunea unei prezenţe marcante în viaţa culturală românească timp de mai bine de un deceniu, şi anume în perioada maximei ei împliniri calitative ce a urmat primului război mondial, cu aceea a unei afirmări de prim ordin în câteva domenii ale ştiinţei universale. Foarte tânăr, adolescent chiar, a păşit în paginile presei cu febrilitate şi neastâmpăr, spunând adevărurilor pe nume, chiar cu riscul de a nu vedea decât o parte a acestora şi de a nu căuta *toate* explicaţiile, rănind chiar şi pe unii care dacă nu-i fuseseră idoli îi erau modele. S-a afirmat ca un spirit modern, avid de cunoaşterea noului, de a-şi lărgi necontenit orizonturile spirituale, doritor de a fi în contact aici şi peste hotare cu „oameni reprezentativi" ai timpului. De aceea, generaţia sa care a format gruparea „Criterion", reunind personalităţi de o înaltă ţinută intelectuală, spirite moderne (şi ar fi de-ajuns să-i amintim pe C. Noica, Mircea Vulcănescu, Petru Comarnescu, E. Cioran, Ion. I. Cantacuzino), n-a marcat un moment de ruptură ci unul de construcţie culturală în timp şi în spaţiu, în sensul unei ample deschideri spre fenomene culturale care nu intraseră în circuitul culturii noastre (freudismul) sau prezentau un caracter de-a dreptul subversiv (Lenin). Era în ciclul acesta de conferinţe ale societăţii „Criterion" nu doar o reluare după decenii a spiritului junimist, ci şi o francă atitudine intelectuală lipsită de complexele unei „culturi mici" care îşi rostea părerea asupra unor fenomene ce marcaseră în bine sau în rău lumea contemporană. Dar în acelaşi timp Mircea Eliade a afirmat tenace că misiunea constructivă a culturii rămâne cea pe care o întruchipaseră acele spirite enciclopedice precum Dimitrie Cantemir, B.P. Hasdeu, N. Iorga, C. Rădulescu-Motru şi Nae Ionescu. Din opera lui B. P. Hasdeu a şi întocmit o amplă ediţie în două volume la Editura Fundaţiilor Regale condusă de savantul Al. Rosetti. În ianuarie 1968, când am fost oaspetele său la Chicago, mi-a spus că este de accord cu retipărirea ediţiei care îl reprezintă, dar să se ţină seama de observaţiile de natură filologică ale lui D. Murăraşu.

A fost un ferment pe multiple planuri, vehiculând idei, afirmând puncte de vedere care atestau deopotrivă vastitatea orizontului său cultural ca şi o demnitate intelectuală. A fost în acelaşi timp un creator de primă mărime pe tărâmul epicii. Romanul *Maitreyi* premiat, apreciat de critică, a fost primit de cititori cu un entuziasm nedezmințit. Debutase ca prozator cu câţiva ani înainte, dar acum, la douăzeci şi şase de ani, cucerea pe toate planurile notorietatea. Dar Mircea Eliade nu a rămas în literatura română doar ca autorul lui *Maitreyi*. Nu mult mai târziu, *Întoarcerea din rai* şi *Huliganii* vor marca un moment hotărâtor, o cotitură în evoluţia romanului românesc. Şi aceasta cu atât mai mult cu cât o generaţie de romancieri ca Liviu Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu, Mihail Sadoveanu, Mateiu Caragiale, Ionel Teodoreanu, Cezar Petrescu, George Mihail Zamfirescu, cunoscuseră momentele culminante ale creaţiei lor epice până în 1933. Odată cu *Întoarcerea din rai* şi *Huliganii*, Mircea Eliade devenea nu numai publicistul, ideologul, animatorul tinerei generaţii, ci şi *romancierul* ei.

Cele două romane însemnau un nou început de drum

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

în epica noastră prin forța, care nu o dată a părut crudă, insolită de-a dreptul. Mircea Eliade reușea să aducă pentru prima dată „în fața scenei" drama unei generații pradă tuturor furtunilor, tuturor neînțelegerilor, deschisă tuturor aventurilor. Proza realistă și proza fantastică au avut în Mircea Eliade pe unul din reprezentanții ce s-au aflat în prima linie a epicii românești interbelice. Cauzele pentru care *Noaptea de Sânziene*, în Franța anilor '50, nu s-a bucurat de ecoul dorit de Mircea Eliade se datorează, desigur, cum a arătat și autorul în *Memoriile* sale, injoncțiunilor unei stângi care putea să deturneze bunele intenții sau să inhibe pe nu puțini din intelectualii vremii. Ceea ce mi se pare că totuși a contribuit la nerealizarea impactului cu conștiința apuseană a fost că de astă dată prozatorul, dorind să realizeze o frescă a tragediei României, n-a reușit să ridice personajele și situațiile la nivelul unor prototipuri, la semnificații permanente, la simboluri. Epilog al prozei sale dintre cele două războaie mondiale, *Noaptea de Sânziene* aparține, cu tot decalajul de timp al apariției, perioadei interbelice din toate punctele de vedere și l-am vedea situat la un nivel artistic mai ridicat, desigur, decât *Gorila* lui Liviu Rebreanu.

După *Noaptea de Sânziene* filonul realist al prozei lui Mircea Eliade nu mai este cel predominant. Oniricul, fantasticul ocupă calitativ și cantitativ prim-planul creației sale epice.

Dar după 1945 Mircea Eliade devine savantul care își cucerește o notorietate mondială prin volumele apărute în edituri de prestigiu, mai întâi ale Franței, prin studiile tipărite de publicații științifice de cert prestigiu, prin conferințele și prin cursurile sale, prin catedra de la Chicago, prin comunicările ținute la congrese și reuniuni. Dar această afirmare universală nu a fost nici spontană, nici accidentală. Totul se afla în ființa „adolescentului miop" care, dacă a fost un publicist fecund, un prozator pe care nu-l caracterizau decantările și revenirile asupra manuscrisului, a fost un om de știință care a clădit cu minuție, cu sistem și n-a oboist pe calea cunoașterii livrești și a apropierii unor cât mai largi orizonturi. „Bunele frecventări" l-au caracterizat întotdeauna, chiar dacă putea părea prea îndrăzneț când bătea la ușa lui Giovanni Papini, să spunem, și nu avea decât douăzeci de ani. Dar în gestul tânărului care pășea prima dată pe pământul Italiei trebuie văzută această necontenită sete de a *cunoaște* pe toate căile. Într-o cercetare mai veche am demonstrat că ceea ce l-a fascinat la Iorga a fost *cartea*, în materialitatea și spiritualitatea ei. Spiritual enciclopedic pe care îl punea în evidență cu una din direcțiile esențiale ale culturii române avea să-l întruchipeze deopotrivă încă, de aici, din țară. N-a repudiat erudiția, nici atunci când prieteni precum C. Noica îi reproșau notele prea abundente ale studiilor sale. Dar Mircea Eliade nu era un scriitor care se abătea „cu ispita de la trebi" pe tărâmurile științei, ci un învățat deprins să cerceteze, să adâncească.

Fără îndoială, așa cum se întâmplă întotdeauna, noile cercetări îmbogățesc datele pe care se sprijină teoriile celor dinaintea noastră, deschid noi orizonturi, pot corecta unele demonstrații bazate pe ceea ce se știa până atunci. Așa a fost și așa are să fie. Dar Mircea Eliade și-a cucerit prin ceea ce admira la N. Iorga și anume *munca*, prin necontenita îmbrățișare a unor noi *orizonturi spirituale*, prin ținerea la o *înaltă amplitudine intelectuală* un loc eminent în cultura universală. El se află de mai multe decenii alături de Brâncuși, Enescu, Ionescu, Cioran, Celibidache, Ionel Perlea, acei români care ne-au reprezentat și ne reprezintă în pantheonul valorilor perene ale umanității.

Simpozionul organizat cu acest prilej de Biblioteca Metropolitană este nu un omagiu pios adus lui Mircea Eliade, ci o dezbatere științifică pentru o mai aprofundată cunoaștere a operei lui.

Biblioteca ION CREANGĂ
Florinița-Oana MUSCELEANU
Expoziția
Sărbătoare Pascală –
Icoane pe sticlă

Reproduceri în paginile 28, 29 și 35

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Timp bătrân cu Chitrita Devi

Julieta ROTARU

Când am privit-o, am rămas uimit: n-aș fi crezut că e mama Maitreyei, ci mai degrabă sora ei cea mare, într-atât era de tânără, de proaspătă și de timidă. Odată cu ea venise și cealaltă fată, Chabu, de vreo zece-unsprezece ani, care purta părul tuns și rochie de stambă, dar fără ciorapi și fără pantofi; iar pulpele și brațele goale, și fața ei oacheșă, frumoasă, mă făceau s-o compar în gând, amuzat, cu o țigăncușe.

(Mircea Eliade, *Maitreyi*, Minerva, 1986, p. 14)

În ultima seară a lui 2001 am vizitat-o pe Chitrita Devi la locuința fiicei sale, un apartament modern din aripa tânără a orașului Pune. M-au însoțit prietenii mei, Madhav Shrikrishna Bhave, directorul institutului Bharata Itihasa ka Mandal, filozof și matematician și soția, Nirupama S. Bhave, profesoară de matematică la Universitatea din Pune.

Am întâmpinat-o cu *pranam*, atingându-i picioarele și ducându-mi palmele împreunate la frunte. Astfel am plasat-o în Bengalul secolului trecut.

– Dar ai devenit indiancă, exclamă puțin intimidată și de prezența mea în *sari*.

Limba engleză nu-mi permite disocierea singular-plural, dar simt încă de la început că mi-ar fi spus „tu" în oricare altă limbă. Ne așezăm. Vrea să stea alături de mine. Îmi arată portretul lui Tagore. Alături este portretul ei la optsprezece ani, făcut de mâna Maestrului: „Îți pictez portretul, ca apoi să înveți să te placi pe tine însăți". Pictura modernistă conturează o față prelungă, gravă, adolescentină, limpezită de ochi mari, nostalgici. O caut pe Chabu.

– În țara mea sunteți știută drept Chabu. Eliade vă menționează așa în romanul său.

– Aaaa... da, da, da... *Chobo* înseamnă pictură, *chabi* în *marathi*. Dar asta era porecla mea, de vreme ce eram sora cea mica...

O pierd în Shantiniketan. Vădit, în ceea ce o privește, episodul Eliade nu e emblematic pentru vârsta aceea.

– Ai vizitat deci Shantiniketan. Nu mai este ca odinioară. Atunci era o singură casă de oaspeți. Și erau copacii *shati*... Debendranath, tatăl lui Rabindranath, se ducea adesea acolo, fie cu *palki*, fie pe jos și pierdea ore în șir sub *shati*. Într-o zi acolo a primit iluminarea. Mda..., la optsprezece ani, lângă Tagore. Dar sora era mult mai întreprinzătoare. Eu am fost mai introvertită.

– Maitreyi scria poezii și în sanscrită?

– Cum?!

– Profesorul Dasgupta probabil că a instruit-o în sanscrită?

– Cine a spus că a învățat-o sanscrita pe Maitreyi Devi?

Aroganța ei bătrânească mă intimidează.

– Tatăl meu a insistat ca să mă licențiez în sanscrită. Mi-a plăcut Panini dar nu am mers mai departe. Am citit sanscrita după aceea, după căsătorie, pe la 30 de ani. Am absolvit cursuri de sanscrită în Colegiul Ashutosh și am terminat un masterat în filozofie la Universitatea din Calcutta. În schimb ne plăcea mult Tagore. Devenise o modă, care cum avea un copil ce scria poezie îl aducea la Tagore. Dar noi nu eram așa.

– *Bhavati samskritena vadati?*

– Nu, nu vorbesc sanscrita. Pe vremea aceea („aceea", suspendat în sărmanul ei trecut pe care noi l-am mitizat atâta, era un *illud tempus* frecvent reiterat în conversația noastră. Inconștient, Chitrita și-a asumat aura lui și atunci când vorbea despre „acea vreme" se referea la „episodul Eliade") aveam un caiet cu autografe, nu știu unde mai este acum, dar este un lucru mare, este aurul meu. Mai întâi a fost Tagore. Apoi alții. Nandal Bhose de asemenea. La un congres științific din Calcutta, pe când aveam paisprezece-cinsprezece ani, l-am rugat pe tata să mă lase să vin să le iau autografele celor prezenți acolo. Sharma Prasad Mukerji era vice-chancellor pe atunci. L-am rugat să mă ia și pe mine. Vino în locul tatălui tău, mi-a zis.

Las monologul să eșueze în râsetele Chitritei și ale familiei Bhave.

– Aveți și autograful lui Eliade? o necăjesc eu.

– Pentru ce să-i fi luat lui autograful?

Nici nu termină bine fraza, evident disprețuitoare, și își dă seama că vorbește despre titanul istoriei religiilor. Astfel de asociații o conduc să revină: imaginea ei despre *chacha* Eliade, în *kurta* și în *pajamas*, în Bhuvanipur, este scurtcircuitată de respectul pentru un nume pe un raft.

– Da, am citit o carte a lui, am citit de fapt mai mult. Vezi acolo (ne arată în bibliotecă, din păcate, o falsă referință) *Indian Mythology*. Dar nu a înțeles deloc India, nu ne-a înțeles pe noi. (A așternut certitudinea peste o observație istovită: Mircea Eliade nu a înțeles India. Pentru că nu s-a făcut pulbere în mitul asexualității indiene. sic!) Ceea ce a făcut el... (Așadar condamnă omul, nu opera.) Pentru că este foarte dificil pentru un străin să ne cunoască. Cumva ei pot înțelege multe lucruri, dar nu pot pătrunde în profunzimea lor.

Începe o discuție în marginea *coincidentia oppositorum* est-vest. Nepotul, fiul lui Lali, care este fizician, trăiește în America și, ca orice dezrădăcinat, a început să simtă plenar hinduismul. Vorbind despre acest *regressus ad uterum*, aparent fără motiv pentru conversația exterioară, ne conduce în satul natal al tatălui, Goyla, în Bengalul de Est. Deși a fost o singură dată, are amintiri plăcute de acolo. Familia lui Dasgupta era o familie de *vaidya*, medici ayurvedici. Chiar Dasgupta avea cunoștințe teoretice despre Ayurveda. Nu a practicat însă niciodată. El a fost un erudit și da, în casa lui au adăstat nume celebre: Tucci, profesorul Thomas de la Oxford etc. Ocolește intenționat subiectul Eliade, dar cade inevitabil și atractiv în propria-i capcană.

– Eliade a fost dat afară din casa noastră. În special mama a fost tare rănită. Deoarece avea o inimă largă și îi ospeța pe toți discipolii tatălui meu. *Atithi deva upava*. [n. J.R. (scr.): Cinstește-i pe oaspeți precum pe zei.] Iar Maitreyi Devi era prea tânără pe atunci. Dragostea ei a fost o joacă. Pentru că după aceea s-a măritat cu un om foarte cumsecade. Apoi s-au mutat în Mangpore, înspre Darjeling. Sora a insistat de multe ori să ne ducem acolo, dar nu am fost decât de trei

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ori. Tagore obișnuia să meargă la Mangpore. Pratima Tagore de asemenea.

– Așadar Poetul nu a avut resentimente și a continuat să o vadă pe Maitreyi Devi?

– Timpul acela a murit. Totul a fost uitat, totul a fost uitat. Poetul venea la Mangpore și obișnuia să se trezească devreme: „Prietenul meu din cer nu trebuie să se simtă singur, așa că mă scol să îl salut". Așa era el. Și îi plăceau mult tinerii. Când eram copil îmi cerea să-i recit poeziile mele. Îi spuneam că nu am, iar el îmi zicea: „Dacă ești rușinoasă, trimite-mi-le în scris". Dar *didi* m-a umbrit.

– Atât de copleșitoare v-a fost prezența sorei încât nu ați putut scrie nimic?

– Cât am fost tânără nu m-a preocupat scrisul cât cititul. (Gata! jumătatea ei academică este salvată.) Cu totul am scris patru romane, patru culegeri de povestiri, patru culegeri de poeme și numeroase articole, în special despre *Upanishade*. Ultimul meu articol despre *Upanishade* a fost publicat în 1997. Dar acum mi-am pierdut „viziunea". Nu mai pot citi. Ea este secretara mea. (Îmi prezintă o femeie tânără, care intrase de câteva minute.) Am reprezentat India la un festival de poezie în Viena. La început îmi era teamă să călătoresc în străinătate. Soțului meu nu îi era teamă. Lucra pentru o companie britanică și călătorea des. Așa am început să călătoresc și eu. Julieta, spune-mi, ești foarte tânără, așa-i?

– Un sfert de veac.

– Ei, mai sunt optsprezece ani până îmi împlinesc veacul. Dacă mă ține Dumnezeu…

– Vă ține, vă ține, spune *Shrimati* Bhave, care îmi povestește cum a stat în comă două săptămâni, acum doi ani, când s-a mutat cu soțul în Pune, la fata cea mică, Shumita, profesoară de istorie la Colegiul Wadya, colega d-lui Bhave. Soțul Chitritei a decedat anul trecut.

– Chitrita-*ji*, în cele două săptămâni de comă v-ați păcălit moartea. Precum Mucchakand care a adormit pentru un eon, iar zeii au blestemat ca pe cine va vedea prima oară când se va trezi, acela va muri. Krishna, urmărit de un demon, ajuns lângă el, s-a făcut una cu veșmântul acestuia, stacojiu. Astfel că Mucchakand, trezit, l-a văzut mai întâi pe demon, care a murit.

– Da, sunt atâția Krishna astăzi, și politicieni Krishna, și playboys Krishna…, plictisită de referințele mitologice ale d-lui Bhave. Spune-mi, Julieta, tu ai vreun Romeo? Aaa, după cum privește, cred că da.

– Sunt încă în balcon, Chitrita Devi!

– Și a lăsat deja frânghia în jos, adăugă frust domnul Bhave.

Știam că subiectul acesta avea să o spulbere în moralism.

– În Shantiniketan, ca și în Europa, exista mentalitatea că dacă o fată și un băiat sunt împreună, trebuie să se întâmple ceva între ei. A fost vina tatălui meu ca i-a pus să studieze împreună. Cum nu a știut el că are să se întâmple ceva?! Tata le-a permis să greșească. Citeau împreună *Shakuntala* și toate dramele astea despre dragoste… Or, în familiile din Bengal așa ceva nu se întâmplă niciodată.

– Părintele d-voastră era un modernist.

– Da, era un progresist în ceea ce privește studiul său, dar nu în ceea ce privește familia sa. El nu a vrut niciodată ca așa ceva să se întâmple în casa lui. Și Eliade a scris o carte despre asta… Nu am citit-o niciodată!

– Da, da, se aprinde domnul Bhave, *Nopțile Calcuttei*! Am citit recenzia ei acum cinci ani într-un ziar.

– *Les nuites bengali*, îl corectează Devi. Am înțeles că vor să facă și un film.

– S-a și făcut filmul, spun eu încurcată și regretând profund, căci știrea a întristat-o pe Devi.

– Chiar?! și arată acolo ca și în carte cum…

Nu o las să se demitizeze:

– Iubirea pe care o descrie Eliade întrece în delicatețe și tragism povestea Julietei.

Probabil este prima oară când Devi se întâlnește cu o asemenea remarcă, surâde ca și cum salvată de oprobiul public aruncat asupra familiei sale.

– Sora mea nu a cumpănit bine. La vârsta aceea… Oricum, azi nu mai contează. Lumea uitase. Dar s-a dus după el, la șaizeci de ani. Asta este ceea ce a displăcut tuturor. Apoi, s-a dus la Chicago. Acolo și-a făcut numele. Oricum, sora îl admira mult. S-a dus să-l vadă la șaizeci de ani, deși căsătorită, foarte bine… Ăsta a fost un blam pentru cumnatul meu. În Occident aceste lucruri se petrec cu ușurință. Oricum, e vina tatălui, căci i-a pus să învețe împreună. Mama considera că în realitate a fost greșeala mea. Dar asta nu o poate ști nimeni. Eram bolnavă. Când cineva este bolnav se simte slăbit, dar în același timp neliniștit, umblă încoace și încolo. Ce s-a întâmplat… Sora mea obișnuia să meargă la lac. La mijlocul drumului Eliade obișnuia să se urce în mașina ei. (Râsete din partea familiei Bhave, un impediment pentru Chitrita, care altfel ar fi continuat.) Eu aveam doisprezece ani. Într-o zi am văzut ceva și nu voi spune nimic despre asta. „Ce-i asta? Ce-i asta?" – i-am întrebat. „Nimic, nimic. – Cum nimic? Am văzut doar!". Mi s-a părut ceva necurat. Am văzut mâna albă a lui Eliade.

Își ridică mâna arătând spre piept. Familia Bhave fremăta de pudoare. Devi repeta probabil niște imagini stereotipe deja. Adevăratul film se arsese în memoria negociabilă.

– Pe vremea aceea mama era foarte generoasă, a găzduit mulți discipoli ai tatălui. De fapt, Eliade a avut o bursă de la *maharajahul* de Kasimbasar, un om iubitor de învățătură. El a plătit pentru toate cărțile profesorului Dasgupta. Toate

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

cărțile pe care tata le-a donat la Vishva Hindu University [n. J.R. universitate tradițională renumită, înființată în 1940 de *maharajahul* Madan Mohar Malviya în Varanasi] au fost plătite de *maharajah*. După moartea *maharajahului* Eliade s-a mutat într-alt loc. Nu mi-a plăcut ce a scris despre indiencele ușuratice care locuiau acolo.

– Dar nu i-ați citit niciodată cartea. De unde știți ce a scris?

– Știu din cartea sorei mele. (după o clipă de tăcere grea) Am citit-o pe jumătate, după care am aruncat-o. Oricum, azi nu mai este nimic…

– Unde este Maitreyi Devi? întrebă, spre surprinderea tuturor, domnul Bhave, un intim al familiei Chitritei.

– Este sus. A murit la 74 de ani. Născută în 1914. Acum are un nume. (O spune cu năduf.)

– Dar a fost implicată în multe activități sociale. A primit Padma Shri [n. J.R. titlu onorific conferit de președintele Indiei]? întreabă domnul Bhave.

– A fost de stânga. De aceea nu a putut primi niciodată nimic. Eu nu am fost de stânga. Când partidul comunist a venit la putere în Bengal, am scris o piesă de teatru despre cum ar fi personajele dramelor lui Tagore azi.

– Profesorul Dasgupta și Himani-*ji*? întreb arătând o poză din perete, cu o femeie de o frumusețe clasică, așezată și cu un bărbat cu mustăți răsucite.

– Da, tata la 40 de ani și mama la 28. Pe când erau împreună. Se spune: *muninam matir bramah*. [n. J.R. (scr.): Nici chiar înțelepții nu au mintea de neclintit.] Tatăl meu nu a fost un *muni*, avea și el frivolitățile sale, pe care mama obișnuia să le acopere. (Bhave o oprește dintr-o conversație deloc insolită pentru ea.) Femeia aceea venea să-și facă doctoratul la noi acasă. Mi-o amintesc pe mama zicând: „Uite cât e de îngâmfată!" I-au luat cinci-șase ani să-și termine doctoratul. Cumva a reușit să ne destrame familia. Aveam o casă cu o grădină frumoasă pe atunci. Mama, deși nu știa engleză, era o femeie învățată.

– A doua soție a lui Dasgupta-*ji* v-a menționat într-un interviu pe voi, cele două surori și pe fratele mai mic, ca fiind copiii ei, spune Bhave. Maitreyi a fost intrigată și i-a scris o scrisoare.

– Se crede că tatăl d-voastră găzduia studenți străini în speranța că se va muta cu familia în Europa.

– Nu-i adevărat. Nu a avut niciodată gândul acesta. Ar fi putut cu ușurință. Precum Radhakrishnan, care a primit slujba la Oxford, era șase luni acolo și șase luni în Calcutta. Trebuia să-și plătească doar biletul de avion. Mama i-a spus tatălui să accepte și el slujba la Oxford, că îi va plăti ea cumva drumul. Dar el nu a vrut.

– Spuneți-mi, de vreme ce proveniți dintr-o familie atât de vestită, ați fost adesea vizitată de oaspeți din străinătate? De alți români, de asemenea?

– Da, au fost doi domni, dar demult.

Nu, nu este Sergiu Al-George. Îl știe după nume. După vizita sa Maitreyi s-a dus după Eliade în America. Mai era și o doamnă din Bengal. Nu îi mai știe numele. I-l reamintesc: Amita Bhose. De fiecare dată când venea în Calcutta trecea și pe la ea. Ultima oară luase două cărți pentru copii să le traducă din Bengali în română. După aceea nu a mai apărut niciodată. O informez despre activitățile Amitei Bhose în România și despre faptul că a murit în 1992.

– Nu știu cu siguranță ce este moartea, dar este singurul lucru sigur în viață… Cât am fost în comă mi-am văzut toți morții.

Chitrita Devi, sora lui Maitreyi

– Julieta, nu trebuie să o obosim!

– Dar ăsta este tonifiantul ei, contracarează *Shrimati* Bhave.

– E în regulă. De fapt eu nu țin minte ce s-a petrecut ieri, dar îmi amintesc timpurile de demult. Am scris un eseu despre secolul XX. Pentru India s-au întâmplat lucruri cu adevărat uimitoare în secolul trecut, cum ar fi Independența.

Îmi vorbește despre întâlnirile ei cu Mahatma Gandhi. De vreme ce este interviul ei, o las să fie primadonă. Destul a eclipsat-o *didi* în adolescență. S-a dus să-i ia autograful. Gandhi-*ji* instituise o regulă ca pentru fiecare autograf să primească cinci rupii pe care-i depunea în fondul pentru *dalițI*, așa numiții *harijans*. [n. J.R. „Copiii Domnului", numele eufemistic al unei caste oprimate]. Chabu neavând, ilustrul leader i-a cerut în schimb cerceii de aur din urechi. Fata a început să plângă, spunându-i că nici aceștia nu sunt ai ei, ci ai tatălui. Mahadev Desai, secretarul lui Gandhiji, a pomenit-o în cărțile sale. Își amintește și întâlnirile de la Rashtrapati Bhavan cu președintele Radhakrishnan. Era deja consacrată pe atunci.

– Care este *gotra* [n. J.R. casta] din care vă trageți?

– Nu îmi amintesc. Ce este aceea *gotra*?! Dumnezeu e pretutindeni și este egal în fiecare individ.

Îmi explică, cu acea indulgență *vedantină* pe care indienii o au în fața străinilor.

– Oh Doamne, nu am știut că povestea asta va continua să stârnească atâta interes!

Termină cu entuziasm fraza începută cu amărăciune. Îmi place Chitrita Devi. M-am oprit din scris fiindcă am realizat că nu e doar o piesă de interviu. Merita mai mult. Nu arareori am surprins spontaneitatea în interstiții de memorie frântă.

– Mulțumesc matematicienilor, că ați pus un-doi-trei în inima mea, le-a spus prietenilor mei la plecare.

1 ianuarie 2002, Pune

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Mircea Eliade și șamanismul siberian: o abordare controversată

Rodica POP

Se spune, în ceea ce privește fenomenul derutant care este șamanismul, că nici o disciplină nu îl stăpânește și nici o teorie nu îl poate defini pe de-a-ntregul. Diversele interpretări s-au dovedit a fi fost doar parțiale și s-au limitat la concluzii gen: fenomen comportamental patologic sau carismatic, cult terapeutic, tehnică de comunicare cu lumea supranaturală, tehnică arhaică a extazului…

Toate aceste piste sunt astăzi abandonate în favoarea caracterului de sistem simbolic, care i-a fost recunoscut șamanismului.

Originea cuvântului „șaman"

Termenul *șaman* este de origine tungusă, limbă care împreună cu manciuriana formează ramura orientală a familiei lingvistice altaice (celelalte două ramuri fiind constituite de limbile turcă și mongolă). Limba tungusă este vorbită de mai multe grupuri etnice răspândite în toata Siberia (regiunea fluviului Amur). Tunguşii sunt, în cea mai mare parte, vânători și crescători de reni, fiind renumiți pentru că din rândul lor fac parte cei mai puternici șamani din Siberia.

Șamanul, un servitor al diavolului, rival al preotului

Prima descriere a unui șaman în acțiune i se datorează unui personaj religios, preotul Avvakum. Aceasta figurează în relatarea pe care acest demnitar rebel al Bisericii ortodoxe a făcut-o exilului său în Siberia (1672 – 1675). Se spune că șeful convoiului din care făcea parte preotul, i-a cerut unui șaman tungus să efecuteze un ritual pentru succesul une expediții. Văzându-l pe șaman care sărea și bătea la tobă, preotul a început să se roage pentru a-l conjura pe „profetul diabolic". Astfel s-a dat tonul și s-a pus eticheta: șamanul este un rival în religie, și îl slujește pe diavol. Acesta va fi pentru multă vreme punctul de vedere al misionarilor ortodocși. Dar, important de reținut pentru istorie despre acest concept este faptul că primul rit menționat a fost un rit de divinație, ceea ce situa șamanismul în sfera religiei.

A pretinde însă „că ghicești" viitorul pentru a-l supune era pentru creștini incompatibil cu trascendența Dumnezeului atotputernic, ale cărui căi sunt și trebuie să fie de nepătruns. De altfel, mai târziu, popoarele Siberiei se vor distinge ca „popoare cu șamani", de popoarele cu Dumnezeu, care sunt pentru ele, rușii și evreii.

Construcția conceptului de șamanism în Occident a fost foarte lentă

Figura jonglerului și cea a șamanului au avut o viață paralelă în imaginarul Europei Occidentale și cel al Rusiei, hrănită de schimburi între elitele respective. Multiplele descrieri directe și opiniile venite din depărtare au ajutat, în timp, la formarea unui concept de ansamblu. Într-adevăr, cu toate că multă vreme aceste figuri au rămas cele ale unor personaje aparent izolate, ele au fost percepute ca purtătoare ale

În drum spre India (decembrie 1928)

unor culturi, chiar dacă disprețuite *a priori* din cauza alterității lor; acestea reprezintă totuși popoare, în pofida faptului că, fiind considerate înapoiate, au fost lăsate, din acest motiv, în umbră. De fapt, aceste personaje greu de înțeles și de definit, nu sunt indivizi, ci simboluri.

În mod paradoxal, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, moment în care în Rusia, specialiștii au început să-și pună întrebări în ceea ce privește psihologia individuală a șamanului, apariția științelor sociale în Europa a creat nevoia unui concept unificator. Este marea epocă a expansiunii coloniale: jongleri și vrăjitori vor aluneca în tiparul mai exotic al șamanului. Cu toate acestea, un alt paradox, apărut imediat este că termenul „șamanism" a fost contestat în valoarea sa culturală, adică în forma religiei pe care ar desemna-o. Occidentul a descoperit apoi psihanaliza și și-a pus întrebări asupra manifestărilor corporale ale problemelor sufletului. Termenul de șamanism a fost asociat, timp de câteva decenii, psihopatologiei popoarelor extra-occidentale. În acest context a avut loc o răsturnare de valori, în perioada dintre cele două războaie. Iar California anilor 1960 o concretizează prin idealizarea șamanismului, ca model universal de căutare spirituală fondată pe o experiență a corpului.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Idealizarea șamanului și a șamanismului

Mircea Eliade, autor prolific în domeniul istoriei religiilor este singurul autor care a produs o lucrare generală destinată șamanismului: *Le Chamanisme et les techniques archaïques de l'extase*, Payot, Paris,1951. Este vorba despre o vastă compilație de surse, care acoperă aproape toate continentele (cu excepția Africii), prezentată sub o aparență de erudiție, spun astăzi specialiștii.

În celebra sa lucrare, Eliade se ridică împotriva devalorizării șamanismului. Autorul a dorit să-l reabiliteze, dându-i, în mod deliberat, o interpretare mistică. Eliade aspira să-l reintegreze în sfera religiei, menținându-i, în același timp, dimensiunea psihică individuală. Noțiunea de „boală inițiatică" i-a permis să-i reinterpreteze aspectele patologice în mod pozitiv: doar depășindu-și propria „nebunie", șamanul devine capabil să-și vindece aproapele. Sub această aparență, Eliade distinge „experiența religioasă" în stare brută. Definind conduita șamanului ca pe o „tehnică a extazului", el afirmă că aceasta este compatibilă cu diverse credințe și, în aceeași măsură, independentă de orice credință, dar atribuibilă unei aptitudini individuale către misticism.

Eliade exaltă acest demers mistic prin noțiunile de „călătorie", de „ascensiune celestă" sau de „zbor magic" pe de o parte, de „stăpânire a spiritelor", pe de altă parte. El exaltă, de asemenea, opunând-o posedării pe care o caracterizează prin noțiuni inverse, „coborarea spiritelor" în corpul posedat, care nu are de ales decât să se supună în mod pasiv. Caracterul sistematic al acestei opoziții contribuie la menținerea la distanță a continentului african, asociat cu regularitate cultelor de posedare.

Accentul mistic pus de Eliade asupra șamanismului, făcând să treacă conduita șamanică din registrul psihic în cel spiritual este înțeles ca un întăritor al aspectului spiritual al acestui curent, fondat pe noțiunea de „experiență".

„Transă", „extaz", „stări alterate de constiință"

Mircea Eliade este cel care a popularizat folosirea termenilor de „transă" și de „extaz", pentru a caracteriza șamanismul. În numeroase lucrări despre șamanism și despre posedare, termenul „transă" este folosit pentru a desemna un comportament fizic, ca semn al unei stări psihice corespunzătoare la un contact cu o instanță spirituală; este folosit pentru a desemna starea psihică ca atare. Folosirea termenului implică deci o legătură automată între fenomene de trei categorii: fizică, psihică și culturală. Comportamentele psihice cărora autorul le aplică acest termen sunt dintre cele mai diverse și dintre cele mai contradictorii: începând de la gesticulări convulsive, până la imobilitate letargică, trecând atât prin tremurături, cât și prin înțepenirea unui membru sau ticuri ale feței. Mai sunt și stări psihice asociate, care merg de la o hiper-concentrare până la pierderea cunoștinței. Dar această varietate de stări invalidează orice criteriu de ordin fizic sau psihic privit în absolut, în afara contextelor culturale precise, pentru a declara că un șaman „este sau nu este în transă".

Pentru mulți etnologi, „transa" este o „dispoziție naturală" pe care ritualul o „socializează" într-un mod variabil, în funcție de cultură. Aceasta înseamnă că varietatea conduitelor ține de diferențele culturale. Aceasta mai înseamnă, în mod implicit, că popoarele cu „transă" (adică cu șamani sau posedați), se disting de celelalte, fie prin această dispoziție naturală sau prin lipsa lor de control. De fapt, termenul „transă" a fost folosit multă vreme pentru a dezaproba comportamentele considerate ca fiind deviate. Cuvântul a fost folosit pentru a-l califica drept diabolic, pe posedat, în cadrul „monoteismelor", de arierat, pe poporul exotic, de bolnav mintal, de marginal, iar conotațiile sale psihopatologice nu sunt niciodată departe. De fapt, nu putem ști pe ce criteriu se bazează autorii când îi conferă șamanului o stare psihică specială, atunci când acesta efectuează un ritual, mai ales când vorbesc despre șamani care sunt departe în timp și spațiu. De ce „transa" ar scăpa de lotul comun al conduitelor religioase care sunt compatibile cu toate felurile de „stări interioare", fără a fi legate în mod sistematic de niciunul? A asocia, prin folosirea „transei", o stare psihică de o conduită fizică este de un determinism dificil de conceput, și mai cu seamă, contrar experienței. Ce ar fi viața socială dacă „starea interioară" ar fi deductibilă din comportament? Facultatea de disimulare este indispensabilă.

Expresia „stări alterate de conștiință", împrumutată din psihiatrie, a urmat termenilor de „transă" și de „extaz", în curentele postmoderniste de abordare a șamanismului, care se vor științifice. Întâlnim, de asemenea, „stări alternate de conștiință", „stări modificate de conștiință", precum și „stări de conștiință șamanice", definite prin faptul că permit accesul „la realitatea non-ordinară". Unii autori pun o echivalență între acești termeni și „șamanism", presupunând astfel un determinism neuro-biologic puternic.

Departe de a avansa în înțelegerea șamanismului, folosirea acestui vocabular reprezintă un obstacol. Într-adevăr, lucrările antropologice arată că, pentru toate societățile șamaniste, comportamentul fizic al șamanului este expresia corporală a raporturilor sale cu „spiritele". Cheia se află deci, pentru fiecare societate, în concepția pe care și-o face despre „spirite" și raporturile cu acestea. Această concepție crează un model de comportament pe care șamanul îl adoptă ca o condiție a exercitării funcției sale: acest comportament este mijlocul și dovada raporturilor sale cu „spiritele", în societatea respectivă. Orice gest făcut de șaman poate deveni semnificativ. Astfel, terminologia gestuală este de o mare valoare indicativă a tipului de relație cu un „spirit" sau altul, sau a naturii „contactului". Ea permite să înțelegem ritualul ca pe o stare subîntinsă de o structură narativă a ritualului, a cărui derulare și final constituie ceea ce contează pentru participanți. În schimb, a acoperi gestualul cu termenul de „transă", nu deschide nici un acces la gândirea simbolică a societății respective.

În concluzie, este evident că opera lăsată de Eliade este deopotrivă apreciată și contestată. În ciuda accentului pus pe tehnica arhaică a extazului, autorul are, trebuie să recunoaștem, o viziune de pionier în ceea ce privește abordarea, pentru prima oară a șamanismului, în general. I s-au reproșat lui Eliade nu numai modul de abordare și de înțelegere a șamanismului, dar și lipsa de rigoare științifică. Pe de altă parte, Eliade nu a pretins niciodată că ar fi făcut o analiză riguroasă a șamanismului și și-a definit cu claritate poziția și limitele în care a înțeles să-l abordeze, în *Jurnal*; astfel, el a atras atenția că opera sa este destinată „poeților, dramaturgilor și istoricilor religiilor".

Deși contestată în Europa, opera sa, considerată astăzi depășită, rămâne un punct de reper în studiul șamanismului în general.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Nouă motive pentru a-l reciti pe Eliade

Simona GALAȚCHI

Fie că recunoaștem sau nu, viața fiecăruia dintre noi a fost / este puternic marcată de scrierile și de trecerea prin lume a lui Mircea Eliade. Am asistat însă, în ultimii ani mai ales, la numeroase și vehemente contestări privind valoarea lucrărilor sale de istoric al religiilor, reproșându-i-se „lipsa de metodă", „știința de cabinet" (cercetări antropologice făcute fără teren) și natura speculativă a studiilor sale[1]. Pe de altă parte, i-au fost blamate păcatele din plan politic, și anume aderarea la mișcarea legionară și lipsa de onestitate în acest sens. Nici în plan literar nu e iubit de toată lumea... Pe de altă parte însă, gazetele și librăriile gem de producții convențional-encomiastice la adresa lui Eliade. Dincolo de toate acestea, dincolo deci de situările pe poziții extreme în judecarea valorii lui Eliade, și dincolo de orice confuzii și oscilări în opinii cărora am putea cădea pradă oricare dintre noi în aceste condiții, există totuși, obiectiv vorbind, câteva motive pentru care el rămâne important.

1. Un gigant-erudit, dar trist. Prin numărul operelor sale și prin volumul uriaș de informații vehiculate, articulate, sintetizate și prelucrate de Eliade, el reprezintă ultimul nostru mare cărturar, ultimul nostru enciclopedist, descendent în cultura română pe linia lui Dimitrie Cantemir, Bogdan Petriceicu Hasdeu și Nicolae Iorga. Dacă lărgim puțin cercul acestor „giganți", i-am mai putea adăuga pe Ion Heliade Rădulescu și pe M. Eminescu[2].

Deși s-a vrut un „uomo universale", cu o cunoaștere și cu o experiență totală, a rămas, după cum afirmă Nicolae Manolescu, cu „tristețea erudiției". Ambiția lui Eliade, neostoita sete de cunoaștere, opțiunea pentru raționalism, pentru pozitivism și pentru individualism, precum și faptul că, în parte, drumul inițierii (în India) a eșuat au construit ceea ce știm astăzi că este „marele savant".

2. Prima „generație". Cu Eliade și ceilalți existențialiști ai grupării „Criterion"[3] (condusă de profesorul Nae Ionescu), Emil Cioran, Constantin Noica, Mircea Vulcănescu și Mihail Sebastian, avem, pentru prima dată în cultura română, introdus conceptul de generație, de grup compact.

3. Recuperarea literaturii exilului. Prin faima mondială pe care o capătă ca savant, Mircea Eliade aduce în lumea noastră literară conștiința necesității cunoașterii literaturii celor ce scriu în afara granițelor țării și a înglobării lor în istoria literaturii române. În perioada postbelică, Mircea Eliade este cel dintâi „recuperat" dintre scriitorii noștri din exil[4].

4. Literatura ca viziune mitomorfică. Eliade vine în literatura română în perioada interbelică, alături de nume ca Anton Holban, Camil Petrescu, G. Ibrăileanu, Liviu Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Mateiu Caragiale, Mihail Sadoveanu. Deși inegale ca valoare și, pe alocuri, sub nivelul valorii operelor celor enumerați, Eliade face notă distinctă față de toți aceștia prin încercarea de a (re)orienta romanul dinspre social și psihologic (dinspre registrul *ionicului*, cum îl numește Nicolae Manolescu în *Arca lui Noe*) spre metafizic[5]. Mircea Eliade teoretizează această atitudine în articolul *Despre destinul romanului românesc*, scris în 1936 și apărut în *Fragmentarium*, dar romanele din anii '30 nu reușesc să-i ilustreze teoria, rămânând în limitele aceleiași metode psihologiste și realiste. Soluția lui, pe care mai târziu o va exersa Ioan Petru Culianu[6], este „narațiunea" ca „formă readaptată a mitului și a mitologiei la conștiința modernă". Odată cu procesul prin care literatura este subordonată mitului, începe să iasă la lumină viziunea fantastică; aceasta decurge din importul pe tărâm literar a tipurilor de personaje, a temelor, motivelor, imaginilor și simbolurilor proprii mitului. Dacă mai târziu Culianu, plecând de la această idee, va încerca să substituie textul literar mitomorfic unui rit inițiatic, Eliade, ca și Denis de Rougemont și alții, privesc descinderea mitului în literatură ca pe un efect al procesului de „secularizare" în care lumea e din ce în ce mai scufundată. Deritualizarea lumii duce la ruperea oricăror bariere ce păstrau mitul învăluit în ezoterism și, în consecință, la difuziunea lui în cercuri tot mai largi, accesibile oricui, oriunde, oricând. De aceea Eliade militează pentru impunerea în literatură a „cel puțin două sau trei personaje mitice", fapt ce, credea el, ar constitui o „autodepășire stupefiantă, revoluționară".

5. Reconsiderarea structurii romanești. Formula de construire a romanului *Maitreyi* duce cu un pas înainte literatura noastră de până la Eliade, prin dublarea perspectivei trăite (a „jurnalului") de aceea prelucrată (a „romanului"). Mai precis, romanul reordonează, la o oarecare distanță în timp, în funcție de semnificație, evenimente consemnate într-un jurnal. „Rescrierea e menită tocmai să regăsească atmosfera vie a momentului, ceea ce ne avertizează asupra unui sens oarecum nou al ideii de autenticitate: consemnarea imediată, fidelă (a jurnalului, n.n.), nu mai garantează adevărul trăirii", precizează Nicolae Manolescu în *Arca lui Noe*. Să nu uităm așadar această inovație a lui Eliade în planul tehnicii romanești, comparabilă cu *replay*-ul din televiziune sau cu *stop-cadrul* din cinematograf.

6. Caracterul exotic al unor scrieri aparținând lui Eliade. George Călinescu este cel dintâi care ne atrage atenția asupra acestui merit al lui Eliade, și anume că introduce exotismul în literatura română, distingând în *Maitreyi* primul nostru roman exotic adevărat prin tema ce propune „idila dintre două ființe de rase deosebite" sau „studierea candoarei erotice, ascunse în complexitatea unei civilizații inedite"[7]. Exotismul, alături de ocultism și fantastic, sunt noile elemente care contribuie la „modernizarea" prozei românești.

7. Redescoperirea „omului religios". *Homo religiosus* este omul care a trăit experiența întâlnirii cu spiritul sacru și, prin urmare, este omul desăvârșit, omul total. Sacrul, care stă la baza existenței în lume, „este un element al structurii conștiinței, și nu doar un stadiu al istoriei acestei conștiințe. (...) A trăi ca ființă umană este în sine un act religios, căci hrana, munca, sexualitatea, jocul, toate au o valoare sacră"[8]. Conștientizarea acestei redefiniri a omului n-a rămas și nu va rămâne fără urmări în plan existențial, cultural sau creator în viața contemporanilor noștri. Recuperarea omului religios a fost miza lui Eliade spre apusul vieții sale, la sfârșitul secolu-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

lui trecut, când se dovedise că fascismul şi comunismul eşuaseră pe plan mondial.

8. Românocentrismul. A fi român, a fi trăit o bună parte din viaţă în România este, aşa cum o afirmă nu o dată, foarte important pentru Eliade, una din componentele mitului personal pe care şi-l construieşte. „(...) Am înţeles ce importanţă are nu numai să fii născut şi educat în zona carpato-danubiană, adică în România, dar mai ales am înţeles importanţa tradiţiei noastre populare, a noastră, vreau să spun a sud-estului european, deci a culturilor rurale şi a folclorului tradiţional, la noi încă viu, în timp ce în Europa Occidentală nu dispăruse, dar se afla oarecum într-o stare de somnolenţă. (...) Un anumit număr de elemente paleo-indo-europene s-au conservat aici mai bine decât în oricare altă parte a Europei, afirmând, o dată în plus, perenitatea sacrului; sacrul, elementul esenţial al condiţiei umane“[9]. Această credinţă a fost forţa care a insuflat de fiecare dată un anume militantism „localist“, prezent atât în opera literară, cât şi în cea ştiinţifică.

9. Modelul Eliade. Felul în care Eliade a abordat marile probleme ale spiritualităţii universale, pornind de la propria spiritualitate şi pe baza „valenţelor“ acesteia, pentru a ne afirma atât noi (ca indivizi), cât şi cultura căreia îi aparţinem reprezintă modelul pe care îl putem avea în faţă atunci când strategiile şi politicile culturale ne cer să intrăm în rândurile europenilor prin tot felul de proiecte şi programe[10]. Anticipând parcă timpurile moderne, Mircea Eliade ne-a arătat ce şi cum trebuie făcut pentru a ne asuma această identitate românească cu care să ieşim în lume. În această lumină, cunoaşterea şi asimilarea modelului Eliade devine o necesitate vitală. Modelul Eliade rămâne aşadar, în continuare, unul formativ, atâta vreme cât, în comparaţie cu şcolile americane sau occidental europene care l-au „epuizat“ pe Eliade, prin cercetările unor reputaţi etnologi, antropologi sau istorici ai religiilor, la noi abia acum se fac încercări de recuperare, dovedind-ne astfel şi noi, în cele din urmă, firească maturizare.

*

Vor mai fi fiind, desigur, nenumărate alte motive pentru a ne apropia şi mai mult de Eliade, dar mă opresc aici dintr-un cult al misticului număr 9. Este, într-adevăr, greu „de dus“ copleşitoarea prezenţă a lui Eliade. „Demolarea“ lui nu este însă o soluţie. El rămâne în mod incontestabil o prezenţă marcantă pentru destinul fiecăruia dintre noi, o prezenţă, de multe ori, greu de suportat prin impactul pe care diferite registre ale existenţei noastre l-a înregistrat după întâlnirea cu El. Şi, deşi am fi tentaţi să o facem, negarea lui Eliade, întoarcerea cu spatele la el n-ar duce decât la o păguboasă şi fără de rost scindare a propriei noastre identităţi. Dacă destinul a făcut ca Mircea Eliade să servească imaginea României în lume poate mai bine ca oricine altcineva (dovadă numărul sutelor de mii de citări pe internet, care se obţin la orice simplă căutare), o personalitate de un asemenea calibru în afara graniţelor ţării noastre ar merita să fie mai bine cunoscută şi mai temeinic traversată şi asimilată şi în interiorul ei.

Note:

1. A se vedea în acest sens Douglas Allen, *Myth and Religion in Mircea Eliade*, Garland Publishing, 1998, Bryan S. Rennie, *Reconstructing Eliade: Making Sense of Religion*, State University of New York Press, 1996 şi Bryan S. Rennie (coord.), *Changing Religious Worlds. The Meaning and End of Mircea Eliade*, State University of New York Press, 2001.

2. Este vorba de sugestia lui Edgar Papu din articolul său „Mircea Eliade în context românesc“, publicat în revista „Caiete critice“, nr. 1 – 2/ 1988, pp. 6 – 8.

3. Despre Eliade şi existenţialismul românesc scrie Eugen Simion în volumul *Fragmente critice IV: Cioran, Noica, Eliade, Mircea Vulcănescu*, Ed. Univers enciclopedic, Bucureşti, 2000.

4. Nuvelele cuprinse în volumul *În curte la Dionis*, ediţie Eugen Simion (Cartea Românească, Bucureşti, 1981), şi *Nouăsprezece trandafiri* (1980) sunt cele „recuperate“, într-un context marcat de accente naţionaliste ale politicii comuniste de la începutul anilor '80 din România. Mai mult chiar, Nicolae Ceauşescu, în încercarea lui de a readuce în ţară personalităţi afirmate în exil, îi propune lui Mircea Eliade să vină înapoi în România în fruntea unui Institut de Istoria Religiilor ce urma să fie înfiinţat special pentru el. Mircea Eliade refuză însă diplomatic.

5. O analiză riguroasă a scriiturii eliadeşti e făcută de Nicolae Manolescu în studiul cel mai impresionant despre structura romanului românesc, *Arca lui Noe: Eseu despre romanul românesc*, vol. 2 (Ed. Eminescu, Bucureşti, 1991).

6. Rescrieri ale mitului face Ioan Petru Culianu în unele povestiri ce pot fi întâlnite în volumele sale *Arta fugii* (Ed. Polirom, Iaşi, 2002) şi *Pergamentul diafan. Ultimele povestiri* (Ed. Nemira, Bucureşti, 1996).

7. A se vedea G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1988, pp. 956 – 960.

8. Citat din „Mircea Eliade şi redescoperirea sacrului“, interviu al regizorului Paul Barbăneagră cu Mircea Eliade, publicat în revista „România literară“, nr. 19/ 1990, pp. 12 – 13.

9. *Idem*.

10. Pentru o mai bună documentare privind perspectiva Uniunii Europene asupra culturii, a se vizita *site*-ul: *www.infoeuropa.ro*.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Pe marginea presei literare

Noul Eliade!

Nina VASILE

2007 este pentru noi „anul Eliade". În contextul mai larg al evenimentelor dedicate celui care a revoluționat istoria religiilor, mă opresc doar la o mică parte din articolele prezente în două reviste literare: „România Literară" și „Adevărul".

În numărul „României Literare" din 26 ianuarie, preliminar celui dedicat exclusiv din 9 martie, îl găsim discret pe Eliade în lista prea lungă – comentată de Ion Simuț – a aderenților la legionarism, din cartea lui Alex Mihai Stoenescu, *Cele trei dictaturi – Istoria loviturilor de stat în România*; un aspect contradictoriu, încă nelămurit, specific nu doar lui Eliade ci și altor intelectuali interbelici. Tot contradictorie este și data nașterii lui, dezbătută de Mircea Handoca în „Rectificări necesare", unde susține cu argumente data de 13 martie, corespunzătoare celei de 28 februarie, stil vechi. Nu cred că este nevoie aici de reluarea unor afirmații greu de imaginat, aparținând unora ce parcă vor să desființeze personalitatea și valoarea savantului ce a influențat dezvoltarea ulterioară, la nivel mondial, a unei întregi discipline – istoria religiilor. Celui care, într-o altă revistă de cultură, spune despre Eliade: *„Nu publică nimic de valoare până la 40 de ani... Un mărunt aspirant pe scena culturală"*, Handoca îi răspunde: *„Până la 40 de ani (adică până în 1947) Eliade publicase peste 20 de volume: beletristică, memorialistică și orientalistică. Nuvelistica și eseistica (în română, franceză, engleză, italiană, portugheză și spaniolă) poate fi consultată în orice Bibliografie. Sunt peste o mie de titluri"*.

„România Literară" din 9 martie, dar și „Adevărul Literar și Artistic" din 14 martie, oferă cititorilor câteva dintre perspectivele posibile pentru o imagine ce-l așază pe Eliade cât mai aproape de înțelegerea nu atât deplină cât semnificativă în direcția acelei bune legături cu generațiile tinere de acum, o legătură care se poate face dinspre personalitatea și spiritualitatea lui spornică spre mișcarea mai departe a descoperirilor în cunoașterea noastră, științifică (antropologică), critică, artistică. Poate că adolescenții de astăzi nu au modele vizibile între oamenii de cultură actuali, dar numai puțin privind în urmă, pot regăsi cu ușurință ceea ce le-a transmis Eliade (și el nefiind singurul). Unul dintre capitolele tematizării operei și vieții savantului și prozatorului nostru este cel legat de Portugalia, unde a fost consilier cultural (Lisabona, 1941 – 1945). Doamna Simona Cioculescu redă câteva documente referitoare la preocuparea lui Eliade de a traduce romanul *Ion* al lui Liviu Rebreanu, pe care-l citește cu emoție și exprimându-și uluirea (în *Jurnalul portughez*, 22 iunie 1941). Printre rapoarte și adrese, Eliade scrie, cu *„eforturi neînchipuite"* (cum spune el însuși), studiile de critică sau jurnalul. Lucrul la opera literară, ca și cercetările pentru *Istoria* lui sunt alte „teme" interioare din „contrastul tragicomic" dintre *„ceea ce putea face și ceea ce era nevoit să facă"*. (*Jurnal*, 9 oct. 1941).

Un alt jurnal, de data asta despre Eliade, scris de Constanța Buzea, ni-l arată cu admirație caldă, într-o împrejurare impresionană prin omenescul ei; pentru o negresă, cu un copil în brațe, în drum spre un spital de copii, *„Eliade a străbătut nămetele până a ajuns lângă ea, în șosea, și i-a explicat amănunțit cum să se descurce prin rețeaua de străzi până la spital. Și totul în vacarmul plânsului acelui copil în criză"*. Și, mai departe, spune Constanța Buzea, *„sunt cucerită de cuviința, cumințenia cu care ascultă"*; e vorba de studenții prezenți la cursurile pe care le ținea Eliade la Chicago în 1971.

Mircea Handoca prezintă, în „România Literară" din martie alte pagini inedite din *Romanul adolescentului miop*. Studiat în clasele de liceu de către tinerii români de astăzi, indiferent de rezervele critice ale unor contemporani pentru opera literară a prozatorului care s-a întâmplat să fie și un istoric al religiilor, se poate remarca modul neobișnuit (nu doar pentru un adolescent) de construcție a scriiturii, anunțând romanele literare de mai târziu, clasate simplist ca fantastice, sau ca modeste aplicații în proză a *„prezenței sacrului în profan"*.

Mihai Zamfir este unul dintre cei care pledează pentru valoarea incontestabilă a lui Mircea Eliade, identificând originea forței de impact a studiilor lui antropologice (începând cu *Traité d'histoire des religions*, *Le Mythe de l'eternel retour*, *Le Chamanism et les techniques archaïques de l'extase* etc.) pentru percepția omului obișnuit, reușind, spune el, *„să extragă genial esențialul din scrierile altor istorici"* și să stabilească *„relații neașteptate și insolite"* într-un stil de *„eseistică înaltă"*, până la el nepracticat, într-o *„formulare simplă, fără echivoc a adevărurilor științifice, dar într-o formulare pe înțelesul tuturor"*.

Într-un fragment de studiu, Constantin Trandafir recunoaște că nici *„concepția critică a lui Eliade nu s-a bucurat de ecoul cuvenit"*, și el afirmă prudent (în contextul rigid al hermeneuticii literare românești) că *„istoricul religiilor este, în anumite privințe, un anticipator în materie"* întrucât *„ideile sale critice se află în consonanță cu cele mai reputate orientări actuale"*. C. Trandafir își sprijină pledoaria pentru Eliade, citându-l pe Adrian Marino: «*hermeneutica lui Eliade are și o constituentă de metodă critică. Ea nu se aplică numai conceptelor și comportamentelor religioase, numai istoriei ideilor, ci se încheie în mod logic printr-o teorie estetică și critică, printr-o metodologie critico-literară*». Este esențială observarea accentului *„sensului spiritual"* (în expresia lui Eliade) al oricărei opere, îndelung mediat și încă îmbrăcat filosofic, căci este pus la umbra altor nume celebre (Unamuno dar și Kierkegaard), ideea matrice fiind că *„singurul sens al existenței e de a-i găsi un sens"* (*Solilocvii*). Aici fiind întemeierea viziunii antropologice a istoricului religiilor, legătura cu hermeneutica literară este de-acum evidentă, căci libertatea maximă, curajul maxim în a crea sensuri, practic infinite, ale existenței, omul le are dintru început în mituri dar și în oricare altă creație artistică, din toate timpurile. „Adevărul Literar" (din 14 martie) aduce în acest sens un plus de clarificare: *„scriitorul de mâine va fi din nou un Maestru"* spune Eliade într-un articol („Scriitorul de mâine") scris acum 70 de ani, în „Viața Românească". Și: *„va trebui să regăsească demnitatea și severitatea artei sale. Ca și artistul din Evul Mediu – care stăpânea cele 7 arte, inițiat tot atât de bine în teologie ca și în Muzică și Gramatică – scriitorul nou va trebui să pătrundă tehnicile și secretele întregii cunoașteri umane"*. Dar și: *„Contactul între scriitor și Nevăzut trebuie restabilit"* (subl. N.V.).

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Proiectul lui Eliade pare o utopie în contextul actual al omenirii (nu doar românesc); și totuși, cred că nimeni altcineva decât un om de știință dar în aceeași măsură și prozator, ca Eliade, nu era mai îndreptățit să miște gândirea critică mai departe; el s-a străduit să recupereze o dimensiune umană nu piedută ci ascunsă și nefolosită, un rest din cunoșterea noastră infinită, în adâncime vorbind. Așa stând lucrurile, noi încă nu ne-am obișnuit cu cei care văd atât de departe încât sunt neplăcuți pentru confortul nostru intelectual.

Posibilitatea identificării unei incredibile rodnicii, în alte domenii, a gândirii și operei, este o confirmare a valorii cu adevărat mari a lui Eliade, oriunde în lume. Silviu Lupașcu găsește conexiuni revelatoare cu simbolistica creștină în articolul „Mircea Eliade și taina împăratului Anisie". *Noaptea de Sânziene* – spune el – este *„romanul căutării Paradisului, non timpului, iubirii eterne, nemuririi. Cunoașterea nu este însușită de om prin cădere în păcat ci îi este dăruită omului de Dumnezeu*". Leo Stan în „Imago (movens) Dei: despre film și fenomenologia religiilor" observă o altă aplicare a viziunii eliadești, apropo de „prezența sacrului în profan", de data asta în film. În fine, un ultim exemplu al valorii literare, de data asta fiind vorba de nuvela *Pe strada Mântuleasa*, este adaptarea pentru o piesă de teatru realizată de regizorul ceh Pavel Kohout, numită *Marele joc de-a arțarul*. Deși schimbată în mesajul ei dominant simbolic, piesa a fost posibilă tocmai pentru că existau datele interpretării prin nuanțare politică.

La ceva timp de la scrierea celor de mai sus, am parcurs numărul 13, din 6 aprilie, al „României Literare", unde Mircea Eliade apare conturat conform canoanelor criticii literare de către Nicolae Manolescu în *Istoria critică a literaturii române*. Într-un efort considerabil de clarificare a temei legionarismului, pe o pagină și jumătate a revistei, pledează nu pentru nevinovăție ci pentru explicarea fenomenului prin contextualizarea istorică, particularitatea în ce-l privește pe Eliade fiind, pe de o parte, un anumit echivoc în recunoașterea aderenței lui la Mișcarea Legionară, pe de altă parte, o convergență până la un punct nu cu ideologia acesteia ci cu – spunem noi – dorința comună de a aduce în lume un „om nou"; unul care, în existența lui socială, politică, are drept călăuză principiile ortodoxiei; generic vorbind, ale unui sens al umanului racordat la spiritual, în spațiul occidental înțelegându-se și practicându-se, ca spiritual, tocmai actul credinței creștine. Sigur că „omul nou" e o obsesie milenară, începând cu schimbarea creștină „în/prin duh" și continuând, culmea, cu ultima încercare de formare a lui aparținând – vai – comunismului. Ce tragic demers al omului de a-și așeza existența lui pământească după canoanele unor înțelepciuni nicicând urmate la nivel global decât sub o formă sau alta de tiranizare și sacrificare!

Care este granița dintre exasperarea încercării unei schimbări concrete întru lumina deplină a ființei noastre în lume și distrugerea celor ce stau împotriva a ceea ce se crede la un moment dat ca fiind „calea" *pentru toți*? Suntem noi în măsură să condamnăm pe unii sau pe alții care au greșit pe cale? Putem noi să aruncăm primii cu piatra?

În paginile despre Eliade din *Istoria* lui Manolescu aflăm: *„Influența lui Nae Ionescu este chiar mai pronunțată în faza entuziasmului pentru Garda de Fier arătat de Eliade spre sfârșitul deceniului, când a și devenit membru, după cum a descoperit Florin Țurcanu în arhivele fostei Siguranțe*". Dar și: *„Actele de sălbăticie comise de oamenii lui Sima în toamna lui '40 vor fi, ce e drept, judecate de Eliade din* Memorii, *tocmai ca o abatere a Mișcării de la idealurile ei pacifiste și nepolitice. În ce le privește pe acestea, se poate observa că Eliade îi atribuie lui Codreanu și companionilor lui propria concepție despre o lume nouă și un om nou clădiți pe spiritualitatea creștină*". În același regim al discursului, în care se amestecă rezerve și contextualizări explicative, sunt abordate „fascismul" și „antisemitismul" lui Eliade, trimițând la nuanțări ce-i aduc în discuție pe Eminescu, Hasdeu, Eliade Rădulescu, dar și Tudor Vladimirescu.

Creația literară a lui Mircea Eliade este în continuare analizată de Nicolae Manolescu în *Istoria critică a literaturii române* cu o exigență sporită, dominanta fiind de data asta una restrictivă valoric. Vom înțelege că pe teritoriul specialistului critic judecățile devin ele însele parte a istoriei, ele fixând pentru mult timp un grad sau altul de valorizare artistică aplicată unui artist. În acest moment se pare că, în ce-l privește pe Eliade, criticul are termenul „operă" funcțional, operabil, doar în legătură cu partea științifică a literaturii, cu câteva excepții: romanul *Maitreyi* (1932), *„singura capodoperă în genul cu pricina"*, *La Țigănci*, *„capodopera prozei scurte"* al cărei final este *„probabil cel mai frumos din toată literatura noastră fantastică"*. Deși îi recunoaște anumite priorități compoziționale, cum ar fi *„un gen de fantastic pe care, dintre înaintași, îl presimțise Eminescu"*, totuși, pentru Nicolae Manolescu, Eliade *„n-are imaginație de romancier"*, *„n-are darul de a crea viață și încă pe planuri mari"*, planurile fantastice nu au, în genere, *„nicio contribuție la valabilitatea artistică a prozei"*, existând *„destul previzibil în nuvelele lui Eliade care nu ne îmbie să le recitim"*. Din memorialistică, Manolescu reține doar *Jurnalul portughez*, *Memoriile* propriu zise însă, *„nu inovează nimic"*. Surprinzător însă, pe lângă aceste „scăderi" valorice pe care le stabilește criticul, citim și: *„Minus latura religioasă, atitudinea o anticipează frapant pe a celor din generația 2000. Sexualitatea, bețiile, drogurile și un spleen perpetuu caracterizează personajele"*...; „Isabel și apele diavolului *(1930) este unul din primele romane personale în această manieră autentică și jurnalieră"*; în ce privește *Huliganii* (1935), deși *„nu e neapărat un roman izbutit"*, Manolescu spune că *„niciunul din romanele epocii nu e, în această privință, atât de îndrăzneț"*. „Romanul adolescentului miop *și* Gaudeamus *sunt neglijabile artistic, de un interes strict biografic"*. În fine, deși îi recunoște năzuința la o *„demnitate metafizică a narațiunii"*, la reinstalarea ei ca *«formă a mitului și mitologiei în conștiința modernă»*, la un *„alt tip de roman decât acela clasic"*, Manolescu spune că *„niciunul dintre romanele lui Eliade nu se conformează ideii de roman a autorului, cu excepția poate a celui din 1934* Lumina ce se stinge...". Ciudată această analiză a bunului nostru critic plină de excepții la ratarea valorii artistice a operei literare a lui Eliade! Un critic precis atent la valoarea artistică potrivită doar unui canon strict filologic. Domnul Manolescu, cel care lasă la o parte opera științifică a lui Eliade întrucât n-are a se pronunța, dată fiind formația profesională diferită, realizează o ruptură pe care Eliade însuși n-a făcut-o: el vroia ca *Șamanismul*... să-i fie citit de către poeți. Să fi dat criticul Nicolae Manolescu la o parte analiza/lectura, cu aceeași acuitate, a operei științifice a lui Eliade? Se prea poate ca proiectul estetic al lui Eliade să fi eșuat dar putem noi spune că n-a însemnat nimic pentru cultura română contemporană? Să nu uităm de izbitoarea asemănare, deși superficială, cu generația 2000... Dar *„scriitorul nou"* despre care vorbea Mircea Eliade în articolul din „Viața Literară" (1937), cel care *„va trebui să pătrundă* tehnicile și secretele întregii cunoașteri umane" (subl. N.V.), cunoscând *„cele 7 arte, inițiat tot atât de bine în teologie și în Muzică ca și în Gramatică"*? Ne amintește parcă de Josef Knecht din *Jocul cu mărgele de sticlă* al lui Hermann Hesse. Din păcate, acest soi de scriitor nu face parte din mitologia criticii literare românești...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureștii de altădată

Arhive bucureștene

SOCEC

Georgeta FILITTI

Descălecatul ardelenilor în țările române de la sud de Carpați, care după 1883 vor forma Regatul României, a fost o realitate prielnică tuturor românilor. În timpul revoluției de la 1848, seceleanul I. V. Socec, la doar 18 ani, vine să-și încerce norocul la București, oraș ce căpăta tot mai mult statutul de capitală a românimii. I-au trebuit mai puțin de zece ani ca să întemeieze, în 1857, o casă de editură ce avea să dureze apoi zeci de ani, constituind un factor de culturalizare exemplară a societății românești.

Parte din arhiva familiei Socec se păstrează la Biblioteca Națională, fondul St. Georges.

Băiatul cel mare al familiei, Alexandru (1859 – 1928) a ales cariera militară, lipsită însă de glorie. În 1894 e suspendat din armată; fiind apoi reprimit, ajunge general de brigadă. În această calitate s-a făcut vinovat de pierderea bătăliei de pe Neajlov, în timpul primului război mondial, când și-a părăsit postul de comandă. Detenția și degradarea militară care au urmat aveau să fie anulate de guvernul germanofil condus de Alex. Marghiloman.

Această umbră așezată asupra familiei Socec n-a impietat asupra acțiunilor exemplare ale tatălui și ale celorlalți doi fii, Ion și Emil. Dimpotrivă. Întreaga lor viață este plină, dincolo de activitatea editorială fără egal, de acte de caritate, de implicare permanentă în rosturile românilor de pretutindeni. Editorii-librari Socec au înțeles, ca nimeni alții, rolul cărții ca vehicul ideal al culturii, ca liant sufletesc al unui popor, ca mijloc de afirmare a naționalității.

La 1871 casa de editură era deplin consolidată, bucurându-se de prestigiu și căutare. Ea furniza material de papetărie și cărți unui veteran al meseriei, încă de pe vremea Regulamentului Organic, G. Ioanid. Dintr-o comandă a acestuia se pot reconstitui, chiar dacă parțial, preferințele de lectură ale românului obișnuit, mai ales ale elevului și studentului. Astfel, pe lângă condeie de caligrafie, hârtie, compase, linii, ceară, buline, plicuri, cerneală, calendare – Ioanid primea: *Melodii* (Al. Flechtenmacher), *Geometria. Aritmetica* (Elie Angelescu), *Dialoguri* (S. Eustațiu), *Economia națională* (P. S. Aurelian), *Atlas* (A. T. Laurian), *Istoria sacră* (D.Tarcu), *Carte de citire* (V. Ionescu), *Igiena* (dr. Felix), *Poezii* (D. Bolintineanu), *Uricariul* (Th. Codrescu), *Gramatica* (Spinazolla); apoi *Zoologie, Atlas de la guerre, Gramatica limbi italiene, Atlasul istoriei naționale, Harta României militare, Istoria, Geografia*, „Revista Carpaților".

Ion I. V. Socec (n. în 1866), ajuns după 1904 și în diplomație (consul al României la Nisa, apoi reprezentant al Suediei, consul onorific la București), făcea parte din Marea lojă masonică română (ritul de Memphis), încă din 1898. Curând a devenit reprezentantul Lojii marelui Orient din Țările de Jos în România. La 1904, când „Propaganda de Memphis" se contopește cu „Steaua Dunării", I. Socec făcea parte din comitet alături de: All. Huguenin, At. Sofian, Dietrich J. Hlavsa, G. Schmidt, A. Guglielmi, A. Gongzet, L. Kaseberg, G. Ștefănescu, T. Panas, G. Scărlătescu, Fr. Szokey, C. Guillaume, P. Catigera, A. Brănescu, G. Tătăranu.

Vocația ocrotirii, a generozității și ajutorării aproapelui, ce

caracterizează masoneria, îl va fi îndemnat, alături de fratele său Emil, să facă, la cincizeci de ani de la înființarea casei lor de editură-librărie, o donație masivă de cărți pentru 54 de școli din București, provincie, Transilvania și Epir. Lista a fost tipărită și se distribuia o dată cu cărțile ce urmau să constituie fonduri distincte, purtând numele donatorilor. Mărturiseau că gestul le-a fost provocat, „făcându-și neapărat și renumele de care se bucură astăzi pe sprijinul care l-au întâlnit în școli". Iată ce înțelegea un librar la începutul sec. XX că trebuie să constituie temeiul de cultură al elevilor unei școli primare: Adamescu, *Manual de poetică*; Alecsandri – șapte titluri; Bruto Amante, *Ovidiu în exil*; E. de Amicis, *Cuore; Amintiri din războiul de la 1877*; Arion, *Chestiunea socială*; P. S. Aurelian, *Manual de agricultură, Economia națională*; N. Bălcescu, *Istoria românilor sub Mihai Vodă Viteazul*, 3 vol.; Bassarabescu, *Nuvele*; S. Băcescu, *În fața morții*; I. Bogdan, *Vlad Țepeș*; *Biblioteca copiilor*, 3 vol.; G. Boureanu, *Cartea soldatului*; I. Bumbac, *Florineta, Epopee Națională*; D. Bolintineanu – 3 titluri; St. Călinescu, *Morala creștină*; I. L. Caragiale, *Momente*; D. Cantemir, *Hronicul româno-moldo-vlahilor;* Coresi, *Psaltirea*; G. Coșbuc, *Balade, Ziarul unui pierde-vară*; M. Costin, *Letopiseț;* Crețescu, *Cânticele mele*; S. Cujbă, *Viața lui Ștefan cel Mare*; Fr.Damé, *Istoria României contemporane, Încercări în terminologie*; L. Dauș, *Străbuni romani*; Al. Davilla, *Vlaicu-vodă*; N. Demetrescu, *Izvoade*; B. Șt. Delavrancea, *Hagi Tudose, Paraziții*; Al. Donici, *Fabule*; Dosoftei, *Viețile sfinților*; Dostoievski, *Crimă și pedeapsă*; Eminescu, *Poezii*; D. Fotino, *Nuvele militare*; I. Fun-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

descu, *La Paris cu orice preț*; N. Gane, *Nuvele*; M. Gaster, *Crestomație română*; Georgescu, *Atlas Geografic*; P. Ghica, *Stan Pățitul*; M. Girard, *Filoxera*; B. P. Hasdeu, *O nevastă româncă*; N. Iorga, *Războiul ruso-japonez*, *Neamul românesc din Basarabia*; *Cartea lui Iov*; Doamna Chiajna, *Simples causeries d'une mère* (sic!); G. Lahovari, *Geneza oștirii române*; D. Laurian, *Dreptul constituțional*; Leoveanu, *Nuvele*; I. Maiorescu, *Itinerar în Istria*; T. Maiorescu, *Logica*; V. Maniu, *Unitatea latină sau cauza românească*; Fl. Marian, *Satire poporane românești*; G. Mavrodolu, *Castelul brâncovenesc*; Melchisedec, *Carte de rugăciune*; Mihăescu, *Geografia României*; G. Moceanu, *Gimnastica populară*; Naum, *Povestea vulpii*; C. Negruzzi – 3 tiluri; Odobescu, idem; *Omul. Anatomia capului*; D. Onciul, *Romanii din Dacia Traiană*; I. Onu, *Versuri pentru copiii noștri*; Pârvulescu, *Poezii naționale și morale*; V. Petrescu, *Mostre de dialect macedo-român*; G. Picot, *Alexandru cel Bun*; M. Popovici, *Industrializarea fructelor*; Pretorian, *Economia politică, Istoria politică; Preumblări prin lume, Europa, Asia, America*, 3 vol.; C. Rădulescu-Motru, *Cultura română și politica*; G. Ranetti, *Eu râd, tu râzi*; Richter, *Unde duce socialismul?;* Șeineanu – 4 titluri; Shakespeare, *Negustorul din Veneția*; Schopenhauer, *Aforisme, Le monde*; A. Seyferth, *Berbecul și oaia, Câinele, boul și vaca*; Maica Smara, *Nuvele*; Al. Socec, *Calul*; I. Șoimescu, *Constantin Basarab Brâncoveanu*; Solomon, *Paremiile*; H. Spencer, *Despre educația intelectuală*; A. Sterescu, *Dicționar administrativ;* S. Mill, *Robia femeii*; Swift, *Gulliver*; C. Sylva – 4 titluri; G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare*; N. Tulbure, *Istoria românilor*; V. A. Urechia, *Legende românești*, 2 vol.; *Voci latine*; Varlaam, *Cazanii*; Vlahuță, *Nuvele*; același cu G. Coșbuc, *Carte de citire*.

Și lista celor 54 școli bucureștene e interesantă, căci numele ca atare al acestor pepiniere de cetățeni amintește de o practică benefică pentru cultivarea mândriei patriotice: existența unui patron spiritual. Apar așa: C. A. Rosetti (Școala de băieți nr. 9); Ienăchiță Văcărescu (19, băieți); Ștefan Golescu (14, fete); Principele Ferdinand (26, fete); Dim. Bolintineanu (5, băieți); Nicolae Golescu (20, băieți); Ioniță Pop (2, băieți); Costache Aristia (14, băieți); I. Genilie (4, băieți); Gh. Hill (16, fete); V. Boerescu (17, fete); V. Alecsandri (23, băieți); Gh. Șincai (16, băieți); M. Kogălniceanu (20, fete); Al. Ghica (21, fete); C. Sylva (3, fete); Calist Arhiereul (15, băieți); Dora d'Istria (7, fete); Iancu Zalomit (5, fete).

Unii din acești patroni spirituali se regăsesc azi pe frontispiciul unor școli bucureștene, dar mai niciodată pe cele de odinioară, ca o mărturie a refuzului nostru de a cultiva și continua tradiția.

Sotir Dabura, președintele Societății elevilor școlii comerciale a României din Salonic îi scria emoționat lui I. Socec: „Avem și noi frați în România liberă, patria mumă care ne ajută și care au în sufletul lor nobil un pic de sentiment național... Ați fost primul care ați avut bunăvoința de a răspunde la apelul nostru adresat onor. librarilor editori din țară".

Și T. Carafoli, președintele corpului didactic și bisericesc român din Turcia, îi scria recunoscător: „Mulțumim călduros în numele poporului român din Epir pentru donațiunea și sprijinul oferit fraților domniei voastre din Epir".

Era evident că legătura librarului Socec nu se limita la donații periodice de cărți. Ion Mihalache, învățător la școala din Topoloveni și viitor președinte al Partidului Național Țărănesc, care și-a încheiat tragic viața în pușcăria comunistă de la Râmnicu Sărat, îi mulțumea în aprilie 1907 pentru cei 15 lei trimiși (cumpărase șapte pălării pentru fete și șase perechi de opinci pentru băieți): „în numele acelor elevi, al părinților lor, care au prilejul de a se împărtăși pentru a nu știu câta oară din binefacerile dumneavoastră, vă aduc cele mai călduroase, mai sincere și mai respectuoase mulțumiri". Și la 1 ian. 1906: „... mai e nevoie să declar că în trecutul meu de învățător și de sătean datorez mare parte din

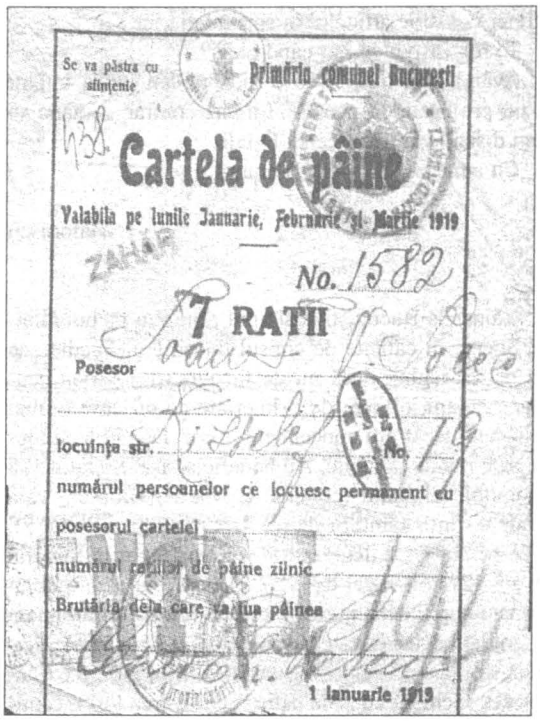
Se va păstra cu sfințenie

Primăria comunei București

Cartela de pâine

Valabilă pe lunile Ianuarie, Februarie și Martie 1919

No. 1582

7 RAȚII

Posesor Ioan I. Cotea

locuința str. Kiseleff No. 19

numărul persoanelor ce locuesc permanent cu posesorul cartelei

numărul rațiilor de pâine zilnic

Brutăria dela care va fi ua pâinea

1 Ianuarie 1919

biruința greutăților întâmpinate Domniei Voastre?"

La sfârșitul acelui an îi scria lui, „stâlpul încercărilor de bine din acest sat", despre binefacerile culese la o serbare școlară – 750 lei – ca și de programul ei: teatru, cântece, jocuri naționale, cor pe 4 – 5 voci (cu 80 de persoane, „o minune"), bufet, tombolă. Intenționau să facă la fel ca ardelenii: să se organizeze într-o societate culturală și un teatru popular (condus de Marinescu Trubaduru), cu cinema și fonograf.

Ca editor, I. Socec poartă o întreagă corespondență cu autorii. Dacă directorul școlii din Leordeni (Muscel), Rădulescu-Codin, îi cere, la 1904, un exemplar din lucrarea sa *Din Muscel. Cântice poporane* și roagă să se grăbească tipărirea altui volum, *Literatură și obiceiuri poporane,* asta fiindcă „întrebau toți de el", iar editorul anunțase că pleacă o vreme în America – la modul general vorbind relațiile cu autorii rămân tensionate. O dovedește și următoarea scrisoare a lui Titu Maiorescu:

6/19 mai 1904

Stimate domnule Socecu,

Era să încep alaltăieri, vineri seara articolul făgăduit pentru „Buletinul librarilor" ce rămăsese să-l încredințez mâine unui om trimis de dumneata, când mi s-a adus de la Direcția „Epocei" spre apreciere, un articol violent, scris de un profesor în contra articolului atribuit D-tale, publicat în foiletonul „Epocei" de la 23 Aprilie, care și el nu e lipsit de unele expresii violente.

Voiu căuta deocamdată să amân publicarea în „Epoca" a articolului profesoral și să înduplec mai întâiu pe autorul lui la suprimarea violențelor de stil, pentru a ajunge la o discuție mai obiectivă.

Nu știu până unde vom reuși; dar în or-ce caz – dată fiind prea marea încordare ce se arată astăzi între librarii-editori și unii profesori-autori – articolul meu anodin, care voia să vorbească de relațiile între editorii Göschen, Cotta și Hirzel cu autorii Goethe, Schiller și Gustav Freytag, nu este din partea mea ceea ce pot face mai folositor în momentul de față.

Din contra, am intenția să contribui mai întâiu la împăcarea d.voastră, să vă întrunesc la mine acasă pentru a discuta împreună (poate rugând și pe d. N. Filipescu să ia parte) asupra bazelor unei înțelegeri echitabile. Dacă o asemenea înțelegere se va putea sta-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

bili, atunci voi scrie articolul în spiritul ei.

Te rog răspunde-mi, când pleci?

Având încă timp vreo 6 zile, ne-am putea întâlni îndată cu profesorii în chestie. La caz contrar, remâne să începem discuția la întoarcerea D-tale.

Cu amicală strângere de mână,

T. Maiorescu

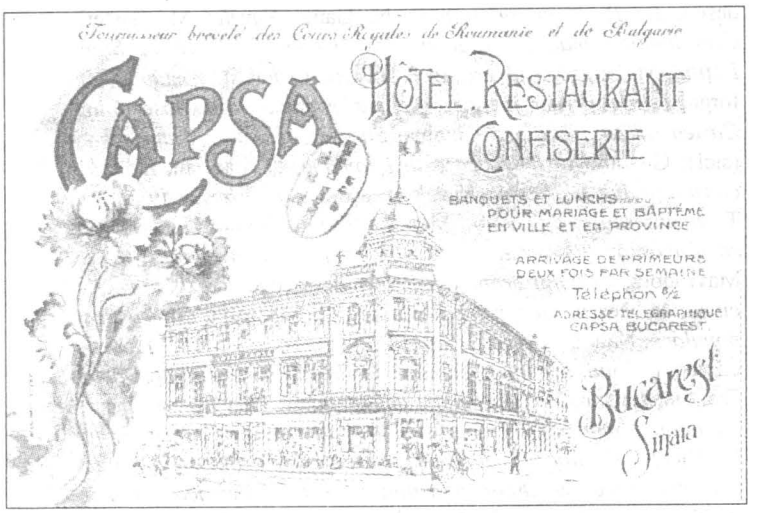

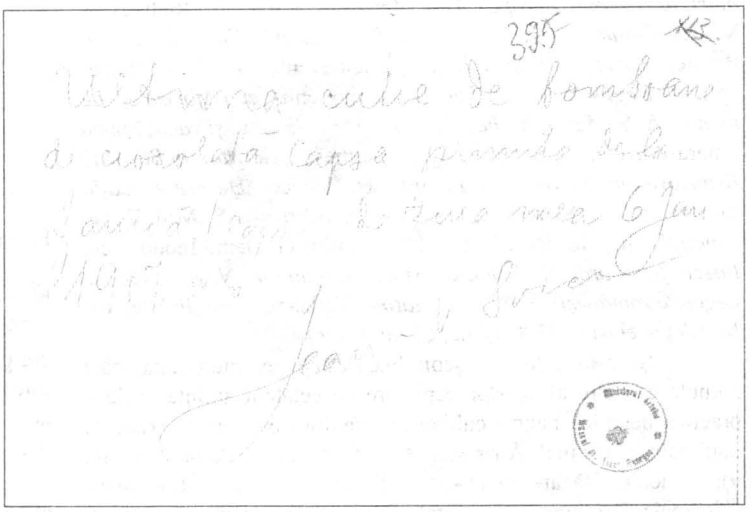

Rămas la București în timpul primului război mondial, I. Socec, în calitate de consul onorific al Suediei, se bucură de un regim, dacă nu de favoare, din partea ocupanților germani, oricum de o libertate de mișcare în mai mare măsură decât alți concetățeni ai săi. Donațiile și ajutoarele sale rămân notabile. Au beneficiat așa: Spitalul 118 al Automobil Clubului (condus de Martha Bibescu, vara lui), unde a trimis răniților daruri de Crăciun; Institutul Sf. Iosif (de pe str. Dr. Lueger nr. 56), transformat în Spitalul Militar nr. 129 (era rugat ca în locul lucrurilor trimise altădată pentru copiii săraci, acum să dea „ce ar putea bucura pe un soldat: calendare, creioane ș.a."); Asociația „Cercetașilor României" (cinci cărucioare); Spitalul 355 Fundația Socec (echipat cu zece paturi „cu zestrea lor"); cantinele Reginei Maria pentru copii săraci (câte 100 lei pe lună); Azilul comunal (jucării pentru Pomul de Crăciun); lagărele de prizonieri (cărți); Sanatoriul de chirurgie al dr. D. Gerota (unde se aflau o sută de răniți; le trimite 300 coli de hârtie albastră pentru camuflarea ferestrelor și pioneze); Fondul automobilelor regale (5.000 lei); Misiunea militară franceză și Comandamentul trupelor în România și Rusia meridională (cărți); Societatea „Ocrotirea și îndrumarea copiilor" (care funcționa în Școala primară 31 de pe Șoseaua Măgurele) – rechizite. S-au mai adăugat ofrande pentru Crucea Roșie, organizația „Familia luptătorilor" ș.a.

Și acum, în vreme de război, familia Socec e sensibilă la răspândirea cărții. Ea răspunde următorului apel al Bibliotecii Academiei, făcut prin condeiul lui Ion Bianu – „Cetirea răniților": „Răniții noștri din spitale nu au cărți de citit. Lungile ore ale zilei între pansamente trebuie să fie făcute folositoare pentru dânșii, să nu lăsăm urâtul să se apropie de ei și să le întoarcem gândurile de la suferințele îndurate și de la dorul de cei de acasă. Trebuie cărți de citit bune, care să le placă și să le înalțe inimile, mințile și sufletul, întărindu-i pentru noi lupte și noi greutăți. Funcționarii Academiei Române nemobilizați le pot împărți în spitalele capitalei.

Facem apel la Societățile literare, librari, editori, autori și la toate instituțiile și persoanele care posed exemplare din cărți potrivite pentru cetirea răniților".

Când, în 1919, cei doi frați s-au retras de la conducerea casei de editură-librărie, funcționarii lor au fost gratificați cu sume importante de bani. Sute de oameni din București și de la filialele din Ploiești, Iași, Craiova au primit între 80 și 100.000 de lei. De observat că în această antrepriză lucrau și multe femei (între care o Maria Bălcescu).

Tot atunci Emil Socec, aflat la Montreux, îi trimite unui servitor pe nume Iosif, care ținea locul Zamfirei, bolnavă, 1.000 de lei pentru aceasta și câteva rânduri de dojană: „În ce te privește pe dumneata, voi vedea ce fac când mă voi întoarce în țară căci prea te-ai purtat urât și mi-ai produs necazuri".

Membrii familiei Socec s-au bucurat de reputația unor oameni de cultură, implicați în viața cetății, sensibili la nevoile materiale ale colectivității, la susținerea oricărei forme de instruire a românilor. Când N. Iorga a publicat în „Universul" *Un îndemn* pentru înscrierea la Școala de misionare organizată la Vălenii de Munte, I. Socec a fost, o vreme, singurul român interesat de inițiativa savantului. La 31 august 1929 acesta îi scria:

Scumpe domnule Socec,

Întors de la Veneția, aflu scrisoarea d.voastră, singura pe care a provocat-o îndemnul mieu în mijlocul unei societăți zăpăcite. La noi se fac cursuri de istorie universală, a Românilor, a artei, a tuturor literaturilor, plus conferințe ocazionale, toate cu profesori ai învățământului superior; cele mai multe, poate o sută de lecții, de mine. Orice fată inteligentă, având vreo șase ani de liceu, le poate asculta cu folos. Numai bursierele trec examen de admitere. Vârsta e indiferentă.

E un internat foarte strict, cu vacanțe la Crăciun și la Paști. Se aduce numai rufărie de pat. Pentru 1.500 de lei are totul.

Absolventele sunt preferate, dacă au diplomă de învățătoare, la conducerea cercurilor de creație populară. Școala e făcută cu scopuri educative, nu practice.

Excepțional mai poate fi admisă o elevă, deși începem la 1-iu Septembrie.

Primiți, vă rog, încredințarea celor mai bune sentimente.

N. Iorga

* * *

Nostalgicii pentru frumusețile Greciei exclamau copleșiți: *Et in Arcadia ego!* Cei care scriu ori distribuie azi cărți în România ar putea trăi un sentiment asemănător: *Și noi am fost editori-librari!*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Patrimoniu

Din colecţiile Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

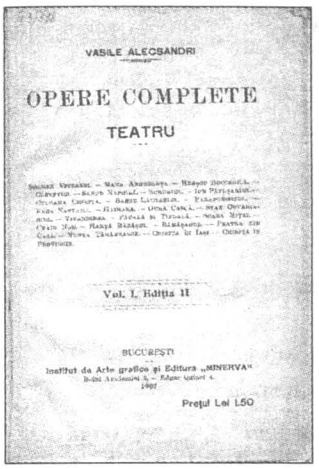

Vasile ALECSANDRI, ***Opere complete. Teatru***
Vol. I, ediţia II, Institut de Arte grafice şi Editură „MINERVA", Bucureşti, 1907

Punem în mâinile poporului acea parte a operelor lui Alecsandri, care mai mult a contribuit la deşteptarea noastră culturală: scrierile dramatice.

Volumul acesta coprinde o serie de cânţonete comice, scenete, operete şi vodeviluri, în ordinea aflată în ediţia «Operelor complete» de la 1875, pe care am luat-o de bază la ediţiunea noastră. În alte volume va apare restul operelor lui teatrale, împreună cu dramele cele mari, precum şi o biografie mai lungă şi un indice amănunţit de cuvintele de origine străină...

Ediţiile de până acum sunt parte epuizate, parte prea scumpe pentru a străbate în cercurile cele mai largi. Aşa că o ediţie populară îşi are rostul ei din toate punctele de vedere.

(Il. Chendi)

A.-D. XENOPOL, ***Les Roumains. Histoire. État matériel et intellectuel***
Huit leçons faites au Collège de France en 1908
Librairie Ch. Delagrave, Paris

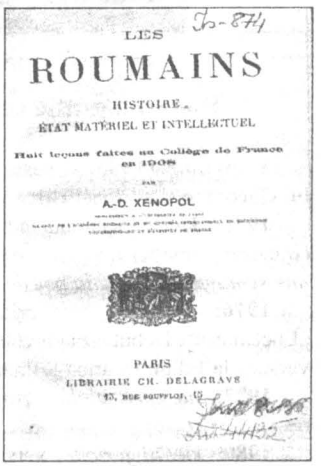

Nous publions, dans les pages qui suivent, les huit leçons que M. A.-D. Xénopol a été appelé à professer au Collège de France, et dont la presse française a été unanime à faire l'éloge. Ces leçons donnent, malgré leur concision, une image très vive et intéressante, tant de l'histoire des Roumains, que de leurs aspirations et des difficultés qu'ils doivent vaincre pour les réaliser.

Ce petit livre contribuera à vulgariser parmi nous la connaissance d'un peuple qui représente la civilisation française dans des régions éloignées, et dont nous avons tout intérêt à conserver la profonde sympathie... (L'éditeur)

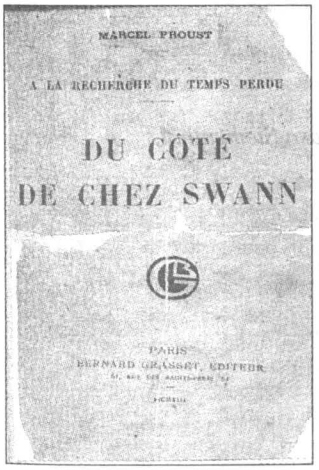

Marcel PROUST, ***A la recherche du temps perdu.*** **Du côté de chez Swann**
Éditeur Bernard Grasset, Paris, 1914

... L'ignorance où nous étions de cette brillante vie mondaine que menait Swann tenait évidemment en partie à la réserve et à la discrétion de son caractère, mais aussi à ce que les bourgeois d'alors se faisaient de la société une idée un peu hindoue et la considéraient comme composée de castes fermées où chacun, dès sa naissance, se trouvait placé dans le rang qu'occupaient ses parents, et d'où rien, à moins des hasards d'une carrière exceptionnelle ou d'un mariage inespéré, ne pouvait vous tirer pour vous faire pénétrer dans une caste supérieure...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

Doina URICARIU

Biobibliografie selectivă

5 octombrie 1950: Se naşte la Bucureşti, fiica lui Gheorghe şi a Elenei Uricariu.

1971 – 1973: Licenţiată în Filologie romanică (franceză-română) cu o lucrare de licenţă *Pour une syntagmatique de la poésie*.

1976: Premiul de critică al revistei „Luceafărul". Debutează cu volumul *Vindecările*, versuri, la Editura Cartea Românească.

1977: *Jugastru sfiala*, versuri, Editura Eminescu.

1980: *Vietăţi fericite*, versuri, Editura Eminescu.

1981 – 1992: Redactor şi redactor principal I la Editura Eminescu.

1982: *Natură moartă cu suflet*, versuri, Editura Eminescu. Premiul pentru poezie al Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti.

1983: Dominic Stanca, *Un ceas de hârtie*, ediţie critică, Editura Eminescu; Irene Mocka, *Poezii*, studiu introductiv, antologie în limba germană, Editura Kriterion.

1984: *Mâna pe faţă*, versuri, Editura Cartea Românească. Premiul Uniunii Scriitorilor. *Apocrife despre Emil Botta* (1), Editura Cartea Românească.

1985: *Ochiul atroce*, versuri, Editura Eminescu.

1986: *Emil Botta – interpretat de...*, Editura Eminescu.

1988: *Csendélet lélekkel*, versek, Kriterion Könyvkiado Bucureşti.

1990: Emil Botta, *Un dor fără saţiu*, antologie, Editura Minerva.

1990: *Ecorşeuri*, Editura Cartea Românească.

maternitatea norilor

Poetului contemporan şi etern Ku Sang

Ia-mi ochii,
du-i spre poarta de vest,
înainte să treci pe sub ea,
tu sau umbra ta
sau praful de pe tălpile tale
luat în răspăr de furtună.

Ia-mi înălţimea norilor din privire,
tiviţi cu franjuri de cupru,
numai fetiţa mea după naştere
avea părul de culoarea ibricului de aramă
de parcă în pântecul meu
locuise în norii cu franjuri de cupru.

Ia-mi nisipul de aur
de lângă groapa cu var,
unde am pregătit mortarul
acestor ziduri
care nu mai ajung la poarta de vest
înainte să treci tu pe sub ea
cu aerul din încăperile casei,
în plămânii tăi,
pe buze,
în fluieratul din frunză,
în şoapta
din urechile lumii.

Ia-mi tija de bambus,
snopul de stuf,
toate aceste plante şi porţi
ce mă învaţă despre golul din ele.

vaca noastră

Coarnele şerpuite şi lungi,
pielea strălucitoare sub ţesală din rasa Siementhal,
vedeam o doică uriaşă
în vaca noastră,
alerga trufaşa pe izlaz,
din goană înţepa în pântece cireada
dar locul ei era cu noi,
lăptoasa castelană,
la fermă, doar în bălegarul ei,
însingurată în păienjenişul
de izvoare
ce se vărsau în uger
ca o mare
şi marea ca un uger veşnic.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

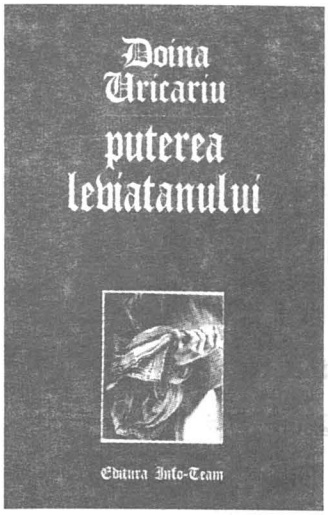

europa

Durerea într-o zi de m-ar atinge
doar cât lumina ce se sparge,
în solzii unui păstrăv,
aprinsă pe spinarea argintie,
pe ața dreaptă ce-i împarte trupul
ca un hotar în două despicându-l,
un zid subțire
roșiatic-auriu,
obsesia fracturii,
zidul tragic,
o Europă fără anestezia din speranțe,
un păstrăv aruncat
în apă iar înoată,
zidul firav
din calea lui trandafirie
sclipește blând prin burta peștelui,
împarte solzii de argint, de aur.
Care-i dorința ta?
Ce ți-ai dori?

„Să fiu un păstrăv viu!"
„Să mă arunc în apă!"

într-un câmp de anason

Într-un câmp de anason
caut boabele de pus în turta dulce
și visez la dințișorii mei de lapte,
câțiva dințișori
duc în mine roșiatica făptură
desfăcută dintr-un staniol,
dulce miez de turtă dulce
de gingie prins,
am crescut cât iarba și fâneața
până să înceapă vara,

toamna învățam să număr
socotind părul alb de rădăcini
și hățișul lui crescut pe anghinare,
caracatița din albe țelini,
firele din barba prazului,
rândurile de porumb culese.

1991: Jeni Acterian, *Jurnalul unei ființe greu de mulțumit*, Editura Humanitas.

1994: Ioana Ionescu Joly, *Fata care n-a știut să moară*, traducere din limba franceză, Editura DU Style.

1995: *Institutul inimii*, versuri, Editura Info-Team; *Puterea leviatanului*, versuri, Editura Info-Team; Julia Kristeva, *Bătrânul și lupii*, Editura Albatros.

1998: *Vindecările*, Editura Eminescu, colecția „Poeți români contemporani".

Nichita Stănescu. Lirismul paradoxal, Editura DU Style.

2000: *Subversive Insertions*, poeme în engleză și italiană, USA Books, New York, USA &Verona, Italy.

2002: *Inima axonometrică*, poezii inedite, prefață de Alexandru Paleologu, Universalia Books, New York.

2005: *Enciclopedia lăcașurilor de cult din București / Encyclopedia of Worship Places*, ediție bilingvă română-engleză, 2 volume.

2006: Maria Pillat-Brateș, *Pictură și reverie / Painting and Reverie*, ediție bilingvă română-engleză, îngrijită de Monica Pillat și Doina Uricariu.

Radu F. Alexandru, *Poveste despre tatăl meu*, trei piese inedite, postfață.

2007: *Marea Turnantă sau despre începutul sculpturii moderne*, postfață la albumul și studiul sinteză al lui Ion Pogorilovschi, *Brâncuși Geneza 1905 – 1910*, Editura Universalia.

Poeziile Doinei Uricariu au apărut în antologii sau grupaje de versuri publicate în străinătate în versiune germană, engleză, franceză, spaniolă, italiană, portugheză, turcă, norvegiană, suedeză, daneză, sârbă, croată, macedoneană, albaneză, rusă, slovenă, ucraineană, cehă, bulgară, coreană, idiș.

Lucrează la îngrijirea unei ediții cuprinzând *Istoria schiturilor românești din lume*, în 10 volume, ediție anastatică, însoțită de transcrierea și stabilirea textului și note.

Două volume de poezii inedite în curs de apariție anul acesta.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Meridian biblioteconomic

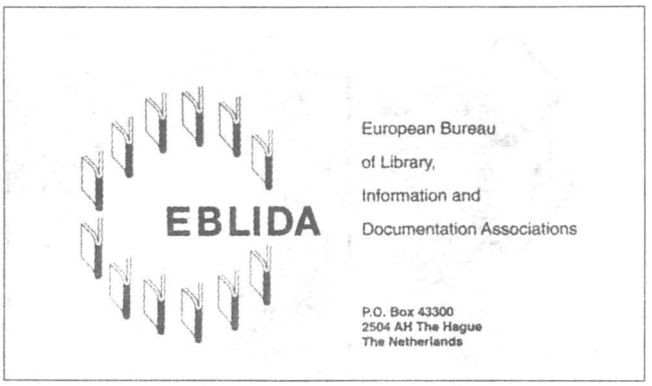

EBLIDA

Orizonturi
Programe
Iniţiative

Strategia EBLIDA pentru perioada 2007 – 2010
Haga, 12 februarie 2007

„Strategia creionată de noi, pe scurt, reflectă necesitatea implementării de proiecte comunitare şi modele de afaceri cu scopul de a asigura accesul la şi către materiale digitizate din bibliotecile europene şi din sectoarele dedicate arhivării, incluzând materiale ce urmează sa fie digitizate şi informaţie digitală propriu-zisă.

În ceea ce priveşte noua noastră politică de informare, care include newsletter-ul electronic EBLIDA, ştirile şi noul site, vom continua să informăm membrii noştri despre dezvoltările şi schimbările care afectează bibliotecile şi sectorul informaţional şi vom informa cu privire la acţiunile EBLIDA".

Andrew Cranfield,
Director EBLIDA

1. Misiunea
2. Obiectivele
3. Ariile administrative şi rolul lobby-ului
4. Membrii
5. Resursele financiare şi umane
6. Comunicarea

Nota introductivă a Preşedintelui EBLIDA:

După ce a fost supusă atenţiei membrilor săi de către Comitetul Executiv, strategia EBLIDA pentru 2007 – 2010 a fost aprobată de către Consiliul EBLIDA de la Reykjavik, după o perioadă de consultări deschise, iniţiate la începutul anului 2007.

Acest plan strategic vine să înlocuiască Strategia EBLIDA pentru perioada 2004 – 2007, care a fost revizuită la cererea Comitetului Executiv de către un grup de lucru format din Preşedintele şi Directorul EBLIDA şi alţi trei membri din Comitetul Executiv: Toby Bainton, Jill Martin şi Gerlad Leitner.

Încă din anul înfiinţării, 1992, EBLIDA s-a remarcat, prin rezultatele obţinute, ca o organizaţie cheie, reprezentativă pentru biblioteci, arhive şi sectoarele informaţionale din spaţiul profesional al Europei.

Strategia EBLIDA este concepută pentru a fi un document viu şi viabil, iar directorii organizaţiei consideră că este necesară şi binevenită o revizuire a ei de către fiecare nou-înfiinţat Comitet Executiv, prin raport, la fiecare doi ani.

În octombrie 2003, Comitetul Executiv de la Haga a concluzionat că EBLIDA „trebuie să promoveze şi să apere interesele bibliotecilor, arhivelor şi sectoarelor specializate în conţinut informaţional, precum şi ale personalul de specialitate care lucrează în folosul cetăţenilor Europei".

Acest document intenţionează să sublinieze direcţiile şi aspectele pe care le ia în calcul EBLIDA, într-o perioadă determinată de timp, pentru a asigura transparenţa, democratizarea, accesul la informaţie şi concentrarea membrilor săi, aspecte principale care fac ca EBLIDA să existe şi să îşi desfăşoare cu succes activitatea în contextul noii Europe extinse.

Jan Ewout van der Puuten,
Preşedinte EBLIDA

1. Misiunea

La modul general, misiunea EBLIDA constă în:

Asigurarea accesului sigur, pentru toţi membrii, la beneficiile societăţii informaţionale, sub toate aspectele:

- Prin implicarea activă la nivel naţional şi european în privinţa legislaţiei şi problemelor administrative care sunt relevante pentru biblioteci şi sectorul informaţional din Europa.
- Prin susţinerea formală, informală şi non-formală a învăţării la toate nivelele, incluzând învăţarea continuă.
- Prin accesibilitatea culturii, promovarea diversităţii culturale şi asigurarea conservării acesteia.
- Prin susţinerea dezvoltărilor ştiinţifice şi tehnice şi a accesului liber la informaţia provenită de la instituţiile în cauză.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

EBLIDA trebuie să apere și să promoveze interesele bibliotecilor, arhivelor și sectorului informațional și ale personalului care își desfășoară activitatea în folosul cetățenilor din Uniunea Europeană, prin:

- Activitate de lobby la nivel european;
- Obținerea de informație actualizată despre EBLIDA și problemele actuale ale bibliotecilor europene;
- Căutarea și implicarea în proiecte europene, organizarea de seminarii și workshop-uri de interes pentru comunitatea bibliotecarilor și a celor implicați în sectorul informațional.

2. Obiectivele

Obiectivele primordiale ale EBLIDA sunt:

- Să întărească consultarea între membri în ceea ce privește interesul comun.
- Să acționeze ca un canal de comunicații între membrii ei și alți factori cu influență, cu precădere în ceea ce privește deciziile Comisiei Europene și Parlamentului European, ale altor instituții din Comunitatea Europeană și din Consiliul Europei. De asemenea, a crea un liant cu deținătorii drepturilor de autor, cu case de editură ș.a. în vederea unor interese profesionale comune.
- Să acționeze ca o voce reprezentativă pentru biblioteci și sectorul profesional dedicat informării, în mediul european.
- Să servească și să promoveze și alte interese ale profesiei de bibliotecar și ale celor similare, ale instituțiilor și profesioniștilor în informație din Europa.

De asemenea, EBLIDA își propune:

- Să crească influența, impactul și coeziunea bibliotecilor, arhivelor și sectorului informațional la mediul profesional din Europa.
- Să reprezinte opiniile și viziunile membrilor săi în fața instituțiilor Uniunii Europene și a altor organisme internaționale europene relevante și să asigure prin lobby și alte mijloace interesele legitime ale membrilor.
- Să identifice aspectele politico-administrative europene pentru a legitima interesul și funcția de lobby în favoarea noilor perspective.
- Să întărească conștientizarea și să disemineze informația necesară în vederea îndeplinirii misiunii și atingerii obiectivelor.
- Să recruteze și să mobilizeze membrii la nivel european și național în ceea ce privește interesele comune.

3. Ariile administrative și rolul lobby-ului

Încă de la început, din misiunea organizației, scopul primordial al EBLIDA este de a asigura accesul la informație și la beneficiile inerente acesteia. În ultimii zece ani, avântul pe care l-au luat Internetul și multimedia digitale a creat o revoluție în modul în care se accesează și se utilizează informația de către cetățeni. O măsură administrativă primară izvorâtă din obiectivele EBLIDA este aceea de a asigura ca bibliotecile europene și consumatorii de informație să beneficieze de această schimbare de paradigmă și să fie în stare să obțină maximum de beneficiu de pe urma societății informaționale și economiei cunoașterii.

În perioada 2007 – 2010 următoarele arii vor fi urmărite în mod activ:

- Efectuarea de lobby în vederea cooperării pentru inițiative europene în ceea ce privește digitizarea, incluzând Biblioteca Digitală Europeană (EDL), și asigurarea unei disponibilități mărite pentru conținutul electronic (*e-content*) în beneficiul cetățenilor europeni.
- Susținerea inițiativelor privind accesul liber la conținutul digital, prin ajutorul dat diseminării informației științifice către mediul de cercetare și comunitățile educaționale.
- Combaterea utilizării în exces a măsurilor de protecție tehnică (TPMs), de exemplu, în cazul în care acestea limitează accesul legitim la informație de specialitate al utilizatorului final.
- Asigurarea drepturilor statutare ale utilizatorilor la informație, nedeterminate de anumite contracte de licență.
- Susținerea rolului determinant al bibliotecilor și arhivelor în procesele și activitățile referitore la învățarea pe termen lung.
- Mobilizarea în vederea asigurării calității și a creșterii transparenței în bibliotecile europene și în sistemele de arhive educaționale în scopul facilitării schimbului de idei și de practică profesională.
- Organizarea de seminarii și workshop-uri pe probleme relevante și implicarea în proiecte pan-europene (cum este cazul analizei întrunirii anuale a Consiliului EBLIDA).
- Cooperarea în viitor cu alte biblioteci și organizații informaționale (cum ar fi: LIBER, IFLA, CENL și NAPLE).

Măsuri de lobby

EBLIDA face lobby pentru a apăra și promova interesele bibliotecilor, arhivelor și sectoarelor informaționale și profesionale din Europa, urmărind în principal agenda de politici publice a Comisiei Europene. Eforturile de lobby sunt concentrate în două mari direcții:

- Influențarea instituțiilor și organizațiilor europene și internaționale;
- Asigurarea de suport pentru organizațiile membre ale diferitelor națiuni.

Influențarea oficialităților și a instituțiilor europene, precum și obținerea de rezultate pozitive nu este o direcție singulară a exercitării funcției de lobby. Sunt multe posibilități de acțiune, dar, adesea, un efort combinat este necesar pentru a asigura succesul unei acțiuni. EBLIDA acționează în principal prin intermediul secretariatului său, condus de Director, care este responsabil de managementul relațiilor cu instituțiile europene și cu organismele internaționale.

În ceea ce privește membrii săi, EBLIDA încurajează demersurile profesionale, inspiră și susține acțiunile de lobby naționale, asigură accesul la informațiile necesare atunci când acțiunile necesită atingerea unor aspecte de politică administrativă.

Pentru ca acțiunile de lobby ale EBLIDA să funcționeze, este crucială întocmirea cu atenție a prezentărilor și luărilor de poziții pe anumite aspecte, dezbătute și diseminate, pentru a menține și dezvolta relațiile instituționale și politice.

Grupurile de experți ai EBLIDA sunt centrate pe activitățile de lobby ale organizației, oferind valoare adăugată acțiunilor secretariatului îndreptate spre o anumită problematică, cum ar fi cazul Grupului de Experți în domeniul Drepturilor de Autor (*Copyright Expert Group*).

Aceste grupuri de lucru s-au dovedit a fi indispensabile, nu doar din perspectiva expertizei lor și a sprijinului în

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

probleme complexe pe care-l oferă secretariatului, ci şi în implicarea activă, în folosul membrilor, pentru a creşte identitatea şi stima la nivel naţional ale acţiunilor EBLIDA, cum este cazul acţiunilor Grupului de Educaţie Profesională (PEG).

Membrii grupurilor de experţi şi ai grupurilor de lucru sunt, de regulă, numiţi de către organizaţiile membre ale EBLIDA. O evaluare şi o analiză a acestor grupuri va fi prezentată la întrunirea anuală a Consiliului din 2007.

Un nou grup de lucru referitor la Digitizare va fi constituit anul acesta, cu aprobarea Comitetului Executiv şi a Consiliului EBLIDA.

În completarea mecanismelor de lobby, EBLIDA va participa la proiectele cu implicaţii trans-naţionale ale Comisiei Europene, ale căror scopuri sunt în conformitate cu obiectivele şi misiunea EBLIDA.

4. Membrii

Puterea şi măreţia potenţialului EBLIDA constă în legitimitatea statutului său, bazat pe structura membrilor ce fac parte din organizaţii profesionale naţionale, precum şi din instituţii individuale reprezentând biblioteci, arhive şi sectorul informaţional din Europa.

Astfel, un obiectiv important al EBLIDA este acela de a mări accesibilitatea şi a oferi consultanţă deplină membrilor săi asociaţi din sectoarele profesionale amintite şi de a acorda o atenţie specială noilor membri din ţările Comunităţii Europene. Recrutarea de noi membri este o sarcină importantă ce îi revine secretariatului EBLIDA.

5. Resursele financiare şi umane

Resursele financiare

Principala sursă de finanţare a EBLIDA provine de la taxa de membru şi de la un număr limitat de sponsori, avându-se în vedere creşterea numărului de membri cotizanţi.

Cotizaţia va creşte anual, în concordanţă cu rata inflaţiei, pentru a asigura cheltuielile de mentenanţă şi operativitatea organizaţiei.

Secretariatul va investiga şi posibilitatea obţinerii de fonduri de la Uniunea Europeană şi din alte surse pentru nevoile EBLIDA.

Resursele umane

În ciuda funcţionării cu un secretariat redus ca număr, EBLIDA a avut un impact extern considerabil, prin dezvoltarea unei reţele de asociaţii naţionale, guvernate de un Comitet Executiv dinamic.

Ea va rămâne flexibilă şi nebirocratică, din dorinţa de a continua să fie pro-activă şi deschisă provocărilor viitoare.

Asistenţa externă în privinţa aspectelor financiare va fi menţinută ca o măsură suplimentară în vederea asigurării unei transparenţe financiare.

6. Comunicarea

Se realizează prin:

• „EBLIDA NEWS" – o publicaţie electronică prin care informaţia valoroasă referitoare la lobby şi la acţiuni comune ale membrilor este diseminată şi disponibilă spre informare şi consultare membrilor, direct de pe site-ul oficial EBLIDA.

• Site-ul EBLIDA – creat după standardele unui site al unei organizaţii internaţionale, actualizat, funcţionând ca o resursă de marketing pentru informarea şi documentarea membrilor săi. Posibilitatea de extindere a acestuia prin crearea unei Biblioteci Europene şi a unui Centru al Informaţiei Cunoaşterii – în colaborare cu alte biblioteci şi organizaţii ale bibliotecilor, împreună cu alte organisme europene – urmează să fie analizată.

• Lista de contacte electronice a EBLIDA (informarea membrilor prin „campanii e-mail").

• Conferinţe şi workshop-uri. EBLIDA va continua să organizeze evenimente importante şi relevante pentru aspectele europene ale profesiilor legate de informare şi informaţie publică, pentru suportul activ al membrilor, pentru nevoia de lobby cu care se confruntă membrii diferitelor ţări.

În ceea ce priveşte întrunirile Comitetului Executiv EBLIDA şi cele ale Grupurilor de Experţi ai EBLIDA, vor fi organizate scurte seminarii privind acoperirea nevoilor bibliotecilor locale şi ale comunităţii informaţionale în aflarea aspectelor relevante ale politicii administrative.

Traducere de Irina STOLTZ

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Spațiul european

Conferință comună EBLIDA/EUCLID în 2007 – „Educating for the future"

EBLIDA și EUCLID anunță prima lor conferință în parteneriat, care va avea loc la Lisabona, în zilele de 19 – 21 septembrie 2007.

Europa are nevoie de biblioteci puternice și de bibliotecari calificați care să contribuie la dezvoltarea economiei europene. În prezent, bibliotecile și sectorul informațional se confruntă cu o serie de provocări datorate așteptărilor în continuă schimbare ale utilizatorilor. Introducerea tehnologiilor informaționale, materialele digitale, digitizarea unui volum mare al operelor pe suport tradițional și trecerea de la domeniul public la cel privat au modificat profund mediul bibliotecar.

Proiectul de la Bologna urmărește să creeze un spațiu educațional european caracterizat de transparență și să promoveze mobilitatea personalului academic și a studenților, ca și a profesioniștilor din sectorul bibliotecar și informațional, în scopul ocupării forței de muncă și al facilitării integrării. Acest proiect este de un interes vital, deopotrivă pentru mediul academic și pentru practică. Până acum, instituțiile de educație și de cercetare, pe de o parte, și domeniul practic, pe de altă parte, au pus în discuție aceste teme în mod separat. Este necesar să se reducă distanța dintre domeniul academic și cel practic în ceea ce privește viitorul educației biblioteconomice și științei informației, al profesiei și serviciilor acesteia.

Conferința EBLIDA/EUCLID își propune să reunească profesori, cercetători și practicieni care să dezbată efectele schimbărilor sociale profunde produse de digitizare, multiculturalism și dezvoltarea economiei cunoașterii. Ea va avea în vedere și impactul proiectului de la Bologna asupra educației și cercetării, ca și a practicii profesionale.

Principalele teme de dezbatere ale conferinței sunt: *Cooperarea dintre mediul academic și practică*; *Mobilitate și flexibilitate*; *Rolul mediului academic și al asociațiilor bibliotecare și informaționale în pregătirea continuă a profesioniștilor din biblioteci*; *Către un curriculum comun*.

Cei interesați să prezinte comunicări în cadrul conferinței, pe una dintre primele trei teme, trebuie să trimită un rezumat de aproximativ 500 de cuvinte, până la data de 1 mai 2007, pe adresa de e-mail phipola@ugr.es (Pedro Hípola). Comunicările acceptate vor apărea în publicația „Education for Information".

Biblioteca Digitală Europeană

La sfârșitul lunii ianuarie 2007, specialiști și factori de decizie, printre care și EBLIDA, s-au întâlnit la Viena pentru a evalua provocările care vor exista în guvernarea, organizarea, comunicarea și scopurile Bibliotecii Digitale Europene (EDL). EDL este un element-cheie în aplicarea inițiativei *i2010 digital libraries* lansată de Comisia Europeană.

În opinia specialiștilor, EDL comportă o definiție „restrânsă" și una „largă". Definiția restrânsă se referă la colecțiile bibliotecilor naționale și universitare, în care colecțiile de domeniu public pot fi digitizate și făcute disponibile utilizatorilor. Este un rol deja asumat de CENL (Conference of European National Libraries) și TEL (The European Library). Bibliotecile naționale sunt cele care asigură baza organizațională pentru EDL, în mare măsură în faza de început. EDL va trebui să atragă apoi furnizori de conținut din sectorul cultural (muzee, arhive, colecții speciale ale bibliotecilor publice) pentru a crea EDL în sens „larg".

Riscul creării unei EDL cu profil istoric este, de asemenea, mare, de vreme ce regimul copyright european trebuie să rezolve problema includerii materialelor sub incidența copyright în EDL. Horst Forster, specialist în domeniul societate informațională/media, a subliniat, de altfel, rolul important al editorilor și al altor deținători privați de conținut în a-și face conținutul accesibil online ca parte a EDL și interesul Comisiei Europene față de noile modele de acces și de diseminare a informației științifice digitale. Trebuie să prevenim, a spus dl. Forster, apariția unei „găuri neagre" în Biblioteca Digitală Europeană.

În privința guvernării EDL, nu se poate vorbi de un model prin care informațiile sunt depozitate și administrate centralizat. EDL trebuie să fie organizată ca o rețea de parteneri care livrează conținut. O altă întrebare s-a referit la cine va plăti pentru EDL, cu trimitere directă la conținutul digital. Unii delegați au spus că cei care livrează conținut pentru EDL trebuie să fie și cei care îi decid direcția.

Cum poate contribui EBLIDA la organizarea EDL? EBLIDA se preocupă deja de găsirea de soluții pentru operele nesemnate, pentru cele ieșite din circuitul comercial și pentru digitizarea în scopul conservării, care sunt aspecte de importanță vitală pentru crearea și accesul conținutului digital al EDL. Membrii EBLIDA au misiunea de a pleda pentru găsirea de soluții specifice domeniului și de a promova dezbateri în statele membre pentru a face față provocării reprezentate de digitizarea și depozitarea materialelor EDL.

(Din buletinul „EBLIDA News",
nr. 3 – 4/februarie 2007)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Din viața filialelor Bibliotecii Metropolitane București

Intrare liberă, permis gratuit la Filiala pentru Copii *EMIL GÂRLEANU*

Gabriela TOMA

În cadrul programului de extindere a Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, inaugurarea Filialei pentru Copii *EMIL GÂRLEANU*, situată în Bd. Octavian Goga nr. 6, Bl. M256, Sector 3, este un succes pe agenda de lucru, aşa cum declara directorul general al BMB, dr. Florin Rotaru: „În felul acesta atingem un record: niciodată în istoria modernă a României nu s-au pus în funcţiune 11 biblioteci într-un singur an", dar şi o oportunitate extraordinară pentru publicul din sector.

Pentru îndeplinirea dezideratului, conducerea BMB a avut de la bun început susţinerea primarului general Adrian Videanu, care a subliniat rolul dinamic pe care biblioteca îl are în cadrul social, economic, politic şi cultural actual al Bucureştiului: „Am obligaţia de a investi în activitatea culturală din Bucureşti. Biblioteca Metropolitană Bucureşti va fi un punct de reper important în arsenalul cultural pe care Bucureştiul îl are în momentul de faţă. Participăm la un eveniment care prefigurează extinderea Bibliotecii Metropolitane la nivelul anticipat, astfel încât să joace un rol activ, de poartă către cunoaştere pentru cei care vor să ne deschidă uşa".

Dincolo de utilizatorii care, oricum, vor deschide uşa bibliotecii, printre obiectivele echipei de la Filiala *EMIL GÂRLEANU* (Carmen Chioariu, Raluca Dobre, Oana Solomonescu şi Gloriana Solomonescu) se află şi deschiderea bibliotecii spre instituţiile educaţionale, de cultură şi altele care implică grupuri de persoane ce pot deveni utilizatori activi. Biblioteca devine astfel un spaţiu mobil, un context ce permite interacţiunea şi dialogul în spaţii convenţionale şi, de ce nu?, neconvenţionale.

Deschiderea serviciilor de informare şi lectură, a spaţiului destinat copiilor – ludoteca – şi a Programului de Informare Comunitară, cu sprijinul Direcţiei Sisteme Informatice a Primăriei Capitalei, a avut loc pe 29 martie 2007, în spaţiul modern şi cu dotări corespunzătoare organizării activităţilor educaţionale, a proiectelor media şi a altor programe destinate comunităţii bucureştene.

Filiala dispune de un fond constituit în urma inventarierii fondurilor de publicaţii ale Bibliotecilor *C.D. GHEREA – Copii* şi *EMIL GÂRLEANU* şi conţine cărţi de importanţă majoră pentru publicul ţintă al acestei filiale specializate (copiii şi adolescenţii), un pachet variat de servicii, printre care programe pentru copii în ludotecă şi asistenţă regăsire informaţii on-line pentru adolescenţi. De menţionat că modalitatea de împrumut, modificată din 2006, permite eliberarea unui acces unic la nivelul filialelor bucureştene, gratuit, prin care orice utilizator poate împrumuta şase cărţi indiferent de sectorul în care locuieşte. Biblioteca dispune şi de o adresă electronică: biblioteca.emil.garleanu@gmail.com, unde utilizatorii îşi pot scrie sugestiile şi opiniile, pot pune întrebări din diverse domenii de interes, urmând a primi soluţionări rapide.

Mulţumim cu această ocazie ziarelor „Compact" şi „Evenimentul Zilei" pentru oglindirea deschiderii filialei în paginile lor.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Scurtă istorie a mijloacelor de comunicare din România

– VIII –

Liviu BUTUC

Globalizarea comunicării

Perspectivele mijloacelor de comunicare (2)

Despre **presă**, ca important element contemporan al complexului mass media, credem că perspectiva este în favoarea presei online. Editorii de presă europeni vorbesc astăzi despre o a doua renaștere a presei: cea digitală. Statisticile oferite de Trafic.ro arată ritmul evolutiv al cititorilor de presă pe Internet. Digitizarea presei aduce pe de o parte avantaje ca: scăderea costurilor, diversificarea ofertei, optimizarea activității editoriale, disponibilizare rapidă, acces și prin intermediul telefoanelor, transferul în online al serviciului de publicitate (făcut pentru prima dată în anul 1994 de către americanul Craig Newmark). Pe de altă parte, redacția poate ști precis subiectele preferate de publicul său de pe Internet, interacțiunea publicație-cititor desfășurându-se cu mai multă precizie. Acest lucru este și în favoarea agenților de publicitate care își pot coordona mai bine activitatea în domeniu. Și în România, toate ziarele centrale au site-uri aduse la zi, iar altele multe pot fi sumariate la site-ul de revistă a presei. Dezavantajul este acela că lectura pe ecranul telefonului, pe monitor sau pe cititorul de tip tabletă accesată la Internet este incomodă și ceva mai lentă. De asemenea, nu putem face decupaje din ziare, ci, cel mult, putem folosi folderele cu elemente favorite pentru a păstra lucrurile interesante.

O altă tendință este distribuirea gratuită în mijloacele de transport în comun a unor variante simplificate de presă scrisă pentru a acapara atenția cititorilor. Acestea cuprind numai informațiile strict necesare, cum ar fi cele mai importante știri, prognoza meteo sau rezultate sportive. Începutul l-au făcut The Washington Post cu „Express", un mini ziar distribuit zilnic în 170.000 de exemplare, „Miami Herald" are „Street Weekly", cu 70.000 de exemplare distribuite gratuit, „Metrou" – tipărit în 19 limbi și distribuit în 93 de orașe mari din 21 de țări – și „20 Minuten", care are 20 de ediții în trei țări (Norvegia, Germania și Elveția) și un tiraj de 1,7 milioane exemplare. În întreaga lume se editează peste 100 de ziare gratuite, cele mai multe (79) fiind europene. În România, în anul 2000 a apărut Metrobus, preluat de trustul Ringier, iar din 2006 se distribuie gratuit ziarul „Compact". Proiectiv se preconizează continuarea printării presei în format tradițional la domiciliu în competiție cu laptop-ul sau tableta de acces pentru presă. Proliferează online practica blog-urilor, care poate fi asimilată și ca o aplicație de tip jurnalistic și nu numai diaristic. Ele sunt o formă de privatizare a informației și de manifestare a unui nonconformism de tip liberal. Diversitatea lor permite chiar o taxonomie inedită. Astfel, există blog-uri jurnalistice, comerciale, diaristice, fotobloguri, videobloguri etc. Termenul de **weblog** a fost creat Jorn Barger în 1997; Peter Merholz a propus în 1999 termenul mai scurt de **blog**. Se apreciază că blogosfera românească numără în 2006 între 15 și 20.000 de bloguri, din care 2.000 – 2.500 active, actualizate săptămânal și având o continuitate de cel puțin 4 luni. 58% dintre autorii de site-uri publice sunt tineri sub 25 de ani. Blog-urile implică o interactivitate și reacție crescute, presupun mai multă implicare, comunicare, colaborare și validare. După unii autori „utilitatea blog-urilor rezidă în: validarea ideilor/opiniilor personale prin dialogul cu ceilalți, comunicarea autentică, directă cu alți bloggeri/vizitatori, creșterea notorietății personale, construirea unui adevărat portofoliu personal și a unui mediu de învățare continuă[325]. Pe Internet se apreciază a fi peste 30 de milioane de blog-uri, dar ritmul de creștere, conform „Technorati" (serviciul care ține evidența blog-urilor din întreaga lume) este de un blog nou pe secundă.

Fotografia, așa cum am precizat și la capitolul dedicat, este astăzi practicată cu aparate foto digitale sau cu telefoane. Tendința este de miniaturizare a acestora simultan cu creșterea rezoluției și ieftinirea aparatelor. Piața este în creștere continuă, cele mai vândute fiind modelele de camere foto digitale de 5 MP, dar firma Samsung deja a lansat ultimul său model de 10 MP. Aparatele pe film nu au dispărut, dar ponderea digitalului este de 95%. Alături de stocarea imaginilor capturate prin digital-foto pe calculator a apărut și Foto-CD-ul (Photo-Compact Disk). Acesta permite arhivarea imaginilor fixe, provenite prin digitizarea diapozitivelor sau a negativelor fotografice (100 de fotografii 24x36 mm digitale). O variantă a acestuia este Foto-CD Portofolio, rezervat aplicațiilor profesionale și multimedia, care permite stocarea a 700 de imagini, la care se mai poate adăuga sunet digital sau alte 25 de imagini. Suportul de lectură este alcătuit dintr-un cititor pe disc compact foto, un cititor de CDI (Compact Disk Interactiv) și un monitor TV sau dintr-un cititor special de CD-ROM și un calculator.

În **telefonie** este în plin avânt generația 3G (lansată în România în aprilie 2005 de către Connex – astăzi Vodafone – și-n iunie 2006 de rivalul său, Orange) și se pregătește 4G, accesibilă, probabil, din anul 2010. ITU (Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor) definește 4G ca fiind o tehnologie wireless care permite transferul de date cu o viteză de 100 MB/s, în timp ce utilizatorul se află în mișcare, și de 1 GB/s atunci când posesorul telefonului mobil stă pe loc. Aceasta înseamnă că utilizatorii pot descărca un film de pe Internet în 5,6 secunde și pot trimite 100 de piese muzicale în 2,4 secunde. Tendința generală este de creștere a vitezei transferului de date, de optimizare a memoriei, de extindere a longevității acumulatorului și de sporire a fidelității imaginii. Ca aplicații, noua generație de telefoane mobile va permite, la fel ca și 3G, traficul de voce, de date, acces Internet, radio și TV, dar și alte inedite servicii de domeniul fantasticului, pre-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

cum controlul şi comanda de la distanţă ale aparaturii electrocasnice dintr-o casă digitală. Astfel, se vor putea verifica temperatura ambientului, funcţionarea instalaţiei de încălzire şi a celei de electricitate, securitatea casei, starea alimentelor din frigider, detectarea mirosului neplăcut al respiraţiei, controlul glicemiei şi al altor parametri vitali etc. Miniaturizarea este mai puţin agreată deoarece în condiţiile în care un telefon este aparat foto, radio, video şi computer, display-ul trebuie să fie de dimensiuni care să permită maniabilitatea şi vizionarea. Telefoanele mobile vor continua să se transforme în „birouri de buzunar", cu funcţii utilitare şi de divertisment. Multifuncţionalitatea va continua să fie atracţia noilor tipuri de telefoane, dar şi designul tip bijuterie, exclusivist şi foarte scump, confecţionat din metale şi pietre preţioase sau esenţe de lemn rare. De exemplu, Diamond Crypto Smart Phone este acoperit cu 50 de diamante de 24 de carate, părţile metalice sunt din platină, iar cele din lemn sunt create din abanos Macassar. Preţul unui asemenea exemplar este de circa 1 milion de euro. O bizarerie a industriei de aparate telefonice este invenţia „paper says", un telefon de hârtie cu preţ foarte mic. Terminalul din ambalaj Tetra Pak dispune de o tehnologie simplă, tastatura fiind la rândul ei confecţionată tot din hârtie.

Cinematografia, din a şaptea artă, devine o industrie profitabilă şi un hobby particular, intrând adânc în domeniul divertismentului, iar cinematograful de sală este tot mai mult o experienţă depăşită. În patria Hollywood-ului doar 25 de milioane de cinefili mai asaltează sălile de proiecţie faţă de anul 1945, când cifra era de 100 de milioane (între timp populaţia SUA s-a dublat). Profitul era acum şase decenii de 95%, iar astăzi a scăzut sub 25%. Aceeaşi tendinţă este şi în România. Filmul este astăzi principalul ingredient al televiziunii şi al aparatelor casnice de redare. Au luat amploare filmele pe casetă video, pe DVD sau stocate pe Internet care sunt achiziţionate sau închiriate contra cost. Pe Net există o mulţime de site-uri de unde se pot cumpăra/închiria filme cu livrare direct la domiciliu. Tendinţa este generalizarea sistemului home cinema la domiciliu care oferă confort, linişte şi absenţa gregarităţii incomode din marile săli populare. „Conceptul home cinema reprezintă integrarea unei surse de semnal video de calitate superioară cu sisteme de redare a muzicii de mare fidelitate, care să creeze acel efect de suround existent în mai toate sălile de cinematograf moderne şi cu un televizor cu diagonală mare sau chiar un proiector (...). Pentru aceasta este nevoie în primul rând de un ecran HD (High Definition) cu diagonală mare, fie televizor cu cristale lichide, plasmă sau unul normal cu ecran plat, fie un proiector. Apoi de una sau mai multe surse de semnale audio-video, fiind în general preferate formatele DVD sau un sistem audio format din cel puţin 4 boxe"[326].

Radioul se serveşte de nanotehnologie pentru miniaturizare şi digitizare, dar perspectiva este de anexare a funcţiilor acestuia de către Internet. Potrivit planului de radiodifuziune stabilit la Geneva, în anul 2006, România va beneficia până în anul 2012 de două reţele naţionale de radio digital terestru (T-DAB) care se vor adăuga celor patru reţele analogice şi două digitale. Radiodifuziunea este dominată de divertisment şi muzică şi cu puţine emisiuni tematice sau de nişă. În domeniul stocării şi redării sunetelor muzicale s-a impus iPod-ul – player portabil – creat de compania americană Apple Computer şi lansat în octombrie 2001. Spaţiul mare de stocare a melodiilor a făcut din iPod cel mai vândut player MP3 din lume. Tot în domeniul înregistrării audio-video, cercetătorii de la „Imperial College" din Londra au anunţat că lucrează la o nouă metodă de stocare a datelor pe DVD-uri, care va duce la creşterea capacităţii acestora până la 1.000 GB. Noua generaţie de DVD-uri va putea stoca până la 472 ore de film. Tehnologia a fost botezată Multiplexed Optical Data Storage (MODS) şi a fost prezentată cu ocazia Conferinţei Asia-Pacific Data Storage, desfăşurată în Taiwan. DVD-urile obişnuite, comercializate în prezent, pot stoca 8,5 GB. De asemenea, în curând va fi disponibilă pe scară largă tehnologia High Definition DVD, cu discuri ce pot păstra până la 30 GB. La aceasta se va adăuga şi Blue Ray, ce oferă un spaţiu de stocare de 50 de GB. Lansarea discurilor ultraperformante de tip MODS este prevăzută pentru anul 2010. Miniaturizarea merge şi în domeniul audio către limitele imposibilului. De pildă, firma Evergreen a creat o pereche de ochelari prevăzută cu un player MP3 cu memorie flash de 32 MB de sunet. Ochelarii, în greutate de doar 50 gr. sunt prevăzuţi şi cu un cablu pentru conectarea la calculator în vederea încărcării şi transferării melodiilor. Dispozitivul MP3 poate reda până la 8 ore de muzică.

Televiziunea, ca principal agent al globalizării comunicării şi fundament al „civilizaţiei iconicului", are un viitor incert. Cei mai mulţi specialişti în tehnologie informaţională dau ca certă absorbţia receptorului TV în agregatul computaţional, computerele fiind dotate şi cu selectoare de canale. Alţii, însă, văd evoluţia independentă şi paralelă a televizorului faţă de reţeaua Internet, cu statut complementar şi rol important în industria divertismentului. Aceştia din urmă anticipează forma optimizată de televiziune digitală, o instalaţie de tip „mediacentre", care va permite utilizatorului multiple operaţiuni ca: întreruperea programului, pentru a-l relua din acelaşi moment; revizionarea programului preferat ori de câte ori se doreşte; evitarea automată a pauzelor de publicitate şi a emisiunilor indezirabile; căutarea automată a unor tipuri de programe şi stocarea de emisiuni în fişiere diferite după numărul de utilizatori existenţi în familie; înregistrări de emisiuni diferite pe perioada concediilor de odihnă. De asemenea, receptorul TV va fi dotat cu subansamble de citire a compact-discurilor de orice format video şi de transmitere a SMS-urilor ori mesajelor pentru e-mail, prin accesarea Internetului, sporindu-i astfel interactivitatea. În această nouă viziune, televiziunea se comportă ca o structură multimedia, sintagmă deja banalizată în ideologia informaţională. În prezent, companiile producătoare mizează în seducţia cumpărătorilor pe diagonala mare a ecranului şi pe preţuri în cădere, dar în perspectivă se are în vedere şi designul aparatului receptor în funcţie de camera pentru care este achiziţionat (sufragerie, birou, dormitor, bucătărie) sau grupurile de vârstă care îl folosesc (cu control parental pentru minori). Audienţa va fi şi ea orientată către fragmentare, prin promovarea programelor de nişă. În taxonomia receptoarelor se va produce o declasificare, în sensul că televizoarele cu tub catodic (CRT), care din 1929 până în anul 2006 au deţinut supremaţia, vor da întâietate celor cu cristale lichide şi cu plasmă. Declinul CRT-TV a început încă din anul 2005, când valoarea pieţei LCD a depăşit pentru prima oară pe cea a CRT-TV. Lideri pe piaţa acestei noi tehnologii sunt Philips Electronics, Sharp, Samsung Electronics şi Sony, care deţin şi cele mai mari vânzări şi recorduri la modelele cu dimensiuni mari. Astfel, la ora actuală cele mai mari ecrane disponibile sunt cele cu plasmă (2,61 m), iar la aparatele LCD

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

recordul este deținut de Sharp, care comercializează un ecran cu diagonala de 1,65 m. Firma Samsung a anunțat de curând producția unui ecran LCD de 1,78 m, urmând a fi comercializat în anul 2007. În miniaturizare recordul este deținut, deocamdată, de compania coreeană Kowon Tehnology care a lansat pe piața locală ochelarii televizor. Aceștia sunt echipați cu două ecrane LCD de mărimea unei pupile umane (4,2/4,8 mm), cântărind doar 2 gr. fiecare. Specialiștii de la Kowon au încercat să creeze senzația purtătorului ochelarilor că privește un ecran de 80 de cm de la o distanță de 2 m. Utilizatorii video-ochelarilor pot urmări programele TV oriunde, conectându-i la telefoanele mobile speciale, compatibile. Dispozitivul este alimentat de o baterie pe bază de litiu-polimer care poate susține funcționarea display-ului ochelarilor timp de 8 ore fără să fie nevoie de reîncărcare. Conferința Regio-nală pentru Radiocomunicații de la Geneva, din anul 2006, a stabilit ca trend general, până în anul 2012, înlocuirea televiziunii analogice cu cea digitală prin Internet sau tehnologia **iPTV.** Aceasta permite recepționarea a sute de canale TV cu ajutorul unui computer conectat la Internet. iPTV-ul se deosebește de celelalte tipuri de televiziune digitală – DTH (Direct To the Home) și DVB-C (cablu digital) – prin faptul că oferă interactivitate totală. Spre deosebire de televiziunea prin cablu, serviciul iPTV permite navigarea pe Internet direct pe televizor cu ajutorul unei tastaturi wireless. De asemenea, „televiziunea digitală, comparativ cu cea analogică, are avantajele utilizării eficiente a spectrului de frecvențe, calitate superioară a imaginii și a sunetului, creștere semnificativă a numărului de programe, imunitate mai bună la zgomot și interferențe și controlul de la distanță al accesului la aceste servicii. Un avantaj foarte important este și faptul că serviciul ajunge și în localități izolate, evitate în general de firmele de cablu"[327]. În România primul serviciu digital, Digi TV, a fost lansat în decembrie 2004, cu 32 de canale, iar în 2006 a ajuns la 60 de canale și pachete de programe de nișă, dintre care Euforia Lifestyle TV pentru femei între 20 – 45 de ani și Travel Channel, cel mai cunoscut canal TV paneuropean dedicat lumii călătoriilor. În ceea ce privește televiziunea prin Internet există la ora actuală doar firma iNES care furnizează servicii iPTV doar în București și împrejurimi printr-un pachet de 70 de programe TV. De curând, RomTelecom a anunțat că a achiziționat sistemul Video Guard pentru televiziunile digitale furnizat de compania britanică HDS, care va fi lansat în 2007. Conform cerințelor UE, până în anul 2012, România va avea 8 rețele digitale DTV, înlocuind astfel cele 3 rețele analogice actuale și cele peste 300 de stații locale, iar conexiunile digitale vor crește de la 68.000 în 2005, la 1.320.000 în 2010.

În privința **computerelor**, în perspectiva apropiată este de așteptat: miniaturizarea și supraîncărcarea cip-urilor (în acest sens Hewlett Packard a creat deja un cip ***wireless-Memory Spot*** – cât un bob de orez cu o rată de transfer a datelor de 10MB/s., fiind de 10 ori mai rapid decât tehnologia wireless Bluetooth); creșterea vitezelor de procesare și tranzacționare (compania IBM a trecut la construirea, la Los Alamos, a celui mai rapid computer – ***Roadrunner*** – cu o viteză de o mie de miliarde de calcule pe secundă și a lansat pe piață cel mai puternic server din lume – ***IBM Sistem p5.595*** – bazat pe 64 de nuclee și capabilitatea de 4 milioane de tranzacții pe minut.); optimizarea capacităților de stocare în hard disk-uri; perfecționarea mouse-ului fără fir și sporirea numărului de comenzi ale acestuia; punerea la punct a comenzilor vocale, mergând până acolo încât calculatorul să sesizeze și stările emoționale ale utilizatorului (cercetătorii germani au creat o mănușă echipată cu senzori care detectează bătăile inimii, temperatura corpului, tensiunea și expresiile feței și le transmite computerului pentru ca softul din dotare să le interpreteze); perfecționarea și generalizarea computerelor portabile (în acest sens este demn de menționat realizarea firmei Samsung a laptop-ului ***Origami*** de doar 779 gr., cu un hard disk de 40 GB, memoria de 512 MB/Ram și tastatură virtuală, care poate fi purtat oriunde cu ușurință); elaborarea unor softuri care să prefigureze inteligența artificială; definitivarea computerului quantum, pentru manipularea informațiilor în stări cuantice, rezultat al unui colectiv de cercetători conduși de profesorul Eugene Polzik de la Niels Bohr Institute, din cadrul Universității Copenhaga din Danemarca (în acest context se vorbește astăzi și despre computerul optic, cu memorizare prin holograme, precum și de computerul molecular pe bază de ADN); standardizarea componentelor computeristice și a exomemoriilor de tip CD-ROM și DVD.

Rețelele de calculatoare Intranet/Internet vor fi de tip wireless. Conform normelor UE, cablurile necesare conectării vor trebui să dispară. Rețelele pot fi WI-FI (Wireless Fidelity) WLAN – rețea locală fără fir, care poate face transfer de date și Internet folosind undele Radio – și bazate pe infrastructură (rețele implantate în infrastructura marilor orașe) care pot funcționa pe baza antenelor conectate prin GPS. De asemenea, se mizează și pe creșterea vitezei de accesare a conținuturilor cognitive și a fluxului comunicațional (e-mail, chat, telefon-Internet) și pe diversificarea serviciilor Internet în scop civil și nu militar (este dată ca sigură spionarea cu ajutorul sateliților și transmiterea imaginilor prin Internet, utilizând programul Google Earth). În fine, o cerință imediată ar fi aceea a menținerii neutralității rețelei sub control internațional, neutralitate care este astăzi obiectul unor dispute legislative în SUA și care ar duce la sfârșitul Internetului, ca mediu deschis, democratic și la îndemâna tuturor. Această cerință este tot mai oportună în contextul în care se pune problema scindării Internetului în rețele particulare specializate (de afaceri, de comunicații, filme, schimb de programe etc.) cu costuri ale serviciilor exorbitante. „Cea mai mare amenințare vine din partea unor companii de comunicații gigantice, precum Comcast, AT&T sau Bell South, care intenționează să transforme Internetul într-o afacere privată. Consecințele brand-uirii Net-ului nu ar fi tocmai plăcute. Din momentul în care ne-am conecta la rețea, fiecare click de mouse ar fi taxat și fiecare download, indiferent că este vorba despre documente academice, tabele cu mersul trenurilor sau scurt metraje ale unor amatori, ar costa bani. Nici folosirea motoarelor de căutare sau a poștei electronice nu ar mai fi gratuită. Se vorbește chiar despre introducerea unor abonamente de tipul «silver», «gold» sau «platinium», care ar limita numărul de e-mail-uri sau de download-uri pe care utilizatorul le-ar putea efectua. În al doilea rând, fiecare mișcare pe care o facem ne-ar fi supravegheată de aceste companii, care ar ști cine este online, pe ce site navighează și ar cunoaște, în detaliu, conținutul materialelor pe care le-am descărca"[328]. În subsidiar, din citatul de mai sus rezultă un alt pericol, acela al „voyeurismului" potențial al firmelor proprietare, un fel de Big Brother demn de distopia orweliană *1984*, în care toți utilizatorii pot fi „văzuți" și monitorizați mult mai simplu decât supravegherea rețelelor telefonice (înregistrarea comporta-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

mentului și intereselor clienților rețelei asociată și cu RFID ori implantarea cipurilor) și controlul principalelor fluxuri de date în scopuri mercantiliste sau pur și simplu malefice. În sprijinul acestei pernicioase concluzii vine și ideea unei echipe de oameni de știință belgieni de la Universitatea Catolică din Leuven de a se implanta o etichetă RFID într-un dinte, cip care să conțină principalele date legate de persoana purtătoare, pentru identificare facilă ori produsele de tip senzori GPS realizate de firma Digital Angel Corporation pentru monitorizarea animalelor sălbatice, domestice și de companie. În capitolul dedicat comunicației prin satelit aminteam de rețeaua Echelon, sistem de ascultare al rețelei UKUSA, care aparține de Marea Britanie, SUA, Canada, Australia și Noua Zeelandă și este patronat de National Security Agency. Aceasta dispune de 120 de sateliți geostaționari, arhipelag cunoscut sub numele de Vortex, cu care poate fi supravegheată toată suprafața globului, și de un ansamblu de calculatoare Super Cray. Capacitățile de procesare sunt incredibile: poate intercepta peste 2 miliarde de convorbiri într-o zi echivalent cu un debit de 1 milion de GB în 12 ore. De o rețea similară dispune astăzi și Franța.

Internetul, ca mediu de consum cultural și ca spațiu alternativ de comunicare, produce mutații și în ceea ce privește noțiunea de realitate. Computerul permite apariția unui nou tip de realitate denumit realitate virtuală (Virtual Reality – VR), un simulacru de realitate care coexistă cu realitatea propriu-zisă și o concurează, dar nu o înlocuiește (vezi în acest sens simulatoarele de zbor sau cele utilizate în școlile de șoferi). Termenul a fost creat de Jaron Lanier în 1987 și prefigurat în accepțiunea sa de imersie tridimensională de către Morton Heiligh în 1963, prin realizarea sistemului „Sensorama". Însă începuturile realității virtuale se datorează lui Ivan Sutherland care, în 1966, a produs primul sistem de afișare montat pe cap, destinat să introducă privitorul într-o lume tridimensională simulată vizual. Trăsăturile cele mai importante ale realității virtuale sunt: „simulare digitală în timp real de spații virtuale, interacțiune a utilizatorului cu imaginile în perspectivă a bazelor de date, imersia simțurilor și a corpului fizic uman, teleprezență și omnilocație"[329]. Odată cu răspândirea Internetului termenul de realitate virtuală a început să se suprapună noțiunii de cyberspațiu, ca spațiu al informației internetice metaforizat și ca autostradă a datelor pe care se poate călători ori ca ocean informațional pe care se poate naviga – un spațiu rețea hibrid și multinodal, un liant între computere interconectate. Cea dintâi utilizare terminologică a noțiunii de cyberspace îi aparține scriitorului SF William Gibson, într-o povestire publicată în anul 1982 și care dă titlul volumului său din 1986, „Burning Chrome" (termen folosit pentru a desemna o realitate virtuală generată pe computer sub forma unei matrice – matrix). Astăzi cyberspațiul este privit ca o rețea intercomunicațională globală și descris ca o uriașă bază de date, iar utilizatorii săi asimilați cu cybernauții, invenție lexicală derivată din astronaut. Odată pătrunși în cyberspațiu, cybernauții pot „zbura", în viziunea lui Gibson, în orice parte a vastului sistem tridimensional de date codate în diverse forme iconice arhitecturale întinse dedesubt ca o vastă metropolă, „un oraș de date, o bibliotecă borgesiană de largi baze de date conținând toată bunăstarea depozitată a unei culturi, unde fiecare document este disponibil, fiecare înregistrare gata să funcționeze și fiecare imagine vizualizabilă". Cercetătorii actuali anticipează transformarea cyberspațiului într-un habitat individual indispensabil „odată cu dezvoltarea rețelelor de fibre optice, cu apariția super-magistralelor de date de bandă înaltă și cu extinderea comunicațiilor interpersonale bazate pe sisteme digitale individuale, a rețelelor celulare radio și a comunicațiilor prin satelit, cyberspațiul devenind astfel locul în care vom petrece o parte din ce în ce mai mare din timpul nostru de afaceri și de distracție"[330]. Conceptul de cyberspațiu creează o nouă percepție asupra ființei umane văzută ca cybernaut – navigator în cyberspațiu – ori ca cyborg[331], „cybernetic organism", „avatar digital", „identitate online". Cyborgul – organismul uman cibernetizat – poate fi definit fie ca omul cuplat la o mașină cibernetică, fie ca un om protezat, „optimizat tehnologic". Ambele stări configurează așa-zisa ipostază a postumanului. Spre deosebire de omul protezat, care nu e altceva decât o hibridizare a organicului cu tehnologia (corp uman cu organe artificiale), cybernautul nu este decât o simbioză om-computer, prin conectare la computer în cadrul spațiului virtual. În acest caz corpul uman se situează la interfața computeristică. Preamărirea avantajelor care decurg din utilizarea celor mai performante tehnologii digitale a generat ideologii pro și contra. Una poartă semnul optimismului în caracterul progresist al cyber-tehnologiilor și lansează concepte vizionariste ca inteligența artificială, posibilitatea „descărcării minții umane în suport computeristic". Rezistenții în fața intruziunii cyber-tehnologiilor teoretizează consecințele nefaste ale cibernetizării lumii și ale fetișizării tehnologiilor digitale, prin folosirea realității virtuale în interes ideologic și crearea de „monștri" hibrizi om-mașină. Realitatea virtuală, susținută de tehnologiile digitale, aduce în prim plan posibilitatea comunicării și divertismentul prin video-jocuri, a penetrării spațiului cybernetic pe care îl vizitează ca și cum ar fi realitatea concretă. Este așa-zisa tehnică a avatarizării prin care cybernauții se pot întâlni ca cybercetățeni (imagini holografice)[332] și pot face orice, de la comerț la amor virtual. Este ceea ce a căpătat denumirea de „second life", un spațiu virtual asemenea celui real, unde internautul interacționează cu alți indivizi avatarizați, o consecință directă fiind schizoidia și apariția cyber-psihiatriei. Tot ca o formă de avatarizare, utilizată astăzi în producția de filme pe calculator, este „inserția tridimensională" a unor persoane decedate, „resuscitarea virtuală a persoanelor dispărute biologic" (cum s-a întâmplat la concertul comemorativ „Elvis 2000", desfășurat la Memphis – creându-se astfel o corporalitate digitală, un „palimpsest electronic viu")[334]. Perspectivele care se deschid tehnologiilor informaționale frizează fantasticul și, totuși, cercetările actuale introduc în ecuația progresului elemente de certitudine. Astfel, se vorbește de computerul cuantic ori de cel lichid ADN, de nanoboți (roboți infinitezimali, cu aplicații manufacturiere sau medicale) ori de intervenții biotehnologice melioriste (implantarea în creier de microcipuri încărcate cu informații ce fac inutilă învățarea; de nanotehnologii de conectare permanentă și comunicare instantanee; de microproteze de acutizare a simțurilor; de asimilare directă de informații prin injectarea cu așa-zisul ser al memoriei; de implanturi neuronale care ar permite o comunicare mult mai rapidă între creier și calculatoare etc.). Nu sunt uitate tehnologiile care să prepare inteligența artificială și crearea roboților. „Roboții vor crește ca animalele" – afirma un cercetător de la firma Hitachi. O echipă a acesteia a pus la punct primul robot care se poate autoreproduce. S-a precizat, cu acest prilej, că în viitor roboții

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

vor avea nu numai capacitatea să crească, ci chiar să evolueze, „prin selecție naturală (...). În continuarea calculatoarelor «autoinstruibile» a fost prezentat, în 1997, și robotul care poate învăța noi metode de a se deplasa"[335]. În context trebuie adăugat că cercetătorii Moravec Hans și Ray Kurzweil, poate cei mai autorizați în domeniul inteligenței artificiale, anticipează, pentru secolul XXI, apariția unor forme noi de inteligență (alternative corporal și cognitiv) și declasarea oamenilor de pe poziția autoproclamată a celui mai reușit produs al evoluției. În cazul predicțiilor lui Kurzweil, fenomenul postbiologizare umană ar fi marcat de câteva etape tehnologice inevitabile: „până în anul 2009, computerele personale ar ajunge la capacitatea de lucru de mii de miliarde de operațiuni pe secundă; până în 2019, procesul de scanare a creierului uman va fi încheiat; până în 2029, mașinăriile digitale vor dobândi și vor susține că au conștiință, iar acest fapt va fi acceptat de partenerii umani; până în 2049, umanitatea (ca și inteligența) va deveni una eminamente artificială, nanobotică, iar în 2099 nu va mai exista o distincție clară între oameni și computere, majoritatea entităților conștiente nu va mai avea o prezență fizică permanentă (ci mai degrabă una bio-iconică variabilă)"[336].

Tot mai multe cercetări se îndreaptă astăzi către tainele creierului uman, comparat cu un computer, în care materia (neuronii) ar fi hardul, iar spiritul, softul, care se dezvoltă din materie fie în mod natural, fie prin intervenție transcendentală. Rezolvarea acestei ipoteze ar duce la aplicații computeristice ori la explicarea unor fenomene clasate astăzi în domeniul paranormalului sau psihotronicii. De pildă, comunicarea telepatică. O formă de comunicare „exotică", poate comunicarea primordială. Prin definiție, telepatia reprezintă un transfer informațional între doi subiecți, în afara canalelor senzoriale cunoscute. Deși catalogată ca fenomen paranormal, ironizată în mediile academice și exclusă ca agent de aportare a informației, telepatia constituie astăzi subiect de cercetare al unor mari savanți în centre speciale din SUA, Rusia și Marea Britanie. Transmisia telepatică a fost experimentată, așa cum afirmă literatura de gen, în spațiul cosmic în cadrul misiunii Apollo 14. Atunci s-au efectuat 50 de experimente și se pare că, într-unul dintre acestea, o anumită defecțiune de emisie recepție a navei a fost suplinită printr-o transmisie de comenzi telepatice. O altă transmisie telepatică a fost realizată de biofizicianul rus Iuri Kamenski, ca emițător, și ziaristul Karl Nicolaev, ca receptor, experiență efectuată la mai mult de 3.000 km între cei doi agenți. O experiență reușită în domeniu îi aparține doctorului român Levon Mirahorian. Acesta, în anul 1955, în prezența mai multor specialiști, a reușit să comunice mental (telepatic) cu o femeie izolată într-o cameră de plumb Faraday (care nu permite pătrunderea undelor electromagnetice). Prin aceasta a dovedit că „unda telepatică a trecut prin peretele de plumb, că ea nu este de natură electromagnetică (radio), ci de o natură încă necunoscută". Fiind prima experiență reușită în acest domeniu, știința românească își revendică întâietatea efectuării ei[337]. Cei mai mulți cercetători tind să creadă că acest tip de comunicare este cu mult mai pregnant în lumea lipsită de limbaj, și, după unele teorii, este posibil ca înainte de apariția acestuia, însuși omul să fi dispus de respectiva posibilitate, care între timp s-a atrofiat, rămânând într-o formă latentă în fiecare dintre noi, dar tot atât de posibil este ca acest aspect să fie doar ipotetic, iar accesul la el să nu-l poată avea decât viul ajuns la o anumită treaptă de dezvoltare.

Bibliografie și note:

325. Holotescu, Carmen – „Spații neviciate de presiunea externă". În: „Cultura", august 2006.

326. Bogdan, Biszok – „Cinematograful în sufragerie". În: „Compact", 6 iunie 2006.

327. Bogdan, Biszok – „Televiziunea digitală vine în cele mai izolate locuri". În: „Compact", 4 iulie 2006.

328. Sturza, Cătălin – „Internet – câteva scenarii apocaliptice". În: „Cultura", august 2006.

329. Dinescu, L.S. – „Condiția spațiului virtual". În: „Observator cultural", nr. 176, 2003.

330. Manolescu, Ion – *Videologia.* Iași, Editura Polirom, 2003.

331. Cyborgii sunt ființe hibride, ansamblu biocibernetic, om cu organe artificiale, proteze. În prezent se estimează că aproximativ 10% din populația SUA este cyborgică în sensul tehnic al cuvântului, incluzând persoane cu stimulatori cardiaci electronici, implanturi diverse (proteze cosmetice). Termenul de cyborg a fost pus în circulație de Manfred E. Clynes și Nothan Kline în 1960, pentru a denumi tehnicile avansate din domeniul bioingineriei medicale cum ar fi protezele, implanturile organice sau corpurile sintetice și aplicarea lor la noile sisteme autoreglabile om – mașină. A nu se confunda cu androidul – ființă umană sintetică, de substanțialitate organică.

332. După realizările savanților Leith și Upatnieks, Denisiuk a propus citirea hologramei prin reflexie, folosind o cooperare între principiul fotografiei colorate și procedeul difracției pe o rețea tridimensională; contribuții ulterioare au adus Storke, Fourier și Tribillon, ultimii fiind și realizatorii celei mai mari holograme, a cunoscutei sculpturi „Venus din Milo", înaltă de 1,5 m.

334. Manolescu, I. – *Ibidem.*

335. Pană, Laura – *Cultura tehnică și industria culturală.* București, Editura Tehnică, 2002.

336. Manolescu, I. – *Ibidem.*

337. Ștefănescu, Paul – *Lumea fenomenelor paranormale.* București, Editura Saeculum Vizual, 2002.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Catalog

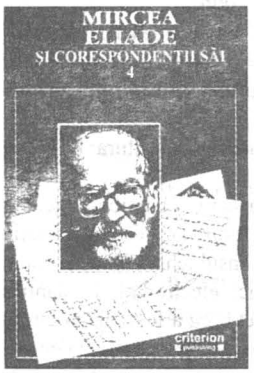

Mircea Eliade şi corespondenţii săi

Vol. 4 (R – S), ediţie îngrijită, note şi indici de Mircea Handoca, Criterion Publishing, Bucureşti, 2006, 510 p.

Numele expeditorilor către Mircea Eliade incluse în acest volum începe cu literele Q – S. De fapt există peste 750 de pagini scrise de mari personalităţi sau iluştri anonimi, ale căror iniţiale conţin trei litere: Q, R *şi* S...

Pe „enigmatica R" am cunoscut-o în vara anului 1979. Cochetă, la cei peste 70 de ani pe care-i avea pe atunci, ea mi-a vorbit cu însufleţire despre tinereţea şi dragostea „eterică şi neobişnuită" dintre ea şi marele său prieten...

Profesorul Mac Linscott Ricketts, cel mai profund expert al operei lui Eliade în America, fostul lui student la Chicago, a învăţat limba română ca să poată avea acces la scrierile din tinereţe...

(Mircea Handoca)

Honoré DE BALZAC, ***Verişoara Bette***

Traducere şi prefaţă de Mioara Izverna, Editura Leda, Bucureşti, 2006, 456 p.

„Dramatismul" (care place atât de mult şi cititorului de azi, şi care va plăcea, probabil, şi cititorului din viitor) trăirilor acestor personaje, ale căror pasiuni ajung până la monomanie, este inextricabil susţinut de dramatismul unor evenimente „exterioare", în care sunt implicate mari categorii umane, evenimente pe care ele nu le pot controla, după cum nu-şi mai pot controla, la un moment dat, propriul comportament, mai mult sau mai puţin bine strunit în primele lui date, dar care se dereglează, se deteriorează până la a deveni monstruos şi a ieşi din zona umanului. Procesul acesta, lent la început, aproape invizibil, devine tot mai evident, „accelerându-se", „precipitându-se" spre „catastrofa" finală. (Mioara Izverna)

Louise LABÉ, ***Sonnets / Sonete***

Precuvântare şi traducere de Paula Romanescu, Editura Măiastra, Târgu-Jiu, 2007, 70 p.

Doar douăzeci şi trei de sonete ne-a lăsat / Louise Labé – «La Belle Cordière» – / dar le-a turnat / în aurul curat / al versului cât pentru a rima / iubirea-i – nebunie / cu vorba pururea. / Era într-o vreme oarbă dintr-o apusă vamă / în care-a fi femeie / şi-a scrie poezie / părea aproape-o dramă. / Şi iată-ne acum: cu dramele ciopor / femeia scrie versuri de amor / amar clamându-şi viu sperarea / că într-o zi, întreagă disperarea / lumii sub soare fi-va bucurie / de dulce dor sau ploaie aurie / în care Bunul Dumnezeu / doar jocul vieţii-l va-ngâna mereu. / – Dar moartea? mă veţi întreba, socot... / – Moartea?! Ea e mereu cam peste tot... / – Dar dragostea? veţi îndrăzni şoptit... / – Dragostea?! O, doar n-aţi înnebunit... (P. R.)

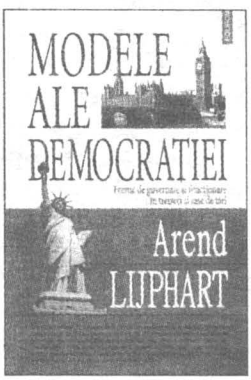

Arend LIJPHART, ***Modele ale democraţiei. Forme de guvernare şi funcţionare în treizeci şi şase de ţări***

Traducere din limba engleză de Cătălin Constantinescu, prefaţă la ediţia în limba română de Lucian-Dumitru Dîrdală, Editura Polirom, Iaşi, 2006, 320 p.

Arend Lijphart, personalitate marcantă a teoriei politice contemporane, îşi proiectează demersul analitic pe trei axe de investigaţie: teoria democratică, analiza instituţională şi politica în perspectivă comparatistă, reunite într-o abordare cuprinzătoare şi persuasivă. Selectînd practici şi reguli relevante în cazul celor treizeci şi şase de democraţii, concepte teoretice, puncte de vedere controversate, factori potenţiali şi influenţele lor, „modele" şi „actori" de pe scena politică internaţională, Lijphart pune la dispoziţia specialiştilor în domeniu un set de date fundamentale, în măsură să servească drept punct de plecare pentru alte cercetări şi studii în aceeaşi direcţie. (Polirom)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

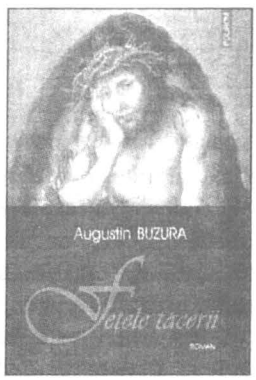

Augustin BUZURA, ***Fețele tăcerii***
Ediția a V-a, Editura Polirom, Iași, 2004, 544 p.

Carol Măgureanu e unul din cele mai importante și mai originale personaje ale prozei noastre de ficțiune. E o figură dostoievskiană afină lui Alioșa, dar mai complicată, mai umană. Carol Măgureanu e dovada peremptorie a înălțimii talentului lui Buzura. (Nicolae Steinhardt)

F. Scott FITZGERALD, ***Dincoace de Paradis***
Traducere și note de Virgil Stanciu, Editura Polirom, Iași, 2005, 384 p.

Dincoace de Paradis *este prima mare reușită din cariera lui F. Scott Fitzgerald – un tânăr nonconformist și talentat care știa perfect ceea ce voia să devină: cronicarul și profetul generației sale.* (James L. W. West III)

Fitzgerald va fi citit când mulți dintre contemporanii lui vor fi dați uitării. (Gertrude Stein)

Pentru a scrie acest roman, mi-au trebuit trei luni; pentru a-l concepe – trei minute; pentru a aduna faptele cuprinse în el – toată viața mea. (F. Scott Fitzgerald)

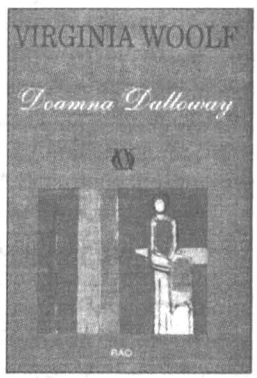

Virginia WOOLF, ***Doamna Dalloway***
Traducere din limba engleză de Petru Creția, RAO International Publishing Company, București, 2003, 192 p.

... Cînd ești tînăr, spuse Peter, ești prea impresionabil ca să-i poți cunoaște pe oameni. Acum, cînd ești bătrîn, de cincizeci și trei de ani pentru a fi exact (Sally avea cincizeci și cinci, la trup, spuse ea, dar avea inima unei fete de douăzeci de ani); așadar acum, cînd ești matur, spuse Peter, poți înțelege și cu toate acestea nu-ți pierzi puterea de a simți. Nu, e-adevărat, spuse Sally. Simțea mai adînc, mai pătimaș cu trecerea anilor. Parcă sporește, vai, spuse Peter, dar omul trebuie să se bucure pentru asta – ceea ce trăise el îi dovedea că experiența sa sporește mereu...

Mihai PREPELIȚĂ, ***Bucovina cea martiră***
Editura Printech, București, 2006, 137 p.

... Păşesc tulburat pe urmele lui Orfeu / între statuia poetului Serghei Esenin / şi a bardului Vladimir Vîsoţki – / desigur, între ele mă opresc pentru o clipă / în faţa lui Aleksandr Puşkin, / gândindu-mă trist la „exilul" său / din Basarabia mea aproape natală – / îmi stâlcesc gâtul, / tot uitându-mă la chipul Poetului, / cocoţat pe un soclu triumfător... / Serioja Esenin îmi este mai aproape de suflet – / i-am vizitat şi satul natal, Konstantinovo / (pe un ger de 43 de grade!), / iar pe Volodea Vîsoţki l-am cunoscut personal / (după ce l-am aplaudat în „Hamlet", la Tahanka...). / Păşesc desculţ pe caldarâmul îngheţat – / pur şi simplu nici un fel de încălţăminte / nu mai rezistă la temperatura tălpilor mele... (Prin Moscova, pe urmele lui Orfeu...)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Dezvoltarea Colecțiilor al Bibliotecii Metropolitane București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Repere

Boema cuminte a „Cafenelei literare“

Nina VASILE

La Pitești este activă din 2003 revista lunară „Cafeneaua literară“, condusă de criticul și poetul Virgil Diaconu (nr. 2 – 3/februarie – martie 2007). În contextul cultural general, aerul boem pe care-l cauți, atras de numele ei, este mai degrabă al unei cafenele nostalgice, unde se întâlnesc artiștii unui spirit nu în contratimp ci deliberat dedat unei distanțări, cumva prudente, față de suflul complet al „culturii vii“ (ca să citâm expresia Aurei Christi din *Apelul pentru salvarea culturii uneia dintre țările... Uniunii Europene*). Ancorarea în actualitate a revistei este, în acest moment, una socială, ținând de conștientizarea, pentru scriitorii ei, a situației critice a culturii române și a artiștilor ei, a scriitorilor ei care, s-o recunoaștem, nu știm cu ce câștig sau cu ce pierdere, nu au organ pentru greve sau presiuni politice care să schimbe în favoarea lor deciziile de finanțare, de susținere de către instituțiile acreditate. Astfel, *Apelul...* (nr. 2), lansat în septembrie 2006, semnat de personalități din România dar și din Israel, Irlanda, Franța, Germania, Australia, n-are nici în acest moment ecou în lumea politică. Iar un „strigător în pustie“ cum este Liviu Ioan Stoiciu, în privința deconspirării scriitorului colaborationist (nr. 2), nu are nici în rândurile propriei bresle scriitoricești vreun ecou. De unde nedumerirea noastră: dacă scriitorii români nu știu decât să scrie și să strige fără să poată acționa ei înșiși, cum să se schimbe, fie și infinitezimal, ceva în direcția suportabilă pentru ei? Am putea spune că pentru asta ar trebui să se aștepte tocmai generațiile care acum se zbat doar să se adapteze la nevoia de a arăta lumii poezia, cu instrumentele cumva ale unei economii de piață (publicitate sau prezențe „în stradă“, demers la care tocmai scriitorii români sunt deficitari spre deosebire de artiștii din film, muzică, dans, pictură). Deocamdată, aceste generații, de după anul 2000, într-un efort încă mai mult estetic, la nivelul unei dominante a scriiturii fruste, a punctării riscante din punct de vedere valoric, a unor obsesii viscerale, aparent pornografice (un fel de a spune „asta este lumea de acum“, un fel, fie și stângaci, exasperat, de a spune „existăm“), sunt cele care ar trebui să pregătească acel tip de scriitor, încă necunoscut la noi, care are fler de întreprinzător, de afacerist, și care își va sacrifica valoarea pentru a forța instituirea acelor legi și infrastructuri economice care să aibă loc firesc unei autofinanțări, și astfel, a exprimării în cele din urmă a valorii creației literare în societatea românească. Dar scriitorul român are încă mentalitatea de „protejat“ obișnuită de sub comunism, și nu-i este familiar actul voluntar de formare a propriului statut social.

Dincolo de tematica statutului social al scriitorului sau de imaginea literară a politicului românesc, tratată în interviurile lui Virgil Diaconu (cu prozatorul Constantin Stan sau cu poetul Cassian Maria Spiridon), în analiza lui Nicolae Breban asupra complexului de vinovăție, în notele savuroase ale Marianei Șenilă-Vasiliu despre schimbarea la față a unor români (activiști înainte de '89 și fericiți posesori ai unor fotolii în posturi de decizie publică după) precum întoarcerea hârtiei în banda lui Möebius (!), „Cafeneaua literară“ aniversează scriitori, bunăoară Ion Pachia Tatomirescu – 60 (nr. 2), Victor Sterom – 70 (nr. 3), restituie valori (poetul Mihai Moșandrei, folcloristul C. Rădulescu-Codin). Pagini generoase sunt acordate poeziei, unde citim atât cronici, dar și creații ale unor autori prezenți la *Concursul național de poezie de dragoste „Leoaică tânără, iubirea“*... desfășurat la Pitești (14 februarie), sau în Clubul *Cafeneaua literară*, unde am remarcat poemele lui Ioan Matiuț („ceva se spune prea încet/sau nu se spune deloc/ceva ia uneori forme ciudate/apoi devine/nu neapărat“). Citim și poemele de dragoste ale lui Virgil Diaconu scrise împreună cu o Lolită a lui, poemele în proză ale lui Ilie Vodăian, sau proza poetică a lui Paul Aretzu, dar și un fragment din romanul *Zăpada mieilor* al Aurei Christi. Aflăm și despre prezența lui Adam Puslojic la Pitești, la invitația domnului primar Tudor Pendiuc, unde au fost lansate volumele *Muritori, ce-i cu voi?* sau *Bunavestire de Ipotești* și *Tăcere lustruită. Lui Brâncuși*. Să spunem, în fine, că revista „Cafeneaua literară“ de la Pitești (ce poate fi găsită la chioșcul de lângă Muzeul Literaturii din București, spre deosebire de altele ce apar în provincie) este expresia unor eforturi remarcabile ale redactorilor ei de a ține în viață creația, spiritul cultural viu într-un oraș românesc al lalelelor, cum este Piteștiul.

Sursele ilustrațiilor: pp. 20 – 22: Biblioteca Națională a României, Fondul St. Georges; coperta II: *Compozitori și muzicologi români*. Mic lexicon, sub redacția lui Viorel Cosma, Editura Muzicală, 1965; coperta III: Internet; coperta IV: G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941.

Sursele citatelor: coperta II: Pascal Bentoiu, *Imagine și sens*. Eseu asupra fenomenului muzical, Editura Muzicală, 1971; coperta III: Henry Fielding, *Joseph Andrews*, traducere de Micaela Ghițescu, Editura pentru Literatură Universală, 1966; coperta IV: Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu, *Istoria literaturii române moderne*, Casa Școalelor, 1944.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Calendar

aprilie 2007

♦ 1 aprilie 1957. 50 de ani de la înființarea **Muzeului Literaturii Române**

♦ 2 aprilie. **Ziua Internațională a Cărții pentru Copii**

♦ 2 aprilie 1877. 130 de ani de la nașterea lui **Tiberiu Brediceanu**, compozitor, folclorist (2 apr. 1877 – 19 dec. 1968)

♦ 2 aprilie 1937. 70 de ani de la nașterea lui **Ștefan Iacobescu**, grafician

♦ 2 aprilie 1957. 50 de ani de la moartea lui **Nicolae Ciorănescu**, matematician (28 mart. 1903 – 2 apr. 1957)

♦ 3 aprilie 1682. 325 de ani de la moartea lui **Bartolomé Esteban Murillo**, pictor spaniol (1 ian. 1618 – 3 apr. 1682)

♦ 3 aprilie 1977. 30 de ani de la moartea lui **Florin Mihai Petrescu**, poet, publicist (31 mart. 1930 – 3 apr. 1977)

♦ 4 aprilie 1907. 100 de ani de la nașterea lui **Coriolan Drăgulescu**, chimist (4 apr. 1907 – 1 iun. 1977)

♦ 4 aprilie 1917. 90 de ani de la nașterea lui **Valeriu Ciobanu**, poet, folclorist, istoric literar (4 apr. 1917 – 21 dec. 1966)

♦ 4 aprilie 1932. 75 de ani de la nașterea cineastului rus **Andrei Tarkovski** (4 apr. 1932 – 28 dec. 1986)

♦ 4 aprilie 1992. 15 ani de la moartea lui **Vintilă Horia**, poet, prozator, eseist (18 dec. 1915 – 4 apr. 1992)

♦ 5 aprilie 1732. 275 de ani de la nașterea lui **Jean-Honoré Fragonard**, pictor francez (5 apr. 1732 – 22 aug. 1806)

♦ 5 aprilie 1932. 75 de ani de la nașterea lui **Fănuș Neagu**

♦ 5 aprilie 1932. 75 de ani de la organizarea **Muzeului etnografic** din Cluj

♦ 6 aprilie 1907. 100 de ani de la nașterea lui **Bogdan Amaru**, prozator, dramaturg, eseist (6 apr. 1907 – 27 oct. 1936)

♦ 7 aprilie 1947. 60 de ani de la nașterea scriitorului **Petru Poantă**

♦ 8 aprilie 1647. 360 de ani de ani de la moartea cronicarului **Grigore Ureche** (1590 – 8 apr. 1647)

♦ 8 aprilie 1927. 80 de ani de la nașterea compozitorului **George Grigoriu** (8 apr. 1927 – 23 feb. 1999)

♦ 9 aprilie 1882. 125 de ani de la moartea lui **Dante Gabriel Rossetti**, pictor, poet englez (12 mai 1828 – 9 apr. 1882)

♦ 9 aprilie 1882. 125 de ani de la nașterea lui **George Niculescu-Basu**, artist de operă (9 apr. 1882 – 19 oct. 1897)

♦ 9 aprilie 1907. 100 de ani de la nașterea lui **Ioan Lăzărescu**, lingvist, istoric literar (9 apr. 1907 – 5 mai 1993)

♦ 10 aprilie 1847. 160 de ani de la nașterea lui **Joseph Pulitzer**, ziarist american (10 apr. 1847 – 29 oct. 1911)

♦ 11 aprilie 1907. 100 de ani de la moartea lui **Simion Marian Florea**, etnograf, folclorist (1 sept. 1847 – 11 apr. 1907)

♦ 11 aprilie 1977. 30 de ani de la moartea poetului francez **Jacques Prévert** (4 feb. 1900 – 11 apr. 1977)

♦ 11 aprilie 1977. 30 de ani de la moartea lui **Tiberiu Tretinescu**, poet, prozator, critic literar, publicist (1921 – 11 apr. 1977)

♦ 14 aprilie 1932. 75 de ani de la emiterea în România a **Legii pentru Organizarea Bibliotecilor și Muzeelor Publice în Municipii, Comune Urbane și Rurale**

♦ 16 aprilie 1877. 130 de ani de la moartea lui **Ioan Candrea**, pedagog, ziarist, editor (10 nov. 1844 – 16 apr. 1877)

♦ 16 aprilie 1927. 80 de ani de la nașterea lui **Radu Zvorișteanu**, violonist, dirijor

♦ 16 aprilie 1937. 70 de ani de la nașterea lui **Stelian Gruia**, scriitor (16 apr. 1937 – 16 oct. 1996)

♦ 18 aprilie. **Ziua Internațională pentru Conservarea Monumentelor**

♦ 19 aprilie 1882. 125 de ani de la moartea naturalistului britanic **Charles Darwin** (12 feb. 1809 – 19 apr. 1882)

♦ 19 aprilie 1932. 75 de ani de la nașterea lui **Petre Dragu**, poet (19 apr. 1932 – 19 mart. 1977)

♦ 20 aprilie. **Ziua Internațională a Presei Libere**

♦ 21 aprilie 1882. 125 de ani de la moartea filosofului **Vasile Conta** (15 nov. 1845 – 21 apr. 1882)

♦ 22 aprilie 1707. 300 de ani de la nașterea lui **Henry Fielding**, scriitor englez (22 apr. 1707 – 8 oct. 1754)

♦ 22 aprilie 1927. 80 de ani de la apariția volumului de versuri ***Cuvinte potrivite*** de Tudor Arghezi

♦ 22 aprilie 1927. 80 de ani de la nașterea compozitorului **Pascal Bentoiu**

♦ 23 aprilie. **Ziua Bibliotecarului din România**

♦ 23 aprilie. **Ziua Mondială a Cărții și Drepturilor de Autor**

♦ 24 aprilie 1977. 30 de ani de la moartea lui **Nagy István**, prozator maghiar din România (23 feb. 1904 – 24 apr. 1977)

♦ 25 aprilie 1932. 75 de ani de la nașterea lui **Alain Besançon**, scriitor, istoric francez

♦ 26 aprilie. **Ziua Mondială a Proprietății Intelectuale**

♦ 27 aprilie 1872. 135 de ani de la moartea lui **Ion Heliade-Rădulescu** (6 ian. 1802 – 27 apr. 1872)

♦ 27 aprilie 1882. 125 de ani de la moartea lui **Ralph Waldo Emerson**, poet, eseist american (25 mai 1803 – 27 apr. 1882)

♦ 27 aprilie 1977. 30 de ani de la moartea lui **Camil Baltazar**, poet, publicist și traducător (7 sept. 1902 – 27 apr. 1977)

♦ 28 aprilie 1927. 80 de ani de la nașterea artistei **Ileana Teodorini-Dan**

♦ 29 aprilie 1927. 80 de ani de la nașterea istoricului, filosofului **Virgil Cândea** (29 apr. 1927 – 16 feb. 2007)

♦ 30 aprilie 1897. 110 ani de la debutul lui **Mihail Sadoveanu**, în ziarul umoristic „Dracul" din București, sub pseudonimul Mihai din Pașcani, cu schița ***Domnișoara M. Fălticeni***

♦ 30 aprilie 1932. 75 de ani de la moartea lui **Brutus Haneș**, pictor, publicist (28 mart. 1893 – 30 apr. 1932)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Informare Bibliografică al Bibliotecii Metropolitane București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

Centenary – MIRCEA ELIADE ..... 2 – 19

Georgeta FILITTI – Bucharest Archives – SOCEC 20

Bucharest Metropolitan Library – Patrimony 23

Contemporary Autographs – *Doina URICARIU* 24

EBLIDA Strategy for 2007 – 2010 26

EBLIDA News. February 2007 – Library and Information Society Issues 29

Gabriela TOMA – The Inauguration of the EMIL GÂRLEANU Children Library 30

Liviu BUTUC – Short History of Communication in Romania (VIII). The Globalization of Communication (2) 31

Catalogue 36

Nina VASILE – Review – „Cafeneaua literară" 38

Calendar – April 2007 39

REDACȚIA ŞI ADMINISTRAȚIA

Str. Tache D. Ionescu nr. 4, Sector 1
ABIDOR: Tel./Fax: 316.83.00
Redacția: Tel./Fax: 212.83.11
E-mail: bibliobuc@yahoo.com / Web: www.bmms.ro
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redacția: Ion HOREA (redactor şef), Georgeta FILITTI
Iulia MACARIE (secretar de redacție), Radu VLĂDUȚ

CUPON

ABONAMENT LA
BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista **BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR** pe o perioadă de ..... luni.
Adresa: Str. Tache D. Ionescu nr. 4, Sector 1, Cod poştal 010354, Bucureşti.
Anexez chitanța de plată a sumei de ..... RON în contul dvs.
nr. RO82 RNCB 0072 0497 1003 0001 BCR Sector 1. C.U.I. 10141341.

Asociația noastră ABIDOR şi Biblioteca Metropolitană Bucureşti sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL şi EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poştal, abonamente la revista lunară **BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR**. Prețul unui număr este de 2 RON. Prețul unui abonament anual (12 numere) este de 24 RON.

Tipărit la Tipografia SEMNE '94

Redacția revistei BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

HENRY FIELDING

1707 – 1754

300 de ani de la naştere

„… Neg în mod solemn că aş fi avut vreo intenţie de a defăima sau calomnia pe cineva; căci, deşi am copiat totul după cartea naturii şi nu cred să fi prezentat vreun personaj sau vreo acţiune pe care să nu le fi luat din propriile-mi observaţii şi experienţe, cu toate acestea m-am străduit cît am putut ca să plasez persoanele în împrejurări, ranguri şi culori atît de diferite, încît identitatea lor să nu poată fi ghicită nici măcar cu aproximaţie; şi dacă totuşi s-ar întîmpla aşa, asta s-ar petrece doar acolo unde cusurul caracterizat este atît de mărunt, încît reprezintă mai degrabă o slăbiciune de care însuşi cel vizat ar putea rîde ca oricine altul…“

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

VASILE CONTA

1845 – 1882

125 de ani de la moarte

„Sinteza filosofică a lui Conta, în domeniul teoriei cunoştinţei şi al metafizicei, înfăţişează un produs în afară de atmosfera Junimii. Faţă de idealismul junimist, cu izvoarele în Kant şi în filosofia post-kantiană, Conta se aşează pe linia empirismului sensualist al englezilor... şi evoluţionismul lui Spencer. Tot cuprinsul conştiinţei omeneşti este pentru Conta de origine sensorială… Lumea este materială şi se găseşte într-un proces de evoluţie onduliformă, evoluţia undelor mari fiind susţinută de aceea a undelor mai mici şi secundare, pe curba cărora urcă şi decad nu numai formele naturii, dar şi ideile oamenilor, ştiinţele şi religiile lor. În metamorfoza continuă a lumii materiale, omul este un produs tot atât de determinat ca şi celelalte forme ale naturii, libertatea voinţei lui fiind iluzorie“.

Tudor Vianu

ISSN 1454-0487

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro